

วิทยานิพนธ์

อิทธิพลของการทำหน้าที่ครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์
และการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ
ของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาในโรงพยาบาลชุมชน
จังหวัดนนทบุรี

**INFLUENCE OF FAMILY FUNCTIONING, EMOTIONAL
QUOTIENT AND SOCIAL SUPPORT OF THE YOUNG
VOLUNTEER SPIRIT STUDENTS ON HELPING
BEHAVIOR: A CASE STUDY OF COMMUNITY HOSPITAL
NONTHABURI PROVINCE**

นางสาววรรณภา สารีจันต์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์และ
การสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ
ของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาในโรงพยาบาลชุมชน
จังหวัดนนทบุรี

Influence of Family Functioning, Emotional Quotient and Social Support of the Young
Volunteer Spirit Students on Helping Behavior: A Case Study of Community Hospital
Nonthaburi Province

โดย

นางสาววรรณภา สารโจน์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน)

พ.ศ. 2551

วรรณภา สารโจนี 2551: อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาอากาศโทหญิง งามลมัย ผิวเหลือง, ปร.ด. 214 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาาระดับของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา ในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี และ 2) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมที่ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ วัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 413 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา พบว่า 1) วัยรุ่นจิตอาสาที่มีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับสูง 2) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้อง และระดับการศึกษา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 65.2 ($R^2_{adj} = .652$) ตัวแปรที่พยากรณ์พฤติกรรมการช่วยเหลือได้ดีที่สุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

๔๙ / ๒๕.๖. / ๕1

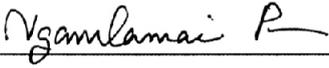
Wannapha Saroj 2008: Influence of Family Functioning, Emotional Quotient and Social Support of the Young Volunteer Spirit Students on Helping Behavior: A Case Study of Community Hospital Nonthaburi Province. Master of Science (Community of Psychology), Major Field: Community Psychology, Department of Psychology. Thesis Advisor: Assistant Professor Wing Commander Ngamlamai Piolueang, Ph.D. 214 pages.

The objectives of this research were to study: 1) the level of the family functioning, emotional quotient, social support and helping behavior of the young volunteer spirit students. 2) Influences of the family functioning, emotional quotient and social support of the young volunteer-spirit on helping behavior. The data were collected from 413 young volunteer-spirit students of all community hospitals in Nonthaburi Province by using questionnaires. The data were analyzed by using a computer package statistical program. Statistical methods were percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis with stepwise method.

The results were as follow: Firstly, the young volunteer-spirit students in the community hospital in Nonthaburi province had perceived to their family functioning, emotional quotient, social support and helping behavior at the high level. Secondly, the factors including; emotional quotient in handling relationships dimension, family functions in behavior control dimension, social support in information from school, and emotional quotient in managing emotions dimension, family functioning in emotional support from school, the number of siblings and their education had influenced on helping behavior and could predict it at 65.2 percents ($R^2_{adj} = .652$) with the statistical significance level of .001. Especially, emotional quotient in managing emotions dimension was the best predictor among those to factors analyzed.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

29 / May / 2008

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาอากาศโทหญิง ดร. งามลมัย ผิวเหลือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร. ชีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความรู้ คำปรึกษา ตลอดจน แก้ไขสิ่งบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ดร. พิมลพรรณ อิศรภักดี และอาจารย์ ดร. สุมิตร สุวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ได้ให้ความกรุณาเป็น คณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ขั้นสุดท้ายและได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อ วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ในเครือข่ายจิตอาสา ที่ได้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่อง จิตอาสา นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงาน เกี่ยวกับจิตอาสาของ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรีทุกแห่งและผู้เกี่ยวข้องที่ไม่ได้เอ่ยนาม ซึ่งได้ให้การช่วยเหลือและความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงพยาบาล บางบัวทอง โรงเรียนบางบัวทองที่ได้เป็นที่ปรึกษาและช่วยประสานงานด้านต่างๆ จนสามารถ ดำเนินไปอย่างด้วยความราบรื่นทุกประการ รวมทั้ง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาจิตวิทยา ชุมชนทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้กับผู้วิจัย รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ ของภาคจิตวิทยาชุมชนที่คอยอำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณ สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย โครงการทุนวิจัยมหัศจรรย์ สกว. ด้านมนุษยศาสตร์- สังคมศาสตร์ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้

และท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มารดา พี่ชายและคุณอา เป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ของความสำเร็จในทุกๆอย่าง เป็นผู้สร้างกำลังใจให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างอบอุ่นใจ เสมอและขอขอบคุณทุกๆกำลังใจที่ได้มอบให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

วรรณภา สาโรจน์

พฤษภาคม 2551

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตการวิจัย	7
นิยามศัพท์	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	17
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมความช่วยเหลือ	17
แนวคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว	25
แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	35
แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม	53
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
กรอบแนวคิดในการวิจัย	75
สมมติฐานการวิจัย	76
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	77
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	77
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	86
การเก็บรวบรวมข้อมูล	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	92
ผลการวิจัย	92
ข้อวิจารณ์	143
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	164
สรุปผลการวิจัย	165
ข้อเสนอแนะ	169
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	173
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	175
ภาคผนวก	187
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	188
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	198
ภาคผนวก ค ข้อมูลเกี่ยวกับจิตอาสา	207
ภาคผนวก ง รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม	212
ประวัติการศึกษาและทำงาน	214

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจำแนกตามโรงพยาบาล	78
2	การกระจายและจำนวนร้อยละของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล	93
3	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน และรายข้อ	99
4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน	103
5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ	104
6	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้ความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน	108
7	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน และรายข้อ	109
8	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ	112

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน	115
10	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้พฤติกรรมช่วยเหลือ ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ	116
11	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) และระดับของการรับรู้พฤติกรรมช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน	119
12	ตารางแสดงระดับการวัดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม	121
13	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	124
14	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา	129
15	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา	131
16	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา	135
17	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา	136

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	138
19	ตารางสรุปตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมและ รายด้านของวัยรุ่นจิตอาสา	140
ตารางผนวกที่		
1	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายชื่อของแบบสอบถามการทำหน้าที่ของครอบครัว	199
2	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายชื่อของแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์	200
3	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายชื่อของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม	202
4	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายชื่อของแบบสอบถามพฤติกรรมการช่วยเหลือ	204
5	ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวม และรายด้าน	205
6	ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้าน	205
7	ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมและรายด้าน	206
8	ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมและรายด้าน	206

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการรับรู้ 1	61
2	กระบวนการรับรู้ 2	62
3	กรอบแนวคิดในการวิจัย	75

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกทัศน์ที่ผ่านมา ได้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ทุกบริบทของสังคมไทยก่อผลกระทบทั้งในด้านที่เป็นคุณและโทษในระดับต่างๆ กล่าวเฉพาะอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่กระตุ้นให้บุคคลมุ่งแต่แสวงหาความสุขจากความร่ำรวยและวิถีชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ รักสบาย เน้นการใช้ชีวิตแบบปัจเจกนิยม ให้ความสำคัญสูงสุดกับวัตถุเงินทอง ผลกำไร เกิดการแข่งขันแย่งชิง ปราบปรามการฉ้อโกงที่เด่นชัดอย่างหนึ่งในเรื่องของความเห็นแก่ตัว ได้แก่ การไร้น้ำใจ ตัวใครตัวมัน การเบียดเบียนทำร้าย (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2548: 1-2) ประเทศไทยที่เคยถูกยกย่องเป็นสยามเมืองยิ้ม ผู้คนใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นมุ่งแสวงหาความร่ำรวยเงินทอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและเอาตัวรอด ขาดสำนึกในการช่วยเหลือกัน เยาวชนและวัยรุ่นไทยในปัจจุบันขาดคุณลักษณะที่ดี เช่น ความมีน้ำใจช่วยเหลือกัน ลดน้อยลง มุ่งหาความสุขแต่ตนเองและใช้เวลาไปกับเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ (ศูนย์ข้อมูลและห้องสมุดสถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2546) ชมรมสุขภาพวัยรุ่นราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย ได้ศึกษาปัญหาวัยรุ่นยุคใหม่พบว่า วัยรุ่นไทยอยู่ในภาวะเสี่ยง เด็กอายุ 7-21 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมกมุ่นกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ เฉลี่ย 4.5 ชั่วโมงต่อวันและหมดเวลาไปกับการดูโทรทัศน์ 19 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีวัยรุ่นเพียงร้อยละ 4.95 เท่านั้นที่ทำกิจกรรมร่วมกับสังคมในฐานะอาสาสมัคร (ชมรมสุขภาพวัยรุ่น ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2549)

จากปัญหาข้างต้นกระตุ้นให้องค์กรทางสังคม หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามหาแนวทางแก้ไขต่างๆ มติคณะรัฐมนตรีประกาศให้ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งตรงกับวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา ให้เป็นปีแห่งการให้และอาสาช่วยเหลือสังคม โดยขอความร่วมมือให้หน่วยงานต่างๆ จัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองวาระแห่งชาติ ในเรื่องการให้และอาสาช่วยเหลือสังคม กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้จัดทำกรอบการวิจัยสุขภาพจิต ใน 5 ปี พ.ศ. 2548-2552 ได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีในคนไทย ได้แก่ การมีจิตสาธารณะ การทำงานเป็นทีม การเอื้ออาทร

ต่อกัน ความมีวินัย ความมีน้ำใจ ถือเป็นกรอบในการพัฒนาอย่างหนึ่งของกรมสุขภาพจิตในการเสริมสร้างศักยภาพด้านสุขภาพจิตแก่บุคคล วย ครอบครัว และชุมชน (กรมสุขภาพจิต, 2548: 50) นอกจากนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้สนับสนุนให้เยาวชนได้มีโอกาสสมัครเป็นอาสาสมัครหรือ “จิตอาสา” เพื่อให้การช่วยเหลือสังคมและผู้อื่น จะเห็นว่าจากการที่หน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้บุคคลมีการให้และช่วยเหลือสังคมมากขึ้นเพื่อสนองต่อวาระแห่งชาติเพื่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและพฤติกรรมการช่วยเหลือกันในสังคม โดยมีความเชื่อว่าสังคมที่ประกอบไปด้วยคนที่มีไม่ตรีช่วยเหลือกัน สังคมก็จะมีแต่ความสุข

ในการเสริมสร้างบุคคลให้มีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ต้องเริ่มจากการปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูจากสถาบันครอบครัวที่ทำหน้าที่ต่อกันในครอบครัวที่เสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีและพึงประสงค์นี้ ดังที่สถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือต้องเริ่มจากการสอนให้เด็กรู้จักใส่ใจผู้อื่น โดยการทำหน้าที่ของครอบครัวที่พ่อแม่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็น และให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ นักจิตวิทยาได้กล่าวว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือคนอื่นเกิดขึ้นในตัวเราได้ตั้งแต่วัยเด็ก การที่เด็กได้รับรางวัลเป็นการชมเชย การกอดรัด และการยิ้มจากพ่อแม่เมื่อสามารถช่วยเหลือพ่อแม่ได้จะเป็นอิทธิพลชั้นดีทำให้เด็กสั่งสมน้ำใจและนิสัยที่แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป อีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เด็กเรียนรู้จนมีบุคลิกภาพเป็นคนมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นคือ การที่พ่อแม่เป็นผู้กระทำการช่วยเหลือคนอื่นเป็นแบบอย่างให้เด็ก (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2546: 295)

ครอบครัวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมที่ต้องทำหน้าที่ผลิตสมาชิกดูแลทั้งทางสรีรภาพให้ครบปัจจัยสี่เป็นแหล่งที่พักพิงทั้งร่างกายและจิตใจให้ความรักความอบอุ่น มีหน้าที่ต่อกัน นอกจากนี้ ครอบครัวมีหน้าที่ส่งเสริมศีลธรรมจรรยาให้มีความซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เพื่อให้มีลักษณะพึงประสงค์และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวทำหน้าที่บกพร่องไม่ว่าด้านใดด้านหนึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ การแสดงออกของวัยรุ่นที่สังคมไม่ยอมรับมีหลายลักษณะ เช่น ก้าวร้าว ตัดสินปัญหาโดยใช้กำลัง ไม่เชื่อฟัง ไม่มีระเบียบ ขาดความอดทนและไม่เสียสละ เป็นต้น (พรรณพร เรื่องศรี, 2548: 14) นักวิชาการหลายท่านและงานวิจัยหลายงานวิจัยมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การส่งเสริมให้วัยรุ่นได้มีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสมหรือการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือเรียกอีกอย่างว่าการมีความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ของวัยรุ่นดังกล่าวได้

ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาโดยสร้าง
 วุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถในการปรับตัว ในการแก้ไขปัญหา
 ความเครียดและแรงกดดันในชีวิตในภาวะแข่งขันได้ดี (วีระวัฒน์ ปิ่นนิคามัย, 2542: 15)
 ประโยชน์ของการมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านครอบครัว คือ ช่วยให้เห็นอกเห็นใจและ
 เข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สร้างสัมพันธภาพอันดีต่อกัน
 จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ในจุดนี้จะเห็นได้ว่าหากครอบครัวทำหน้าที่ส่งเสริมให้
 คนในครอบครัวมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดีและเหมาะสม จะส่งผลต่อการมีสัมพันธภาพที่ดีภายใน
 ครอบครัวด้วยเช่นกัน ส่วนด้านสังคมแวดล้อมจะช่วยลดข้อขัดแย้งต่างๆ ทำให้การเอาเปรียบ
 เห็นแก่ตัวในสังคมลดน้อยลง สร้างความรักใคร่ปรองดอง คิดถึงใจเขาใจเรา ทำให้สังคมน่าอยู่
 และมีความสุข (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2538: 55-61) นอกจากนี้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
 จะส่งผลทางบวกต่อสังคม คือ ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาสังคม เพราะทุกคนจะมีความตระหนัก
 รับผิดชอบมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ลดปัญหาความรุนแรงในสังคม เพราะ
 ทำให้เข้าใจอารมณ์และเห็นคุณค่าของตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ในทางจิตวิทยามีความเชื่อ
 ว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ และในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต้องอาศัย
 ความร่วมมือกันหลายฝ่าย คือ ครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วน
 เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ คือ
 ให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรม ฝึกเด็กให้แสดงออกซึ่งความเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นโดย
 ไม่เลือกโอกาส ปฏิบัติงานที่เป็นการบริการชุมชน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียน
 การสอนในระดับมัธยมศึกษาหรือปริญญาตรี ทำกิจกรรมสาธารณกุศลแก่องค์กรที่มีได้มุ่งหวังผล
 กำไรหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ กิจกรรมที่เอื้อต่อการแสดงความมีน้ำใจ
 เอื้ออาทร การช่วยเหลือผู้อื่น (ทศพร ประเสริฐสุข, 2542: 41)

การช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการพัฒนาคุณธรรมในจิตใจของบุคคลในมิติทางสังคมอย่างหนึ่ง
 ด้วยความเชื่อว่าเป็นการทำบุญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้บุคคลเข้าใจชีวิต สังคม เกิดการเรียนรู้
 ความสุขจากการ “ให้” มากยิ่งขึ้น ในช่วงที่กระแสสังคมปัจจุบันที่เน้นการเห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว
 มากกว่าการให้ การเข้าร่วมกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์โดยการเป็นอาสาสมัคร หรือ
 “จิตอาสา” เป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาจิตใจ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ เป็นการฝึกฝนให้รู้จักแบ่งปัน
 ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2548: 2-3) จริยธรรม
 ประการหนึ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในสังคม คือ จริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อ เสียสละและ
 การช่วยเหลือผู้อื่น เพราะจากสภาพปัญหาสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป วิถีชีวิตของคนไทย

มีการแข่งขัน เอารัดเอาเปรียบเห็นแก่ตัว (รุ่งรัตน์ ไกรทอง, 2537: 2) พฤติกรรมของความเอื้อเพื่อ คือ การมีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นนั่นเอง ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมช่วยลดการเห็นแก่ตัวให้กับบุคคลในสังคม ทำให้เกิดความเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการส่งเสริมให้บุคคลมีจริยธรรมด้านความเอื้อเพื่อหรือการมีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถนำความสุขและความเจริญมาสู่สังคมได้ การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม ความรู้คู่รู้ซู้ เป็นสิ่งจำเป็นในสังคมแต่ยังไม่เพียงพอต่อการที่ทำให้เกิด พฤติกรรมการทำดี (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524: 11)

นักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรส่งเสริมให้บุคคล มีความรู้ความเข้าใจในเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง แต่หากว่าบุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง แต่ไม่ได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันก็อาจเป็นการเปล่าประโยชน์ (สวัสดี ประทุมราช, 2549: 17) โดยเฉพาะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์แปรปรวนได้ง่าย มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่ดีพอ และใน บางครั้งแสดงออกถึงการต่อต้าน การไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ อยากเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่อยากถูกควบคุม ต้องการเรียนรู้ที่จะทดลองด้วยตัวเอง ชอบเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2550: 51) หากต้องการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีจริยธรรมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการ เสียสละการช่วยเหลือผู้อื่น ควรส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยเพื่อให้เกิดความ พร้อมทางวุฒิภาวะด้านต่างๆ ที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แนวทางหนึ่งในการ ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีสำนึกในการช่วยเหลือผู้อื่นได้ดีที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การให้เข้าไปมีส่วน ช่วยเหลือในสังคม เช่น การให้วัยรุ่นรับฟังปัญหาของเพื่อน การใช้เวลากับผู้สูงอายุหรือผู้พิการใน สถานสงเคราะห์ หรือการเป็นอาสาสมัครในโรงพยาบาล เป็นต้น (สวัสดี ประทุมราช, 2549: 236-237) การแสดงลักษณะของความเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่น ควรเริ่มจากระดับที่เห็นง่ายไปจนถึง ระดับที่เห็นยาก คือ การสละทรัพย์สินของ กำลังกาย แนะนำทางวาจา ช่วยสติปัญญา ไปจนถึง ทางจิตใจ และควรเริ่มแสดงออกกับคนใกล้ชิดสนิทสนมแล้วค่อยขยายแผ่ออกไปถึงบุคคลที่ห่างคน ออกไป จนถึงสังคมและประเทศชาติ (กรมการศาสนา, 2521: 7)

ในปัจจุบันองค์กรต่างๆ ในสังคมได้เล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมให้วัยรุ่นได้ แสดงออกถึงความเอื้อเพื่อช่วยเหลือคนอื่นมากขึ้น ดังเช่นสำนักงานสนับสนุนกองทุนสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) ที่มีนโยบายและโครงการส่งเสริมวัยรุ่นทำความดีผ่านการเป็น “จิตอาสา” หรืออาสาสมัครในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การทำความดีผ่านการเป็น “จิตอาสา” สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น เป็นเยาวชนอาสา การบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่

เด็กผู้ยากไร้และผู้พิการตามมูลนิธิต่างๆ อาสาสมัครร่วมกิจกรรมการพัฒนาสตรี วิศวกรอาสา อาสาปลูกต้นไม้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเผยแพร่พุทธศาสนา พัฒนาครูและการศึกษาในชนบท อาสาพัฒนาสุขภาพ อาสาสอนอาชีพให้กับผู้ป่วยจิตเวช เป็นต้น (เครือข่ายจิตอาสา, 2550: 1-49)

เครือข่ายจิตอาสา เป็นองค์กรทางสังคมหนึ่งที่มีการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาอย่างจริงจัง ซึ่งเครือข่ายจิตอาสานั้นเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนทำงานภาคสังคมที่เห็นความสำคัญของงานอาสาสมัครและต้องการสืบสานกระแสพลังน้ำใจที่มีอาสาสมัครจำนวนมากเดินทางไปช่วยผู้ประสบภัยสึนามิ พ.ศ. 2547 เครือข่ายได้มุ่งประสานความร่วมมือ และเสริมพลังการทำงานขององค์กรที่ทำงานด้านอาสาสมัครและการให้เกี่ยวกับจิตอาสา (เครือข่ายจิตอาสา, 2550: 95) หน่วยงานของภาครัฐที่มีการดำเนินกิจกรรมจิตอาสาได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมหน่วยงานหนึ่ง คือ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรีและโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัด ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลบางกรวย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลไทรน้อย ได้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำความดีในโครงการฉลอง 60 ปี 60 ล้านความดีเริ่มที่เด็กและเยาวชนเนื่องในวันเด็กแห่งชาติประจำปี 2550 (งานส่งเสริมสุขภาพ: สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี, 2550) และโรงเรียนต่างๆ ภายในจังหวัดมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว โดยส่งนักเรียนที่มีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาในโรงพยาบาลเพื่อทำการช่วยเหลือผู้ป่วยในรูปแบบต่างๆ เช่น การเล่นนิทาน การป้อนข้าวให้ผู้ป่วย การร้องเพลงให้ผู้ป่วย ฟัง การรำไทย การแสดงดนตรีไทย การช่วยถือของให้กับผู้ป่วย เป็นต้น ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้รับความสนใจจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ตและได้นำเสนอภาพกิจกรรมของนักเรียนวัยรุ่นจิตอาสาที่ได้เข้าไปช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาลให้กับสังคมได้รับรู้ว่า ยังมีวัยรุ่นและเยาวชนกลุ่มหนึ่งในจังหวัดนนทบุรีได้ทำความดีผ่านการเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้มีคนรู้จักคำว่า “จิตอาสา” มากยิ่งขึ้นในลักษณะของการทำความดีช่วยเหลือผู้อื่น

จากที่ได้กล่าวทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่าคนที่บุคคลจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมในการมีพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นนั้น โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงวัยที่สำคัญวัยหนึ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมและได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมไปพร้อมๆ กัน (ประดับ เรื่องมาลัย, 2532: 60) โดยเฉพาะการพัฒนาคุณลักษณะการเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง ช่วยลดการเห็นแก่ตัวของบุคคลในสังคมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยเรียนรู้จากการให้ การเสียสละและการช่วยเหลือผู้อื่น

อันเป็นลักษณะที่สะท้อนถึงความเป็นคนดี มีคุณธรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่สังคมยอมรับ (รุ่งรัตน์ ไกรทอง, 2537: 2) ในการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ มีหลายปัจจัยที่ คาดว่าจะช่วยส่งเสริมและเกี่ยวข้องไม่ว่าสถาบันครอบครัว โรงเรียน ยังรวมถึงชุมชน สังคม และองค์กรต่างๆ ในสังคม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรที่มีส่วนช่วยส่งเสริม ให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาด ทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลืออย่างไร โดย ประชากรและขอบเขตที่ทำการศึกษา คือ วัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี และ ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของ วัยรุ่นในกลุ่มอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทาง สังคม และระดับพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาด ทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาใน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับการทำหน้าที่ของครอบครัว ระดับความฉลาดทางอารมณ์ ระดับการสนับสนุนทางสังคม และระดับพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาใน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี
2. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาด ทางอารมณ์ และ การสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาใน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี

3. เป็นแนวทางสำหรับครอบครัว ผู้ปกครอง และสถาบันการศึกษาเพื่อเพิ่มความใส่ใจหรือตระหนักในการทำหน้าที่ของในครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น และพัฒนาส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ และการมีพฤติกรรมความช่วยเหลือผู้อื่นให้กับวัยรุ่นในกลุ่มอื่นต่อไป

4. เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนต่างๆ ในการมีส่วนช่วยสนับสนุนในด้านต่างๆที่เอื้อต่อการเสริมคุณลักษณะของวัยรุ่นที่พึงประสงค์ โดยผ่านกิจกรรมการให้และการอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ วัยรุ่นจิตอาสาภายในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลไทรน้อย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลบางกรวย มีอายุระหว่าง 13-21 ปี มีจำนวน 426 คน ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2550 ถึงวันที่ 1 มกราคม 2551 (ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่วัยรุ่นจิตอาสาสมัครเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 ระดับการศึกษา
 - 1.4 ผลการเรียน
 - 1.5 จำนวนพี่น้อง
 - 1.6 ลำดับการเกิด
 - 1.7 อาชีพของบิดา
 - 1.8 อาชีพของมารดา
 - 1.9 สถานภาพสมรสของบิดามารดา

- 1.10 ระดับการศึกษาของบิดา
- 1.11 ระดับการศึกษาของมารดา
- 1.12 รายได้ของครอบครัว

2. การทำหน้าที่ของครอบครัว ใช้แนวความคิดของ McMaster Model (Epstien, Bishop & Baldwin 1982) ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว
- 2.2 การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว
- 2.3 บทบาทของสมาชิกในครอบครัว
- 2.4 การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว
- 2.5 ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว
- 2.6 การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

3. ความฉลาดทางอารมณ์ ใช้แนวความคิดของ Goleman (1995) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- 3.1 การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง
- 3.2 การบริหารจัดการอารมณ์ของตน
- 3.3 การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง
- 3.4 การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
- 3.5 การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. การสนับสนุนทางสังคม ใช้แนวความคิดของ House (1981) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และจำแนกตามแหล่งการสนับสนุน 2 แหล่ง ดังนี้

- 4.1 การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน
- 4.2 การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน
- 4.3 การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน
- 4.4 การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน

- 4.5 การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล
- 4.6 การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล
- 4.7 การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล
- 4.8 การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงพยาบาล

ตัวแปรตาม ได้แก่

5. พฤติกรรมการช่วยเหลือ ใช้แนวความคิดและหลักการของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.:187-188) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- 5.1 พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย
- 5.2 พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา
- 5.3 พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา
- 5.4 พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ

นิยามศัพท์

จิตอาสา หมายถึง จิตที่พร้อมที่สละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นจิตที่เต็มไปด้วยบุญ คือ ความสงบเย็นแห่งความดีโดยเป็นชื่อเฉพาะที่เครือข่ายจิตอาสาได้กำหนดขึ้นเรียกคุณลักษณะของอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือสังคม ที่มา: เครือข่ายจิตอาสา (2550: 53)

วัยรุ่นจิตอาสา หมายถึง บุคคลที่อายุตั้งแต่ 13 – 21 ปี โดยนับอายุเต็มปี ที่อาสา มาทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมและผู้อื่น ด้วยความสมัครใจ เสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบแทนใน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน ในช่วงระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2550 จนถึงช่วงที่ผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถามการวิจัย

โรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี หมายถึง สถานบริการสาธารณสุขระดับอำเภอ มีขนาด 10 – 120 เตียง สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อยู่ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 5 โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลไทรน้อย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลบางกรวย

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะเฉพาะของวัยรุ่นจิตอาสา ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา สถานภาพสมรสของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา และรายได้ของครอบครัว

เพศ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความ เป็นเพศชาย หรือเพศหญิงของวัยรุ่นจิตอาสา

อายุ หมายถึง ระยะเวลาที่นับตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบันที่วัยรุ่นจิตอาสาตอบคำถาม โดยนับอายุเต็มปี

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดของวัยรุ่นจิตอาสาในปีที่ตอบแบบสอบถาม นับเป็นจำนวนปีที่ศึกษาถึงระดับการศึกษานั้นๆ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยหรือคะแนนสะสมเฉลี่ยตลอดหลักสูตรการศึกษาของวัยรุ่นจิตอาสาในเทอมล่าสุดของปีที่ตอบแบบสอบถาม

จำนวนพี่น้อง หมายถึง จำนวนพี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาของวัยรุ่นจิตอาสาโดยนับรวมตัววัยรุ่นจิตอาสาด้วย

ลำดับการเกิด หมายถึง การจัดเรียงวัยรุ่นจิตอาสาว่าเป็นคนลำดับที่เท่าไรในพี่น้องพ่อแม่เดียวกัน ได้แก่ การเป็นลูกคนที่หนึ่ง เป็นลูกคนที่สอง และการเป็นลูกคนรองลงไปตามลำดับการเกิด

รายได้ของครอบครัว หมายถึง จำนวนเงินที่เกิดจากการประกอบอาชีพที่ทำประจำของ บิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาด้วยกัน เป็นรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

สถานภาพสมรสของบิดามารดา หมายถึง สถานภาพการอยู่ร่วมกันของบิดามารดาของ วัยรุ่นจิตอาสา ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) อยู่ด้วยกัน และ 2) แยกกันอยู่/หย่าร้าง/หม้าย

ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของบิดาของวัยรุ่นจิตอาสาโดย นับเป็นจำนวนปีการศึกษาที่ศึกษาถึงระดับการศึกษานั้น

ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาโดย นับเป็นจำนวนปีการศึกษาที่ศึกษาถึงระดับการศึกษานั้น

อาชีพของบิดา หมายถึง ลักษณะการทำงานของบิดาของวัยรุ่นจิตอาสา ที่ทำประจำและมี รายได้ให้กับครอบครัว โดยแบ่งกลุ่มอาชีพได้ ดังนี้ ไม่ได้ประกอบอาชีพ รับจ้าง/ พนักงานทั่วไป เกษตรกร ค้าขาย/เจ้าของกิจการ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอื่นๆที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปแล้ว

อาชีพของมารดา หมายถึง ลักษณะการทำงานของมารดาของวัยรุ่นจิตอาสา ที่ทำประจำ และมีรายได้ให้กับครอบครัว โดยแบ่งกลุ่มอาชีพได้ ดังนี้ ไม่ได้ประกอบอาชีพ รับจ้าง/ พนักงานทั่วไป เกษตรกร ค้าขาย/เจ้าของกิจการ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอื่นๆที่นอกเหนือ จากที่กล่าวไปแล้ว

การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ที่มีต่อสมาชิกใน ครอบครัวของตนเองที่กระทำต่อกันเพื่อการดำรงอยู่ของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว ความผูกพัน ทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว และการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

การแก้ปัญหาของสมาชิกครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อ ความสามารถของสมาชิกในครอบครัวของตนเอง ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัวได้

อย่างเหมาะสม ทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้ดีและปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การแยกแยะประเด็นสำคัญให้ชัดเจน สื่อสารให้เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น วางแผนการแก้ปัญหา ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ดำเนินการแก้ปัญหาตามวิธีที่เลือก ติดตามให้การแก้ปัญหานั้นเป็นไปอย่างครบถ้วน และประเมินความสำเร็จ

การสื่อสารภายในของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อความสามารถของสมาชิกในครอบครัวของตนเอง ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยพิจารณาถึงความชัดเจนของเนื้อหา และข่าวสารนั้นถูกส่งไปยังบุคคลเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

การแสดงผลงานของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อการแสดงพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวของตนเอง กำหนดขึ้นสำหรับการดำเนินภารกิจต่างๆ ภายในครอบครัว โดยพิจารณาถึงความชัดเจนและความยุติธรรมในการมอบหมายภารกิจให้สมาชิกตามความเหมาะสม ความพึงพอใจและความรับผิดชอบของสมาชิกในการปฏิบัติภารกิจ และวิธีการดูแลให้สมาชิกรับผิดชอบในภารกิจของตน

การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปกติ เช่น อารมณ์รัก อารมณ์สุข และอารมณ์ในสถานการณ์ที่คุกคาม เช่น อารมณ์กลัว อารมณ์โกรธ โดยพิจารณาถึงความสามารถในการแสดงอารมณ์ออกมาได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัวของตนเองที่เกี่ยวข้องหรือให้ความสนใจหรือให้ความสำคัญในกิจกรรมหรือความห่วงใยในเรื่องต่างๆ ของสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัว

การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาต่อการแสดงออกถึงวิธีการที่ครอบครัวของตนเองแสดงออกเพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานสำหรับพฤติกรรมของวัยรุ่นจิตอาสา เพื่อให้อาสาสมัครประพฤติตนอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ในการได้รับความรัก การยกย่อง การดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งการช่วยเหลือให้คำปรึกษาจากเพื่อน ครู โรงเรียน และ บุคลากรในโรงพยาบาล ทำให้วัยรุ่นจิตอาสา มีกำลังใจรู้สึกว่าคุณค่าในการเข้าร่วมการเป็น อาสาสมัครช่วยเหลือสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางด้านการประเมิน การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุน ทางด้านสิ่งของและบริการ

การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ในการได้รับการสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจ จากเพื่อน ครูและ โรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสา

การสนับสนุนทางด้านการประเมินจากโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ในการให้ข้อมูลในการเรียนรู้ตัวเองหรือข้อมูลย้อนกลับที่ใช้ในการประเมินตนเอง การรับรอง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ในการทำกิจกรรมจิต ตลอดจนเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น จากเพื่อน ครู และ โรงเรียน

การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ในการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถ นำไปแก้ปัญหาก็เผชิญอยู่ได้ จากเพื่อน ครูและ โรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสา

การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่น จิตอาสาในการได้รับการสนับสนุนในเรื่องสิ่งของที่เป็นทั้งเรื่อง การเงิน แรงงาน และเวลา ที่เป็นประโยชน์ จากเพื่อน ครูและ โรงเรียนในการดำเนินกิจกรรมจิตอาสา

การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสา ในการ ได้รับการสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ จากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและผู้ป่วยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรม จิตอาสาที่โรงพยาบาล

การสนับสนุนทางการประเมินจากโรงพยาบาล หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาในการเรียนรู้ตัวเองหรือข้อมูลย้อนกลับที่ใช้ในการประเมินตนเอง การรับรองทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ในการทำกิจกรรมจิตอาสา ตลอดจนเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและผู้ป่วยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาล

การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาในการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และการให้ข้อมูลข่าวสารซึ่งสามารถนำไปแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ จากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและผู้ป่วยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาล

การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล หมายถึง การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาในการได้รับการสนับสนุนในเรื่องสิ่งของที่จำเป็นทั้งเรื่อง การเงิน แรงงาน เวลา หรือสถานที่ที่เป็นประโยชน์ จากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและผู้ป่วยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาล

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นสามารถจัดการควบคุมอารมณ์ของตนเองและรักษาสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่นได้ โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีตัวชี้วัด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การรับรู้ละเอียดเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น และการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาการทำความรู้จักกับอารมณ์ของตนเองเป็นการรับรู้และทำความเข้าใจอารมณ์ของตนตลอดเวลา โดยสามารถประเมินอารมณ์และระบุสภาวะอารมณ์ของตนเองได้

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ระวังอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในภาวะปกติได้ และสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และกาลเทศะ

การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการกระตุ้นตนเองให้เกิดความคิดสร้างสรรค์โดยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับตนเองโดยการมองโลกในแง่ดี มีความพยายามไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น

การรับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการเข้าใจถึงสภาวะอารมณ์ของผู้อื่น เป็นการรับรู้ทำความเข้าใจอารมณ์และความต้องการของผู้อื่น รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งสามารถแสดงออกทางอารมณ์กับบุคคลอื่น ได้อย่างเหมาะสม

การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น รู้จักใช้วิธีการเจรจาโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น และมีศิลปะในการสื่อสารสามารถสร้างพลังของกลุ่มเพื่อร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเป็นทีม

พฤติกรรมความช่วยเหลือ หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นจิตอาสาที่แสดงพฤติกรรมในทางที่ดีโดยการเสียสละ ทรัพย์สินของ กาลังกาย เวลา หรือความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุขพ้นจากความลำบากหรือให้ผู้อื่นในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา และพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ

พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นจิตอาสาที่แสดงถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำธุรกรรมงานให้การสงเคราะห์เท่าที่ก่าลังจะช่วยได้ ความยินดีเต็มใจแม้งานเล็กน้อย

พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นจิตอาสาที่แสดงถึงการช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ ประโยชน์ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ผู้อื่น และช่วยพูดปลอบใจเมื่อเพื่อนฝูงได้รับความลำบากเดือดร้อน

พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นจิตอาสาที่แสดงถึงการช่วยแสดงความคิดเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อน ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกต้องที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน

พฤติกรรมช่วยเหลือทางใจ หมายถึง การกระทำของวัยรุ่นจิตอาสาที่แสดงถึงการ
ฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น เข้าอกเข้าใจผู้อื่น ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นเสมอ
ไม่คิดอาฆาตจองเวร

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน ที่มีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทบทวนแนวคิดทฤษฎี เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว
3. แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม
5. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ

ความหมายของพฤติกรรมการช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือ มีนักวิชาการบางกลุ่มอาจเรียกได้อีกอย่างว่า ความเสียสละหรือความเอื้อเฟื้อ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Altruism หมายถึง ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ หรือผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น เมื่อพูดถึงความหมายดังกล่าวจะเห็นว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือเป็นการสะท้อนลักษณะของความเสียสละและความเอื้อเฟื้อของบุคคลให้ออกมาเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือที่มีรากฐานจากคำว่าเสียสละและเอื้อเฟื้อ ดังนี้

Turner (1948: 502-516) ได้กล่าวถึง ความเสียสละว่า เป็นผลรวมของความไวของบุคคลต่อความต้องการของบุคคลอื่น ผู้ที่มีจริยธรรมแบบเสียสละจะมีความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่นหรือสนองความต้องการของผู้อื่นได้

Berkowitz (1963: 3) กล่าวว่า ความเสียสละเป็นการมุ่งที่จะทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ทั้งรายบุคคลและกลุ่มบุคคล หรือทั้งส่วนตนและส่วนรวม โดยทำประโยชน์ไม่หวังผลตอบแทน

Darley and Latane (1963 อ้างใน บรรทม มณีโชติ, 2530: 24) ได้กล่าวถึงความเสียสละว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงว่าบุคคลคำนึงและให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้อื่นได้ในสิ่งที่ต้องการ ทั้งด้านทรัพย์สิน สิ่งของ แรงกาย การพูดและการกระทำ รวมทั้งความสามารถของตนเอง อันเนื่องมาจากความสามารถทุกๆ ด้านที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความสุขหรือความทุกข์ของตัวเองอันเนื่องมาจากการช่วยเหลือผู้อื่น

Aronfreed (1965: 2-3) ได้ให้ความหมาย ความเสียสละว่าเป็นพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถที่ตนช่วยได้เนื่องจากมีความเข้าใจเห็นใจและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

Sigelman (1977: 278) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมการช่วยเหลือ คือ พฤติกรรมที่ทำให้ประโยชน์แก่คนอื่นมากกว่าให้ตนเอง ซึ่งการให้นี้อาจแสดงออกมาได้หลายรูปแบบแล้วแต่สถานการณ์นั้นๆ

Rosenhan *et al.* (1981: 131-132) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการช่วยเหลือว่า บุคคลจะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดีโดยการเสียสละ กำลังกาย สิ่งของ เวลา หรือความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่น ได้รับความสุขพ้นจากความลำบากหรือให้ผู้อื่นในสิ่งที่เขาต้องการ

Bierhoff and Klien (1990: 243-262) มองว่าการเกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือนั้น ถูกจูงใจโดยปัจจัย 2 ประการได้แก่ ความตั้งใจที่จะทำให้อื่นได้รับประโยชน์ และเสรีภาพในการเลือกที่จะช่วยหรือไม่ช่วยบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ

Hewstone *et al.* (1994: 20) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การช่วยเหลือคือการกระทำที่บุคคลพิจารณาแล้วว่า คนที่ตนให้ความช่วยเหลือไปนั้นจะได้รับประโยชน์และพ้นจากความทุกข์ที่มีอยู่ในขณะนั้น

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517: 8) ได้นิยามความเสียสละว่า เป็นความรู้สึกรู้สึกไวต่อการตอบสนองความต้องการต่อความช่วยเหลือของผู้อื่น ในขณะที่ได้พบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดังกล่าว บุคคลจะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดี โดยการสละทรัพย์สิน สิ่งของ กำลังกาย เวลาหรือความสุขส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความสุขและพ้นจากความลำบากหรือได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ

บรรทม มณีโชติ (2530: 25-26) ได้สรุปจริยธรรมด้านความเสียสละไว้ว่า การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรม ต่อไปนี้

1. การปัน หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์สิน ความรู้และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในการพูดและการกระทำโดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์สิน สิ่งของและแรงงานของตนเองมากกว่าผู้อื่น

จากการนิยามและการให้ความหมายของนักวิชาการเกี่ยวกับความเสียสละนั้นจะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่กล่าวถึงว่าเป็นการกระทำในลักษณะของการช่วยเหลือผู้อื่นนั่นเอง ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปพฤติกรรมกรช่วยเหลือว่าเป็นการพฤติกรรมของการแสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและเสียสละทั้งทรัพย์สิน แรงกาย เวลา ตามความสามารถของบุคคลและในหลายลักษณะตามเหตุการณ์และบริบทนั้นๆ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ประเภทของการช่วยเหลือผู้อื่น

Rosenhan *et al.* (1981) แบ่งการช่วยเหลือผู้อื่นเป็น 2 ประเภท คือ

1. Normative Altruism เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นที่ผู้กระทำต้องการผลตอบแทน

เป็นการทำตามมาตรฐานของสังคม ผู้กระทำต้องการรางวัลทางสังคม เช่น คำชมเชยและโดยทั่วไป ผู้กระทำมักจะไม่ต้องเสียภัยและถ้าจะได้รับความลำบากจากการกระทำน้อยมาก

2. Autonomous Altruism เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นที่กระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นการกระทำเพราะความเห็นใจ ทำด้วยความเต็มใจ เพื่อความดีในแง่ของจริยธรรมโดยแท้จริง แม้ว่าผู้กระทำจะต้องเสี่ยงภัยอันตรายหรือได้รับความลำบากจากการช่วยเหลือผู้อื่น

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517: 14) ได้สรุปลักษณะที่แสดงว่าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น ออกเป็น 2 ประการ คือ

1. การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการกระทำเพื่อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ความลำบากของตนเอง

2. การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการแสดงถึงความเสียสละ ความใจกว้าง โอบอ้อมอารี ความเห็นใจ และความเข้าใจถึงความลำบากของผู้อื่น

คณะกรรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.: 187 – 188) อังนิน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 12-13) ยังได้แบ่งประเภทของการช่วยเหลือผู้อื่น ได้ดังนี้

1. การช่วยเหลือกาย ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำธุรกรรมงาน ให้การสงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยให้ความยินดีเต็มใจแม้งานเล็กน้อย

2. การช่วยเหลือทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นธุระให้สำเร็จเป็นประโยชน์เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ผู้อื่น และช่วยพูดปลอบใจเมื่อเพื่อนฝูงได้รับความลำบากเดือดร้อน

3. การช่วยเหลือทางสติปัญญา ได้แก่ ช่วยแสดงความคิดเห็นช่วยเหลือแก้ปัญหาเดือดร้อน ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน

4. การช่วยเหลือทางใจ เป็นการฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น เข้าอกเข้าใจผู้อื่น ให้อภัยในความผิดของผู้อื่นเสมอ ไม่คิดอาฆาตจองเวร

นอกจากนี้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.: 187 – 188 อ้างใน กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 12-13) ยังได้จำแนกลักษณะการแสดงออกที่เป็นพฤติกรรมของพฤติกรรมความช่วยเหลือในแต่ละประเภท ได้ดังนี้

1. การช่วยเหลือผู้อื่นทางกาย
 - 1.1 ช่วยหิ้วหรือถือของหนัก
 - 1.2 ช่วยจูงคนข้ามถนน
 - 1.3 สละที่นั่งบนรถประจำทาง
 - 1.4 ช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับอุบัติเหตุ
 - 1.5 ช่วยทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน วัด
2. การช่วยเหลือผู้อื่นทางวาจา
 - 2.1 พูดจาปลอบใจเมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์
 - 2.2 บอกทางให้กับผู้ที่ไม่รู้จักให้ไปถึงที่หมายได้
 - 2.3 พูดจากล่าวตักเตือนเพื่อนด้วยความจริงใจช่วยเหลือให้คำแนะนำ
 - 2.4 ช่วยเจรจาเป็นธุระให้ได้ผลสำเร็จ
3. การช่วยเหลือผู้อื่นทางสติปัญญา
 - 3.1 ช่วยแสดงความคิดเห็น
 - 3.2 ช่วยแก้ปัญหาคความเดือดร้อน
 - 3.3 ช่วยหาแนวทางที่ถูกต้อง
 - 3.4 ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคคลอื่น
 - 3.5 รายงานข่าว เล่าประสบการณ์
4. การช่วยเหลือผู้อื่นทางใจ
 - 4.1 รู้สึกสงสารบุคคลที่มีความทุกข์
 - 4.2 ไม่กล่าวซ้ำเติมบุคคลที่ผิดพลาด

4.3 เอาใจใส่และสังเกตความรู้สึกของบุคคล

4.4 สนใจทุกข์สุขของบุคคลอื่น

4.5 ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521: 7) ได้ให้ลักษณะและความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นไว้ดังนี้

การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคุณธรรมที่ผู้ใดประพฤติปฏิบัติได้ย่อมแสดงว่าผู้นั้นมีลักษณะน้ำใจดี มีคุณธรรมในการผูกพัน ความมีไมตรีของหมู่คณะ ผู้ที่ขอความช่วยเหลือผู้อื่นย่อมเป็นคนมีเสน่ห์ มีคนรักนับถือ จะทำการสิ่งใดก็มีผู้เต็มใจช่วยเหลือให้กิจการสำเร็จลุล่วงด้วยดี มีลักษณะดังนี้

1. การแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นต้องเป็นไปด้วยน้ำใสใจจริงและต้องแสดงถึงความพร้อมด้วย กาย วาจา ใจ

2. การช่วยเหลือผู้อื่นที่แท้จริงนั้น ย่อมไม่หวังผลตอบแทนไม่ได้ทำไปเพื่อหวังให้ผู้อื่นยกย่องหรือให้เขาให้แก่เราบ้าง ถ้าแสดงโดยไม่หวังผลตอบแทนแล้วจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสนใจคนที่ขาดการช่วยเหลือผู้อื่นจะเป็นคนใจแคบ ไม่เห็นใจผู้อื่น ก็ดจะเบียดเบียนให้เขาได้รับความเดือดร้อนโดยหาประโยชน์ให้แก่ตนฝ่ายเดียว

3. การช่วยเหลือผู้อื่นสามารถแสดงแก่บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดสนิทสนม แล้วแผ่ออกไปจนถึงบุคคลที่อยู่ห่างออกไปทุกที่ จนถึงสังคมบ้านเมืองและประเทศชาติ และการแสดงการช่วยเหลือผู้อื่นจะเริ่มจากระดับที่เห็นง่ายไปจนถึงระดับที่เห็นได้ยาก ดังนี้คือ การสละทรัพย์สินของ กำลังกาย แนะนำทางวาจา ช่วยให้มีสติปัญญาไปจนถึงทางใจ

นอกจากนี้ หลักธรรมของศาสนาพุทธที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรช่วยเหลือ ซึ่งเรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ทาน คือ การให้หรือแบ่งปัน เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ

2. ปิยวาจา คือ การพูดอย่างรักกัน คือ กล่าวสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผล ชักจูงในทางที่ดีงาม ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี เกิดไม่ตรีรักใคร่ นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อุตตจริยา คือ การทำประโยชน์แก่เขาคือช่วยปรับปรุงส่งเสริม

4. สมานัตตตา คือ การเอาตัวเข้าสมานคือทำให้เข้ากันได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้เสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขร่วมรับรู้ ช่วยแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

จากนักวิชาการหลายท่านในข้างต้นได้กล่าวถึงประเภทของการช่วยเหลือไว้ว่า ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้หลักการแบ่งประเภทของการช่วยเหลือตามแนวของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากมีการแบ่งประเภทของการช่วยเหลืออย่างชัดเจนและมีการอธิบายถึงลักษณะของการแสดงออกถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือในประเภทนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน ดังนั้น องค์ประกอบของการช่วยเหลือของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้แบ่งประเภทของการช่วยเหลือเป็น 4 ประเภท ดังนี้ คือ 1) การช่วยเหลือทางกาย 2) การช่วยเหลือทางวาจา 3) การช่วยเหลือทางสติปัญญา และ 4) การช่วยเหลือทางใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัว (Family Functioning) เพราะจากการรวบรวมเอกสารการวิจัยและทางวิชาการได้กล่าวว่า ปัจจัยทางครอบครัวโดยเฉพาะ การทำหน้าที่ของครอบครัว นั้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคคล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจประเด็นของการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการมีพฤติกรรมช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของการทำหน้าที่ของครอบครัว

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายต่างๆ กันซึ่งสรุปได้ดังนี้

Skinner *et al.* (1995 อ้างใน เพ็ญนภา กลุณภาดล, 2547: 19) ได้กล่าวว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นรูปแบบที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกันเป็นประจำ ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ตามโครงสร้างของครอบครัว

Kingsley (1965: 11-12) ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวในแง่ของสังคมวิทยา โดยอธิบายว่าหน้าที่ที่ครอบครัวในสังคมต้องปฏิบัติคือ

1. การสร้างสมาชิกใหม่ของครอบครัว (Reproduction) อันเป็นการสืบพันธุ์มนุษยชาติให้มีการดำรงคงอยู่ในสังคม
2. การคุ้มครองเด็กที่เกิดมาให้เติบโตขึ้นในสังคม (Maintenance) นั่นคือ จะต้องให้การดูแลอุ้มชูเลี้ยงดูเด็กที่เกิดมาให้มีชีวิตรอดเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป
3. การกำหนดสถานภาพของบุตรที่เกิดมา (Placement)
4. การให้บุตรได้เรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมในสังคมนั้นได้ (Socialization) ซึ่งเป็น การให้การฝึกอบรมแก่สมาชิกใหม่ของครอบครัวที่จะเข้ามารับบทบาทในสังคมสืบต่อไป

Epstein *et al.* (1982 อ้างใน อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537: 42) ได้ให้ความหมายของการทำหน้าที่ของครอบครัวไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่สมาชิกในครอบครัวควรกระทำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอยู่รอดของครอบครัว

David (1969 อ้างใน วินิรณี ทศนะเทพ, 2542) ได้ให้ความหมายว่า เป็นรูปแบบของสมาชิกในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อกันในลักษณะมีการพบปะแสดงอารมณ์ต่อกันและกัน ต่างฝ่ายต่างให้ประกอบการซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องพฤติกรรม ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อปรับสภาพของตัวเองให้เข้ากับสังคม

นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ (2539: 87) ได้ให้คำจำกัดความการทำหน้าที่ของครอบครัวว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวจะมีกิจกรรมเป็นองค์ประกอบต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม

การปกครอง และวัฒนธรรม การทำหน้าที่ของครอบครัวจะดำเนินไปเพื่อการสืบทอดความเป็นครอบครัว เช่น การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูสมาชิกใหม่ การเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับสมาชิก

สุพัตรา สุภาพ (2536: 34) ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังนี้

1. สร้างสมาชิกใหม่ เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่
2. บำบัดความต้องการทางเพศ ซึ่งจะออกมาในรูปของการสมรสเป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบเป็นวิธีหนึ่งในการที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้อยู่ในขอบเขต
3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เติบโตขึ้นในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเติบโตใหญ่
4. การขัดเกลาทางสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันที่เตรียมตัวให้เด็กออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อม โดยการอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยม แบบของความประพฤติ สอนให้ปรับตัวเข้ากับสังคม ซึ่งวิธีการอบรมอาจทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยตรงอาจมีการดุว่ากล่าว โดยอ้อมคือการเป็นแบบอย่างที่ดี การอบรมนี้มีอยู่ตลอดเวลา

จากความหมายของการทำหน้าที่ของครอบครัว ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การทำหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง รูปแบบหรือกิจกรรมที่ในสมาชิกครอบครัว อันประกอบด้วยบิดามารดา บุตรและบุคคลในครอบครัว ที่ปฏิบัติต่อกันเพื่อรักษาและดำรงความเป็นครอบครัวไว้ มีการแสดงออกต่อกันทั้งในรูปของการกระทำต่อกัน แสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึก และที่สำคัญมีการอบรมหรือมีการขัดเกลาทางสังคมให้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้มีการแสดงออกให้เป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว

มีแนวคิดหลายรูปแบบที่อธิบายถึงการทำหน้าที่ของครอบครัว เช่น McMaster Model ของ Epstein *et al.* (1982), Structural Approach ของ Minuchin Process Model ของ Steinhavsen หรือ

Circumplex Model ของ Olson เป็นต้น แต่ในที่นี้จะขอก้าวเฉพาะ McMaster Model ของ Epstein *et al.* (1982) ซึ่งเป็นรูปแบบที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากมีการใช้หลายทฤษฎีมาอธิบาย การทำหน้าที่ของครอบครัว และมีองค์ประกอบที่ชัดเจนบ่งบอกการทำหน้าที่ของครอบครัวที่น่าจะครอบคลุมประเด็นที่ทำการศึกษาคือครอบครัวในสังคมไทย

การทำหน้าที่ของครอบครัวตามแนวคิดแบบ McMaster ของ Epstein *et al.* (1982) เป็นผลจากการศึกษาคือครอบครัว ทั้งครอบครัวปกติและครอบครัวที่มีปัญหา มาเป็นระยะเวลานาน กว่า 15 ปี โดยเริ่มการศึกษาที่มหาวิทยาลัย McGill ประเทศแคนาดา ในช่วงปี 1950 ในระยะต่อมา แนวคิดนี้ได้พัฒนาขึ้นมาโดย Epstein, Bishop and Baldwin แห่งมหาวิทยาลัย McMaster ประเทศ แคนาดาและมหาวิทยาลัย Brown ในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดแบบ McMaster (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537: 42-43) มองครอบครัวเป็นระบบเปิด (Open System) ซึ่งประกอบด้วย ระบบย่อยอันได้แก่ สมาชิกแต่ละคน (Individual Subsystem) คู่สมรส (Marital Subsystem) และพี่น้อง (Siblings Subsystem) นอกจากนี้ครอบครัวยังมีความสัมพันธ์กับระบบภายนอกอื่นๆ เช่น ระบบครอบครัวขยาย ชุมชน โรงเรียน ศาสนา เป็นต้น การมองดูการทำงานของครอบครัวนั้นมีการ ใช้ทฤษฎีหลายอย่างมาอธิบาย เช่น ทฤษฎีการสื่อสาร การเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ ฯลฯ โดยทั้งหมดนี้จะ อยู่ภายใต้กรอบใหญ่ของทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. แต่ละส่วนในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกัน พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนจะมี อิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่น
2. การทำความเข้าใจสมาชิกคนใดคนหนึ่งนั้นไม่สามารถทำได้โดยวิเคราะห์บุคคลนั้น เพียงลำพัง จำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับครอบครัวทั้งระบบด้วย
3. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์และการจัดองค์กรในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนด พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

McMaster Model ของ Epstein *et al.* (1982 อ้างใน อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537: 42-50) ได้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวในด้านต่างๆ 6 ด้าน ดังนี้ การแก้ไขปัญหา

(Problem solving) การสื่อสาร (Communication) บทบาท (Roles) การตอบสนองทางอารมณ์ (Affective Responsiveness) ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Involvement) การควบคุมพฤติกรรม (Behavior Control) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การแก้ไขปัญหา (Problem solving)

การแก้ไขปัญหา หมายถึง ความสามารถของครอบครัวในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมทำให้ครอบครัวดำเนินไปได้ และปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่าปัญหาในที่นี้หมายถึง สิ่งที่มาคุกคามเสถียรภาพการดำรงอยู่อย่างปกติสุขหรือประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของครอบครัวในทางปฏิบัติ ปัญหาอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ด้านวัตถุ (Instrumental) ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงกิจวัตรประจำวันเช่น ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยปัญหาการจัดการเกี่ยวกับการเงิน และแบบที่ 2 ด้านอารมณ์ (Affective) ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกของสมาชิกในครอบครัวเช่น ความขมขื่นหรือความไม่ไว้วางใจกันระหว่างสามีภรรยา เป็นต้น บางครอบครัวอาจมีเพียงปัญหาแบบที่ 2 คือ เฉพาะด้านอารมณ์เท่านั้น โดยไม่มีปัญหาแบบที่ 1 แต่ครอบครัวใดที่มีปัญหาที่ 1 เกิดขึ้นก็มักจะมีปัญหาแบบที่ 2 ตามมาด้วยเสมอ ในการประเมินครอบครัวต้องพยายามวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหของครอบครัว โดยเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาในปัจจุบันที่เป็นสาเหตุให้ต้องมาพบผู้รักษาในการประเมินนั้นควรพิจารณาวิธีการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพเพียงใด โดยทั่วไปการแก้ปัญหามีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 แยกแยะประเด็นปัญหาให้ชัดเจน ข้อนี้รวมความถึงใครเป็นผู้ชี้หรือตัดสินใจว่าอะไรเป็นปัญหา และปัญหาที่แยกแยะออกมานั้นถูกต้องหรือไม่ บ่อยครั้งที่ครอบครัวจะหยิบยกเอาปัญหาอื่นที่ไม่สำคัญขึ้นมา แต่ปัญหาที่เป็นความขัดแย้งจริงนั้นกลับถูกซ่อนเอาไว้

1.2 การสื่อสารให้เข้าใจกันเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งภายในครอบครัวและกับระบบนอกครอบครัวหมายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มีผู้รับทราบหรือไม่มี มีการบอกเล่าให้ใครรับรู้บ้าง และผู้ที่รับรู้เป็นผู้ที่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้หรือไม่ การสื่อสารเกี่ยวกับปัญหานี้ อาจจะเป็นไป ในระหว่างสมาชิกครอบครัวด้วยกันเองหรือกับบุคคลภายนอกเช่น เครื่องญาติหรือเพื่อนฝูงตามความเหมาะสมของสถานการณ์

1.3 วางแผนวิธีแก้ปัญหาที่มีการร่วมกันคิดหาทางแก้ไขปัญห ด้วยวิธีอื่นๆ แทนที่จะใช้วิธีที่เคยทำกันมาเป็นประจำโดยไม่คำนึงถึงวิธีอื่นที่อาจได้ผลดีกว่า

1.4 ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ครอบครัวมีการตัดสินใจที่แน่ชัดว่าจะแก้ปัญห ด้วยวิธีใดหรือไม่มีการมองถึงทางออกอื่นๆ หรือไม่ หรือครอบครัวมีวิธีการที่เตรียมไว้ล่วงหน้าแล้วหรือใช้วิธีที่เคยชินในการแก้ปัญหาโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงวิธีอื่นๆ ที่อาจจะได้ผลดีกว่า

1.5 ดำเนินการแก้ไขปัญหตามวิธีที่เลือกครอบครัวดำเนินการแก้ไขปัญหตามที่ตกลงกันไว้จนครบถ้วนหรือไม่หรือทำไปเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นบางครอบครัวเมื่อตกลงวิธีแก้ปัญหแล้วก็อาจไม่ได้ทำตามที่ตกลงกันไว้เลย

1.6 ติดตามให้การแก้ปัญหานั้นดำเนินไปอย่างครบถ้วน ครอบครัวมีการติดตามอย่างจริงจังเพียงใด วิธีการแก้ปัญหที่เลือกไว้ นั้นได้มีการกระทำไปมากน้อยตามข้อตกลงที่มีอย่างไร ผู้ที่รับผิดชอบได้จัดการให้มีการแก้ปัญหดังกล่าว อย่างที่ตกลงกันไว้หรือไม่

1.7 ประเมินความสำเร็จของวิธีการแก้ปัญห ข้อนี้เป็นการประเมินการแก้ปัญห ที่เลือกนั้นได้ผลมากน้อยเพียงไร ครอบครัวได้ทบทวนวิธีการใช้และศึกษาถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นหรือไม่ และเรียนรู้จากปัญหดังกล่าวอย่างไรบ้าง

แนวคิดของ McMaster Model นี้อธิบายว่า การแก้ปัญหไม่จำเป็นต้องแก้เป็นขั้นๆ ครบถ้วนตามที่กล่าวมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหด้วย หากปัญหไม่สลับซับซ้อนอาจไม่จำเป็นต้องแก้ประเด็นอย่างชัดเจน ในครอบครัวที่ทำหน้าที่ของครอบครัวได้ดีวิธีการแก้ปัญหอาจเป็นไปอย่างเรียบง่าย ไม่วุ่นวาย แม้จะยังคงมีบางปัญหที่แก้ไม่ได้ แต่ปัญหก็ไม่รุนแรงเรื้อรังจนทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านอื่นบกพร่องไป

2. การสื่อสาร (Communication)

การสื่อสาร หมายถึง การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและกัน ใน McMaster Model จะแบ่งถึงการสื่อสาร โดยใช้คำพูด (Verbal Communication) เนื่องจากเป็นส่วนที่สามารถวัดหรือ

ประเมินได้ชัดเจนกว่าการสื่อสารที่ไม่ใช้คำพูด (Nonverbal Communication) การสื่อสารแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 การสื่อสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวันหรือวัตถุ

2.2 การสื่อสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึก

2.3 การสื่อสารเกี่ยวกับความคิดเห็นบางประการ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับทั้งข้อ 1 และ 2 เช่น การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของจิตรกร เป็นต้น

การสื่อสารที่ดีนั้น เนื้อหาต้องมีลักษณะชัดเจนซึ่งหมายถึงข้อมูลที่แลกเปลี่ยนกันนั้น มีความชัดเจน ไม่ใช่เลื่อนลอยจับใจความอะไรไม่ได้หรือคลุมเครือ นอกจากนี้จุดหมายปลายทางของการสื่อสารจะต้องชัดเจนด้วย นั่นคือเนื้อหาที่สื่อานั้นจะต้องตรงไปสู่ผู้ที่ต้องการสื่อ ไม่ใช่ใช้อ้อมผ่านผู้อื่น (Indirect Communication) ดังนั้นถ้าแบ่งการสื่อสารตามความชัดเจน และความตรงนั้น จะสามารถแบ่งได้ 4 แบบคือ

1. การสื่อสารที่เนื้อหาชัดเจน และตรงต่อผู้ต้องการสื่อ เช่น ในกรณีที่ภรรยารู้สึกไม่พอใจสามีที่ทิ้งของเกลื่อนกลาดและกล่าวตรงๆ ว่า “ฉันไม่พอใจที่เธอทิ้งของไว้เกลื่อนกลาด เพราะมันทำให้ฉันเหนื่อยเพิ่มขึ้น

2. การสื่อสารที่เนื้อหาชัดเจนแต่ไม่ตรงต่อผู้ต้องการสื่อ เช่น ภรรยาพูดว่า “คนที่ทิ้งของเกลื่อนกลาดนั้นนะ สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น” คำพูดนี้ไม่ได้บ่งชี้ชัดเจนว่าพูดกับใคร

3. การสื่อสารที่เนื้อหาไม่ชัดเจนแต่ตรงต่อผู้ที่ต้องการสื่อ เช่น ภรรยาพูดว่า “เธอนี้ช่างไม่คิดถึงคนอื่นเลย” เนื้อหาดังกล่าวเป็นคำรวมๆ ในทำนองต่อว่าสามี แต่ไม่ได้บ่งบอกว่า สามีทำอะไร และเธอรู้สึกอย่างไร

4. การสื่อสารที่มีเนื้อหาไม่ชัดเจน และไม่ตรงต่อผู้ต้องการสื่อ เช่น ภรรยาพูดว่า “คนบ้านนี้ช่างไม่นึกถึงคนอื่นเลย” คำพูดดังกล่าว ไม่มีความชัดเจนว่าปัญหาคืออะไรและพูดกับใครครอบครัวที่ทำหน้าที่ที่ດີนั้น จะมีการสื่อสารที่ชัดเจนและตรงสู่บุคคลที่ต้องการจะสื่อด้วย ถ้า

การสื่อสารเป็นไปในลักษณะที่คลุมเครือและอ้อมค้อมมากเท่าไรก็จะทำให้ครอบครัวทำหน้าที่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้ที่สื่อสารอย่างคลุมเครือและอ้อมค้อมจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งสื่อสารกลับมาด้วยวิธีที่คลุมเครือและอ้อมค้อมเช่นเดียวกัน ครอบครัวปกติ ความสามารถในการสื่อสารในครอบครัวปกติก็จะมี ความแตกต่างกันบางครอบครัว การสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องที่มีความขัดแย้งนั้นอาจไม่ชัดเจนและไม่ตรงไปสู่ผู้ต้องการสื่อ แต่ก็จะเป็นอยู่ช่วงสั้นๆ ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวอย่างใด

3. บทบาท (Roles)

บทบาทในครอบครัว หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกประพฤติต่อกันและกันซ้ำๆ เป็นประจำเพื่อทำให้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์ บทบาทแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (Instrumental) และ 2) บทบาทที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ (Affective)

นอกจากนี้บทบาทยังสามารถแบ่งออกตามลักษณะหน้าที่ ดังนี้

3.1 บทบาทที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่จำเป็น หมายถึง บทบาทที่จำเป็นต้องทำเพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข คือ

3.1.1 การจัดหาปัจจัยสี่ ให้แก่สมาชิก (Provision of Resources)

3.1.2 การฟูมฟักเลี้ยงดูและให้การประคับประคองสนับสนุนแก่สมาชิก (Nurturance and Support)

3.1.3 การตอบสนองความต้องการทางเพศในระหว่างคู่สมรส (Sexual Gratification of Marital Partners)

3.1.4 การช่วยพัฒนาทักษะต่างๆ ให้แก่สมาชิก (Life Skills Development) เช่น การช่วยเหลือให้ลูกมีทักษะในการเข้ากับเพื่อนฝูง สามารถเรียนหนังสือ หรือเริ่มงานอาชีพได้เป็น ปึกแผ่น เป็นต้น

3.1.5 การบริหารจัดการภายในครอบครัว (System Management and Maintenance) หมายถึง การเป็นผู้นำ การตัดสินใจในปัญหาต่างๆ การคงไว้ซึ่งมาตรฐานของครอบครัว การออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในครอบครัว

3.2 บทบาทอื่นๆ หมายถึง บทบาทเฉพาะของแต่ละครอบครัว ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งบทบาทที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม เช่น ลูกชายซึ่งเรียนเก่งและได้รับทุนไปเล่าเรียนในต่างประเทศ บทบาทของลูกชายก็นำมาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศ และการประหยัดค่าใช้จ่ายของครอบครัวในการเล่าเรียนซึ่งนับว่าเป็นบทบาทที่มีประโยชน์ บางครอบครัวมีบทบาทของแพะรับบาป ซึ่งหมายถึง การที่สมาชิกคนใดคนหนึ่ง (หรือหลายคน) ต้องทำหน้าที่เป็นผู้รองรับอารมณ์ หรือ ทศนคติในทางลบ จากสมาชิกคนอื่น ซึ่งเป็นการช่วยเบี่ยงเบนความขัดแย้งไปในทิศทางที่จะไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง หรือ ความเครียดที่มากเกินไป

กล่าวโดยสรุปครอบครัวที่ทำหน้าที่ที่เหมาะสมจะมีการมอบหมายบทบาทและหน้าที่ให้สมาชิกแต่ละคน บทบาทและหน้าที่นี้จะต้องมีความเห็นพ้องต้องกัน มีการปฏิบัติตามและมีการประสานกับบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกคนอื่นๆ ด้วยภารกิจของครอบครัวจะดำเนินไปได้ หรือ ปัญหาต่างๆ จะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อการมอบหมายบทบาทนั้นเป็นไปอย่างเหมาะสมครอบคลุมถึงหน้าที่ทุกด้านที่จำเป็นต้องทำและมีระบบที่ควบคุมให้สมาชิกแต่ละคนปฏิบัติตามบทบาทโดยครบถ้วน

4. การตอบสนองทางอารมณ์ (Affective Responsiveness)

การตอบสนองทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถที่จะตอบสนองทางอารมณ์ต่อสิ่งกระตุ้นอย่างเหมาะสมทั้งในแง่ของคุณภาพและปริมาณ (การที่บุคคลสื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ว่าเขารู้สึกอย่างไรไม่จัดอยู่ในหัวข้อนี้ แต่จัดอยู่ในหัวข้อการสื่อสาร อารมณ์ที่เกิดขึ้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ภาวะ คือ 1) อารมณ์ในภาวะปกติ เช่น อารมณ์รัก ความสุข ความยินดี และ 2) อารมณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น ความกลัว โกรธ เศร้า เสียใจ ผิดหวังในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคล ความต้องการการตอบสนองทางอารมณ์จากครอบครัว จะแตกต่างกันไป เช่น ในวัยเด็กเล็กต้องการตอบสนองทางอารมณ์จากพ่อแม่ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับลูก แต่เมื่อลูกเข้าวัยรุ่นการตอบสนองทางอารมณ์ส่วนหนึ่งจะได้มาจากบุคคลภายนอกครอบครัว เช่น กลุ่มเพื่อนฝูง ดังนั้น ครอบครัวจำเป็นจะต้องมีการตอบสนองความต้องการ ทางอารมณ์ของสมาชิกให้เหมาะสมตามพัฒนาการในการช่วยเหลือ

ครอบครัวต้องมีการประเมินความเหมาะสม คุณภาพ และปริมาณของอารมณ์ที่แสดงออก บางครอบครัวอาจแสดงออกได้เฉพาะอารมณ์ดี เช่น รัก สนุก ดีใจ แต่ไม่สามารถแสดงออกซึ่งอารมณ์อีกด้านหนึ่งได้ เช่น ไม่สามารถแสดงอารมณ์โกรธต่อกันและกันได้ลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและอาจนำมาซึ่งปัญหา เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวดังกล่าว อาจมีความจำกัดในการแสดงออกทางอารมณ์ และทำให้เกิดปัญหาบุคลิกภาพตามมา ครอบครัวที่ทำหน้าที่ปกปิดจะสามารถแสดงอารมณ์ได้หลายอย่างในปริมาณที่เหมาะสม ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ อย่างไรก็ตามการพิจารณาเรื่องการตอบสนองทางอารมณ์ก็ต้องนึกถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมด้วย (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537: 48)

5. ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Involvement)

ความผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง ระดับการแสดงออกซึ่งความสนใจ การเห็นคุณค่าในสิ่งต่างๆ ที่สมาชิกแต่ละคนทำ รวมทั้งระดับความรู้สึกผูกพันห่วงใยที่แต่ละบุคคลมีต่อกัน ความผูกพันทางอารมณ์นี้มีหลายระดับ คือ

5.1 ปราศจากความผูกพัน (Lack of Involvement) สมาชิกในครอบครัวไม่สนใจใยดีกันและกันเลยเพียงแต่อยู่ร่วมชายคา

5.2 ผูกพันแบบไม่มีความรู้สึก (Involvement Devoid of Feelings) มีความสนใจต่อกันบ้าง แต่ความรู้สึกซึ่งทางอารมณ์ต่อกันและความห่วงใยในความเป็นอยู่ของอีกฝ่ายหนึ่งมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นหรือแทบไม่มีเลยและเป็นไปตามหน้าที่ (เช่น เมื่อถูกเรียกร้องให้แสดงออกมาหรือเมื่อเกิดภาวะความจำเป็น) หรือเป็นไปเพื่อความอยากรู้อยากเห็น อยากจะควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

5.3 ผูกพันเพื่อตนเอง (Narcissistic Involvement) ความสนใจในอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นไปเพื่อตนเอง (Egocentric) เพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้ตนเอง ไม่ใช่ความสนใจที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง

5.4 ผูกพันอย่างมีความเข้าใจ (Empathic Involvement) ความสนใจผูกพันมีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งฉะนั้นความสนใจผูกพันแบบนี้ จะสามารถสนองความต้องการทางอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเหมาะสม

5.5 ผูกพันมากเกินไป (Over Involvement) ลักษณะของความสนใจเป็นไปอย่างปกป้องหรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวมากเกินไปจนอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นตัวของตัวเองอย่างเพียงพอ

5.6 ผูกพันจนเหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน (Symbiotic Involvement) เป็นความผูกพันที่แน่นแฟ้น จนกระทั่งเหมือนกับทั้งคู่เป็นบุคคลเดียวกัน และขอบเขตของความเป็นบุคคลของแต่ละคน (Personal Boundary) นั้นไม่ชัดเจนหรือไม่มีเลย ความผูกพันแบบนี้จัดว่าเป็นพยาธิสภาพ

6. การควบคุมพฤติกรรม (Behavior Control)

การควบคุมพฤติกรรม หมายถึง แบบแผนที่ครอบครัวปฏิบัติในการควบคุมหรือจัดการกับพฤติกรรมของสมาชิกในสถานการณ์ต่างๆ การควบคุมพฤติกรรมไม่ใช่เป็นเพียงการฝึกฝนระเบียบวินัยในครอบครัวเท่านั้น แต่เป็นการจัดการกับพฤติกรรมหลากหลายที่เกิดขึ้นซึ่งรวมความถึงในสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้

6.1 พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ตัวอย่างในเด็กได้แก่ การเล่นอย่างโหดโผนในวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ ได้แก่ การขับรถเร็วอย่างไม่ระมัดระวัง การพยายามทำร้ายตัวเอง ฯลฯ

6.2 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการหรือแรงขับทางด้านจิตใจ และชีวภาพ เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ และความก้าวร้าว เป็นต้น

6.3 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับขัดเกลาทางสากล ทั้งในและนอกครอบครัว

ลักษณะการควบคุมพฤติกรรมในครอบครัวอาจแบ่งได้เป็น 4 แบบ

แบบที่ 1 การควบคุมพฤติกรรมอย่างเข้มงวด (Rigid Behavior Control) ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมที่กฎต่างๆ ของครอบครัวจะมีลักษณะเข้มงวด มีการกำหนดหน้าที่แน่นอน ครอบครัวลักษณะนี้จะกระทำภารกิจประจำวันได้ค่อนข้างดี สมาชิกจะรู้ว่าแต่ละคนต้องทำอะไร แต่จะมีการปรับตัวลำบากเนื่องจากไม่มีโอกาสสำหรับการต่อรองหรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามสถานการณ์ การควบคุมพฤติกรรมที่เข้มงวดเกินไป อาจนำมาซึ่งการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในครอบครัวการมีพฤติกรรมแบบคือเจ็บ หรือความโกรธที่พุ่งไปสู่บุคคลภายนอกครอบครัว

แบบที่ 2 การควบคุมพฤติกรรมแบบยืดหยุ่น (Flexible Behavior Control) ภายในครอบครัวมีมาตรฐานหรือกฎสำหรับพฤติกรรมก็จริงอยู่แต่ก็มีความยืดหยุ่นพอประมาณ โดยมีการพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการปรับเปลี่ยนกฎได้ตามความเหมาะสม การควบคุมพฤติกรรมแบบนี้เป็นแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นไปในลักษณะที่เข้าอกเข้าใจให้การสนับสนุนและอบรมไม่ใช่แบบเผด็จการ ทำให้สมาชิกรู้สึกอยากร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎที่ตั้งไว้

แบบที่ 3 การควบคุมพฤติกรรมแบบอะไรก็ได้ (Laissez-faire Behavior Control) หมายถึงไม่มีทิศทางที่แน่นอนว่าสมาชิกควรประพฤติอย่างไร ไม่มีการชี้นำ การตัดสินใจ หรือการแทรกแซงจากสมาชิกอื่น เพื่อให้พฤติกรรมมีความเหมาะสม ลักษณะแบบนี้ใครจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ ครอบครัวแบบนี้จะปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ค่อยดี มีปัญหาในการสื่อสาร การมอบหมายบทบาทเด็กๆ ในครอบครัวแบบนี้จะรู้สึกไม่มั่นคง การควบคุมตนเองไม่ดีและอาจมีลักษณะเรียกร้องความสนใจมาก

แบบที่ 4 การควบคุมพฤติกรรมแบบยุ่งเหยิง (Chaotic Behavior Control) หมายถึงครอบครัวมีการควบคุมพฤติกรรมในรูปแบบที่ไม่แน่นอน บางครั้ง เข้มงวด บางครั้งยืดหยุ่น บางที่เป็นแบบใครทำอะไรก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพอใจหรืออารมณ์ของบุคคลแทนที่จะปฏิบัติตามความเหมาะสมของสถานการณ์ ลักษณะแบบนี้ทำให้สมาชิกในครอบครัวสับสนว่าควรจะทำอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ การควบคุมพฤติกรรมแบบนี้เป็นแบบที่ไม่เหมาะสมที่สุดในบรรดา 4 แบบที่กล่าวมา เพราะทำให้ครอบครัวไม่มีเสถียรภาพและความเสมอต้นเสมอปลาย หรือความแน่นอนในการปฏิบัติหน้าที่ (อุมาพร ตรังสมบัติ, 2537: 49-50)

จากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของ
 ครอบครั ผู้วิจัยได้สนใจแนวคิดแบบ McMaster Model ของ Epstein *et al.* (1982 อ้างใน
 อุมพร ตรังคสมบัติ, 2537: 42-50) เป็นตัวแปรทางด้านครอบครัวในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการ
 ทำหน้าที่ของครอบครัวแบบ McMaster Model มีการแบ่งการทำหน้าที่เป็นด้านๆ อย่างชัดเจน
 มองครอบครัวเป็นระบบเปิดที่มีความสัมพันธ์กับภายนอก เช่น ระบบชุมชน โรงเรียน เป็นต้น
 นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการทำหน้าที่ในปัจจุบันของครอบครัว มีการครอบคลุมในด้านปัจจัยพื้นฐาน
 ของครอบครัวพึงมีในการจัดการกับภัยที่คุกคามที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำ
 หน้าที่ของครอบครัวนั้นมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่า
 น่าจะมีผลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาด้วย องค์ประกอบการทำหน้าที่ของ
 ครอบครัวที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาของสมาชิกในครอบครัว
 การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว การตอบสนองทางอารมณ์
 ของสมาชิกในครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว และการควบคุม
 พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

นักวิชาการได้เรียกชื่อความฉลาดทางอารมณ์ไว้หลายชื่อ เช่น สติปัญญาทางอารมณ์
 อัจฉริยะทางอารมณ์ สติอารมณ์ ไอคิวของอารมณ์ ทักษะทางอารมณ์ และวุฒิภาวะทางอารมณ์
 สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าความฉลาดทางอารมณ์ เนื่องจากกรมสุขภาพจิต (2542) ใช้คำว่า
 ความฉลาดทางอารมณ์ แทน EQ (Emotional Quotient) หรือ EI (Emotional Intelligence)
 Salovey and Mayer (1990) นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยเยลล์และนิวยอร์กให้คำนิยามว่า
 ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถของบุคคลในการที่จะไหวพริ้วทันในความคิดความรู้สึก
 และภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ นอกเหนือจากการติดตามกำกับควบคุมได้แล้วบุคคลพึง
 รู้จักจำแนกแยกแยะและใช้ข้อมูลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์เพื่อชี้นำความคิดและการกระทำของ
 ตนเอง

Salovy and Mayer (1990: 185-211) ได้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิดความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตน และผู้อื่นได้ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตน ทำให้สามารถชี้นำความคิด และการกระทำของตน ได้อย่างสมเหตุสมผล

Goleman (1995: 23) ได้ให้ความหมายของฉลาดอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถที่มุ่งใจตนเองและอดทนเมื่อต้องเผชิญกับความคับข้องใจ สามารถควบคุมแรงกระตุ้นและรอคอยในสิ่งที่มุ่งหวังได้ สามารถกำกับอารมณ์ชั่วขณะและความเครียด ไม่ให้ปิดกั้นการใช้ความสามารถ การเอาใจใส่และความหวัง

Bar-On (1997:35) ให้คำนิยามของความฉลาดทางอารมณ์ ว่าเป็นชุดของขีดความสามารถ สมรรถนะ และทักษะทางจิตพิสัย ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง และแรงกดดันต่างๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อม

Goleman (1998: 30) ได้ปรับปรุงความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ และให้ความหมายว่าเป็นความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อที่มุ่งใจตนเอง และจัดการกับอารมณ์ภายในตนเองในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่างประสบความสำเร็จ

Weisinger (1998: 45) ให้ความหมายของ ความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นการใช้อารมณ์อย่างฉลาด โดยมีความตั้งใจทำให้อารมณ์ของตนทำงานหรือทำประโยชน์ให้กับตนเอง

กรมสุขภาพจิต (2543: 18) ให้ความหมายของ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

พระราชวรณี (2542 อ้างใน พรณี บุญประกอบ, 2542: 7-12) ได้ให้ความหมายของ ความฉลาดทางอารมณ์ คือ การใช้ปัญญากำกับการแสดงออกอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งถ้าขาดปัญญากำกับก็จะเป็นพลังตาบอดปัญญาจึงเป็นตัวที่จะมากำกับชีวิตของเราให้แสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึงความสามารถ ลักษณะหนึ่งของบุคคลในการรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่น สามารถจัดการควบคุมอารมณ์ ของตนเองและรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้อื่นได้ โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข ตลอดจนสามารถระงับการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถให้กำลังใจตนเองในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้

ความสำคัญและประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์

Goleman (1998) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ สามารถทำนายความสำเร็จในการเรียน การทำงานและใช้ชีวิตได้ อยู่เบื้องหลังความสุข ความสามารถในการปรับตัวและความสำเร็จต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ Weinger (1998) การขาดความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นการทำลายความเจริญก้าวหน้า ของความสำเร็จของบุคคลและองค์กร

วิระวัฒน์ ปินนิตามัย (2542: 134) กล่าวว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กับความฉลาด ทางอารมณ์จะทำให้บุคคลนั้นตระหนักและรู้จักตนเองและยังทำให้เข้าใจความคิด ความรู้สึก ความ ต้องการของผู้อื่นได้อีกด้วย สำหรับการประยุกต์ใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในชีวิตประจำวันจะมี ประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาการด้านอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์ มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้าง ความสามารถสามารถในการปรับตัว ในการแก้ไขปัญหาความเครียดและแรงกดดันในชีวิตในภาวะ แข่งขัน ได้ดี

2. ด้านการสื่อสาร การแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตน ผู้ที่มีความฉลาดทาง อารมณ์จะมีความสามารถในการสื่อสาร การแสดงความรู้สึก อารมณ์ของตนได้อย่างถูกต้องตาม กาลเทศะ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และยิ้มได้แม้ในใจจะรู้สึกเศร้า รับฟังปัญหาของผู้อื่นได้อย่าง ตั้งใจไม่รู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์จากธรรมชาติ และจากชีวิตของตนเอง

3. ด้านการปฏิบัติงาน ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะให้การยอมรับผู้อื่น มีความคิดริเริ่มก่อให้เกิดการสร้างผลิตผลที่สนองเป้าหมาย ลดการลา ขาดงานหรือย้ายงานเนื่องจากข้อแย้งระหว่างบุคคลลง เสริมการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันมากขึ้น การมีความฉลาดทางอารมณ์ในการทำงาน ทำให้เราเคารพฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราได้มากขึ้น

4. ด้านการให้บริการ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ก่อให้เกิดการทำความรู้จักลูกค้า รับฟังความต้องการของลูกค้า และตอบสนองได้ดี สร้างความจงรักภักดีในการใช้สินค้าและบริการของหน่วยงาน

5. ด้านการบริหารจัดการ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพของความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการรู้จักใช้คนและครองใจคนได้ สามารถโน้มน้าวผู้อื่นให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้ งานก็สำเร็จ คนก็เป็นสุข เกิดความรักงาน และจะเป็นผู้ที่คำพูดและการกระทำตรงกัน

6. ด้านการเข้าใจชีวิตของตนและของผู้อื่น ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นผู้ที่สามารถมองเข้าไปในตนก่อนทำความเข้าใจผู้อื่น เมื่อเข้าใจตน เข้าใจคนอื่น เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมีความเข้าใจในชีวิตและจะมีความสุขตามมาในที่สุด

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542) กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านตนเอง ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้ที่เรียนหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี รักการศึกษาค้นคว้า สามารถปรับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีความสุขสมควรตามอรรถภาพ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะเป็นที่เป้าหมายในชีวิต รู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รู้ว่าตนต้องการอะไร เลือกทำสิ่งต่างๆ ได้เหมาะสมตามศักยภาพ สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพอ่อนน้อม เน้นการร่วมมือในการทำงาน สามารถแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาต่าง ได้ดี

2. ด้านครอบครัว ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นผู้ที่มีความเห็นใจเข้าใจผู้อื่น แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ จะเป็นผู้ที่สามารถลดข้อขัดแย้งต่างๆ ลดความเห็นแก่ตัว ทำให้การเอาเปรียบในสังคมลดน้อยลง สร้างความรักใคร่ปรองดอง คิดถึงใจเขาใจเราทำให้สังคมน่าอยู่และมีความสุข

สรุปว่าความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญหลายด้านทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คือ สามารถเข้าใจอารมณ์ รู้เท่าทันความรู้สึก ทำให้สามารถปรับตัวได้ดี และแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้อย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนตนและส่วนรวม

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543) ได้แบ่งความฉลาดทางอารมณ์ ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย คือ 1) ควบคุมตน 2) เห็นใจผู้อื่น และ 3) รับผิดชอบ
2. ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย คือ 1) มีแรงจูงใจ 2) ตัดสินใจและแก้ปัญหา และ 3) สัมพันธ์ภาพ
3. ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ประกอบด้วย 3 ด้านย่อย คือ 1) ภูมิใจในตนเอง 2) พอใจในชีวิต และ 3) สุขสงบทางใจ

เทอดศักดิ์ เดชคง (2542: 22) สรุปความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยทักษะทางอารมณ์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายสำคัญคือ คนดี มีความสุขดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป้าหมาย ซึ่ง แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความเข้าใจตนเอง (Self Awareness) คือ การเข้าใจในความรู้สึกของตนเองการเข้าใจ และมีจุดหมายของชีวิต (Goal) ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนรู้ข้อเด่นและจุดด้อยของตนเองอย่างไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง

2. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) คือ การเข้าอกเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นและแสดงออกมาอย่างเหมาะสม

3. การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Solving / Stress Management) คือ การแก้ไขปัญหาความเครียดทางจิตใจ ซึ่งแบ่งได้เป็นความขัดแย้งในอารมณ์ของตนเอง ได้แก่ความเครียด อารมณ์โกรธเกลียด อีกด้านหนึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือธรรมชาติ

Goleman (1995) เสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ คือ

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตน (Knowing one's Emotions หรือ Self Awareness) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนได้ตามความเป็นจริง

2. การบริหารจัดการอารมณ์ของตน (Managing Emotions) เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและชาญฉลาด

3. การสร้างแรงจูงใจที่ดีแก่ตนเอง (Motivating Oneself) การกระตุ้นเตือนสติให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี ผลักดันตนสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้จะนำมาซึ่งความสำเร็จสามารถถอดได้ร้อได้

4. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Recognizing Emotions of Others) ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ศิลปะของความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการอารมณ์ของผู้อื่น คนที่มีทักษะนี้ดีจะมีความเป็นผู้นำและสามารถจัดการกับข้อขัดแย้งของบุคคลต่างๆ ได้ นำมาซึ่งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

Goleman (1998) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ EQ ไว้ 2 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 คือ สมรรถนะทางสังคม และหมวดที่ 2 คือ สมรรถนะส่วนบุคคล ใน 2 หมวดนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบและมี 25 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

หมวดที่ 1 คือ สมรรถนะทางสังคม (Social Competence) คือ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ โดยมี 2 องค์ประกอบ คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเราและการมีทักษะทางสังคม ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบนั้น มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) คือ การตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและข้อห่วงใยของผู้อื่น ได้แก่

1.1.1 การเข้าใจผู้อื่น รู้ถึงความรู้สึก มุมมองสนใจข้อวิตกกังวลของเขา

1.1.2 การพัฒนาผู้อื่น ทราบความต้องการ เพื่อส่งเสริมความรู้ความสามารถได้ถูกทาง

1.1.3 การมีจิตใจมุ่งบริการ คาดคะเน รับรู้และตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดี

1.1.4 การสร้างโอกาสในความหลากหลายเล็งเห็น ความเป็นไปได้จากความแตกต่าง โดยไม่แบ่งแยก

1.1.5 ความตระหนักรู้ถึงทัศนคติความคิดเห็นของกลุ่ม ความสามารถอ่านสถานการณ์ปัจจุบันและความสัมพันธ์ของกลุ่มได้

1.2 การมีทักษะทางสังคม (Social Skills) คือ ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์จากความร่วมมือของผู้อื่น มีลักษณะดังนี้

1.2.1 การโน้มน้าว แสดงกลวิธีการโน้มน้าว ต่างๆอย่างได้ผล

1.2.2 การสื่อสาร ส่งสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ

1.2.3 การบริการความขัดแย้ง เจริญและแก้ไขเพื่อหาทางยุติความไม่เข้าใจกัน

1.2.4 ความเป็นผู้นำโน้มน้าวและผลักดันกลุ่มได้ดี

1.2.5 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ริเริ่มและบริหารความเปลี่ยนแปลงได้ดี

1.2.6 การสร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อการปฏิบัติ

1.2.7 การร่วมมือร่วมใจกันทำงานกับผู้อื่นมุ่งสู่เป้าหมาย

1.2.8 สมรรถนะของทีม สร้างพลังร่วมของกลุ่มในการ

หมวดที่ 2 คือ สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competence) คือ การบริหารจัดการตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง มีรายละเอียดดังนี้

2.1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) คือ การตระหนักรู้ความรู้สึกความ โน้มเอียง ของตนยังรู้ความเป็นไปได้ของตน และความพร้อมต่างๆ มีลักษณะดังนี้

2.1.1 รู้เท่าทันในอารมณ์ตน สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ และผลที่ตามมา

2.1.2 ประเมินตนเองได้ตามจริง รู้จุดเด่นด้อยของตน

2.1.3 มั่นใจตนเองมั่นใจในความสามารถ คุณค่าของตนความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในของตนเองได้

2.2 การควบคุมตัวเอง (Self - Regulation) คือ ความสามารถในการจัดการความรู้สึกภายในของตนเองได้ มีลักษณะดังนี้

2.2.1 ควบคุมตน สามารถจัดการกับสภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียวได้

2.2.2 ความเป็นที่ไว้วางใจได้ รักษาความเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์และคุณภาพความคิดได้

2.2.3 ความเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ

2.2.4 ความสามารถที่จะปรับตัวได้ ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงได้

2.2.5 การสร้างสิ่งใหม่ เป็นสุขและเปิดใจกว้างกับความคิดแนวทางหรือข้อมูลใหม่
แนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุนการมุ่งสู่เป้าหมาย

2.3 การสร้างแรงจูงใจ แนวโน้มของการเกื้อหนุนการมุ่งสู่เป้าหมาย มีลักษณะดังนี้

2.3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พยายามที่จะปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน

2.3.2 ความจงรักภักดี ยึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่ม เป้าหมายขององค์การ

2.3.3 ความคิดริเริ่ม พร้อมที่จะปฏิบัติจามโอกาสอันวาย

2.3.4 การมองโลกในแง่ดี แม้มีอุปสรรค ปัญหาแต่ก็ไม่ย่อมนย่อ มุ่งสู่เป้าหมาย

Salovey and Mayer (1990: 185-211) ได้เสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบไปด้วย
ความสามารถที่ปรับเปลี่ยนได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ เป็นความสามารถที่จะประเมินค่าและ
แสดงออกทางอารมณ์ของตนเองและอื่น ได้อย่างถูกต้อง

2. การควบคุมอารมณ์ เป็นความสามารถ เป็นสามารถที่จะตรวจสอบประเมินผลและจัดการ
อารมณ์ควบคุมหรือปรับอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่น

3. การใช้ประโยชน์อารมณ์เป็นความสามารถที่จะใช้อารมณ์แบบต่างๆในกระบวนการ
รู้คิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 อารมณ์ที่เปลี่ยนไปช่วยในการวางแผนในอนาคตหลายแนวทาง

3.2 อารมณ์ที่ดีช่วยในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยสามารถบูรณาการแนวคิด
ที่หลากหลายให้เชื่อมโยงกัน

3.3 อารมณ์ช่วยขัดจังหวะระบบที่ซับซ้อนทั้งระบบ ด้วยการชี้ให้เห็นจุดที่เป็นปัญหาก่อน
ดังนั้นอารมณ์จึงช่วยให้เกิดความใส่ใจในเรื่องที่เป็นปัญหาก่อน

3.4 อารมณ์ช่วยจูงใจให้พากเพียรพยายามกับงานที่ทำทนาย

Salovey and Mayer ได้ปรับปรุงและเสนอโมเดลใหม่ว่าความฉลาดทางอารมณ์
ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามลำดับ

1. การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) และการแสดงออกซึ่งอารมณ์
(Expression) มีลักษณะดังนี้

1.1 ความสามารถในการระบุภาวะอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

1.2 ความสนใจในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้

1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง แสดงความต้องการได้ตรงกับ
ความรู้สึกและเหมาะสม ถูกกาลเทศะ

1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆได้ว่า ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง
จริงหรือไม่จริงใจ

2. การกำหนดการคิดของอารมณ์ มีลักษณะดังนี้

2.1 ความรู้สึก/อารมณ์ช่วยลำดับความสำคัญ หรือช่วยในการลำดับความสำคัญ

2.2 อารมณ์ที่ชัดเจนพร้อมที่จะกำหนดต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้ดี

2.3 อารมณ์/ความรู้สึกที่เปลี่ยนไป ทำให้ความคิดและจุดยืนเปลี่ยนไปจากการคิด
แง่บวกเดียว เป็นคิดได้หลากหลาย

2.4 ภาวะอารมณ์ต่างๆ ทำให้คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น รู้สึกเป็นสุข
ทำให้จิตใจเปิดกว้าง รับฟังเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์

3. การเข้าใจ การวิเคราะห์และใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ มีลักษณะดังนี้

3.1 ระบุความรู้สึก/อารมณ์ เห็นความเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์กับถ้อยคำต่างๆ ได้
เช่น ความชอบพอกับอารมณ์รัก ความรู้สึกไม่ชอบกับเกลียด ความสมหวังกับดีใจ

3.2 ตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อันสืบเนื่องจากอารมณ์หนึ่งๆ ได้
เช่น การพลัดพราก การสูญเสีย ทำให้เกิดความเศร้าใจ

3.3 เข้าใจอารมณ์ที่ซับซ้อนได้ เกิดความรู้สึกหลายอย่างในเวลาที่ไม่เกี่ยวข้องกัน
ทั้งรักทั้งเกลียด อาการขะเขยงที่เป็นผลรวมของความโกรธและความกลัว

3.4 เข้าใจความผันแปรของภาวะอารมณ์ต่างๆ การแปรเปลี่ยนจากความโกรธ
มาเป็นพึงพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอายใจ

4. การคิดใคร่ครวญและการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความงอกงามด้านสติปัญญา และอารมณ์ มีลักษณะดังนี้

4.1 เปิดใจรับต่อความรู้สึกทางบวกและลบที่รื่นรมย์ และที่ไม่น่าอภิรมย์ได้

4.2 เมื่อคิดใคร่ครวญให้ดีแล้ว สามารถยึดถือ/ปลดปล่อยตนจากภาวะอารมณ์ ความรู้สึก อันใดอันหนึ่งโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับและเป็นประโยชน์

4.3 คิดอย่างพินิจพิเคราะห์ ถึงภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และผู้อื่นสังเกตเห็น ได้ว่าความรู้สึกเหล่านั้นชัดเจนคงอยู่มีเหตุผลและส่งผลต่อการปฏิบัติของตนเช่นไร

4.4 บริหารจัดการภาวะอารมณ์ของตนเองและคนอื่นได้ แสดงออกอารมณ์ทางบวก โดยไม่บีบเบียนหรือมีกลวิธีในการป้องกันตัวเอง

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายๆท่านที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบของ ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นไปได้หลายปัจจัย ขึ้นอยู่กับแนวคิดและความสนใจของผู้ศึกษาเป็น สำคัญ ผู้วิจัยสนใจองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ Goleman (1995) มาใช้ในการศึกษากับกลุ่มประชากรในงานวิจัยครั้งนี้เนื่องจากแนวคิดนี้มีความเหมาะสมกับช่วงอายุ ในวัยรุ่นวัยเรียน ส่วนแนวคิดของ Goleman (1998) องค์ประกอบย่อยในบางด้านเหมาะสำหรับผู้ ประกอบอาชีพในวัยทำงาน

จากดังที่ได้กล่าวข้างต้น ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถลักษณะหนึ่งของ บุคคลในการรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการควบคุมอารมณ์ของตนเองและ รักษาสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่นได้โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจน สามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถ ให้กำลังใจตนเองในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้ ความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของ (Goleman 1995) มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ของตน เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนได้ตามความเป็นจริง

2. การบริหารจัดการอารมณ์ของตน เป็นความสามารถที่จะควบคุมจัดการความรู้สึกหรือ ภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและชาญฉลาด

3. การสร้างแรงจูงใจที่ดีแก่ตนเอง เป็นการกระตุ้นเตือนสติให้คิดริเริ่มอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี ผลักดันตนสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้จะนำมาซึ่งความสำเร็จ สามารถอดทนรอได้

4. การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น เป็นความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น ศิลปะของความสัมพันธ์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการอารมณ์ของผู้อื่น คนที่มีทักษะนี้ดีจะมีความผู้นำและสามารถจัดการกับข้อขัดแย้งของบุคคลต่างๆได้ นำมาซึ่งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2545: 129-139) ได้อธิบายว่า ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชน เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีมีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. พัฒนาการมองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึกที่ดีและทัศนคติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมายซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญในการดำรงชีวิต
4. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนได้ เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักรู้อารมณ์ของตน
5. พัฒนาความซื่อสัตย์ การรักษาคำพูด รักษาความสัตย์ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา

6. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ สามารถจัดการอารมณ์ของตนในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้
7. พัฒนาแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
8. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น
9. พัฒนาการควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม
10. พัฒนาความสามารถในการแก้ไขข้อขัดแย้ง
11. พัฒนามีคุณธรรม

ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นสิ่งที่พัฒนาได้และในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่าย คือ พ่อแม่ ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งควรเริ่มต้นจากรากฐานตั้งแต่วัยเด็ก Shapiro (1997 อ้างใน วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542: 20) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรม เช่น ในศาสนาพุทธให้เด็กท่องและทำความเข้าใจในศีล 5 ส่วนศาสนาคริสต์ท่องบัญญัติ 10 ประการ และศาสนาอิสลามท่องหลักบัญญัติ 5 ประการ
2. ฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกโอกาส
3. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นบริการชุมชน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนในระดับมัธยมศึกษา หรือปริญญาตรี ทำกิจกรรมสาธารณกุศลแก่องค์กรที่มีได้มุ่งหวังผลกำไรเป็นการเรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่างๆและกฎกติกาของสังคม

4. ฝึกการพูดตามความสัจจริง และการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับคำพูด ด้วยการสร้างความไว้วางใจด้วยคุณความดี ความตรงไปตรงมา ไม่พูดโกหก การเคารพความเป็นส่วนตัวของเด็ก
5. นำเอาอารมณ์ทางลบมาเป็นอุทราหณ์เตือนสติ เพื่อเป็นการยับยั้งชั่งใจ ไม่ประพฤติปฏิบัติอีก เช่น นึกถึงเหตุการณ์ที่ตนเอง ใจร้อน โกรธและกล่าวโทษเพื่อนอย่างรุนแรง ทำให้เสียสัมพันธภาพกับเพื่อนคนนั้นไป เป็นต้น
6. ฝึกให้คิดและตีความต่างๆ ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหา ข้อห้วงใยต่างๆ ที่มีมีการแสดงออกทางอารมณ์ ให้เป็นตัวอย่างเพื่อฝึกให้เผชิญกับความเป็นจริง
7. ฝึกให้เด็กมองโลกในแง่ดี เปิดตัวเองต่อประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิต การมองโลกในแง่ดีเป็นการรักษาและพัฒนาสุขภาพจิต ลดการสร้างปัญหา
8. ฝึกด้วยการพูดเตือนตัวเอง เช่น การพูดคุยกับตนเองเพื่อเตือนสติภายในตนเองและเพื่อควบคุมอารมณ์ของตนเอง เป็นการห้ามปรามตัวเองให้แสดงออกอย่างเหมาะสม
9. การให้ฟังดนตรีบรรเลงเบาๆ หรือเพลงคลาสสิกทั้งของไทยและต่างประเทศ ให้ดูภาพเขียนที่เป็นนามธรรม และสอบถามว่ารู้สึกอย่างไร
10. ฝึกเด็กให้รู้จักวิธีแก้ไขปัญหามองเห็นสภาพทั้งสองนัยของปัญหา ไม่มองอะไรด้านเดียว สอนเด็กให้รู้จักภาษาที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา สร้างสายสัมพันธ์ เช่น ขอโทษ ขอรบกวน ขออภัย ขอบคุณ ทำไมหรือเพราะว่า คิดว่าอย่างนี้จะดีไหม เป็นต้น
11. ปฏิสัมพันธ์ที่พ่อแม่มีต่อลูก จะส่งผลถึงทักษะทางสังคมที่เด็กมีต่อผู้อื่น พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรฝึกเด็กให้มีทักษะในการพูดคุยในโอกาสต่างๆ
12. สร้างทักษะความเป็นผู้มีอารมณ์ขันหรือมีทักษะในอารมณ์ขัน ในสถานการณ์ทางสังคมในการเรียนเด็กที่ตลกขำขันมักเป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน อารมณ์ขันสามารถพัฒนาได้แต่เล็กในระยะแรกพ่อแม่ควรเป็นต้นแบบที่ดีของผู้มีอารมณ์ขัน

13. ฝึกให้เด็กสามารถสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ได้มีเพื่อนสนิท ในแต่ละวัย

14. ฝึกให้เด็กได้มีโอกาสเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม ทั้งในงานที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของสังคม รวมทั้งคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคย จัดให้มีกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ ตามทักษะความสามารถที่ตนถนัดและมีความสนใจ

15. ฝึกให้เด็กรู้จักมารยาทส่วนตัว มารยาททางสังคมเฉกเช่นอารยชน เพื่อความสำเร็จในการเรียน และการทำงาน

16. ฝึกให้เด็กมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจที่ดี มีทักษะที่มุ่งสู่ความสนใจต่างๆ กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรค ให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขารู้สึกว่าท้าทายและตรงกับความสนใจของเขา มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริม ไม่คาดหวังหรือกดดันเด็กมากเกินไป

17. ฝึกเด็กให้มีความเพียรพยายาม อดทนพระมหาชนกที่พยายามว่ายน้ำในทะเล รู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด แสวงหางานอดิเรกทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนได้เรียนรู้และสนุกสนานไปด้วย

18. ยอมรับความผิดพลาด ความล้มเหลวของตน ไม่มีใครสมบูรณ์แบบ ให้คิดเป็นครู จะสำเร็จได้ต้องล้มเหลวมาก่อน มีความอดทนและรอคอยได้ ไม่ว่างาม

ทศพร ประเสริฐสุข (2543: 19-35) ได้เสนอกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ได้ดังนี้

1. ฝึกให้เด็กรู้จักคุณค่าในตนตามความจริง ให้มองตนเองอย่างตระหนักรู้มองตนเองในแง่ดี รู้สึกดีกับชีวิต สามารถชื่นชมตนเองได้ เป็นการฝึกให้รู้จักอารมณ์ตนเอง

1.1 ฝึกการตระหนักรู้ (Self-Awareness) สำรวจตนเอง โดยวิธีการต่างๆ เช่น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม และวิธีอื่นๆ

1.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่น

2. รู้จักแยกแยะอารมณ์ของตนเองว่าชนิดใดดี ชนิดใดไม่ดีและเลือกแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม อาจใช้การฝึก ดังต่อไปนี้

2.1 ฝึกการแสดงออกที่เหมาะสม

2.2 ฝึกการสื่อสารที่เหมาะสม อาจใช้เป็นกิจกรรมเสริมในหลักสูตร

3. รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนของครอบครัวและของสังคมด้วยความเต็มใจ ซึ่งครู พ่อแม่ จะต้องเป็นผู้นำในการฝึกและทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีให้เด็กเลียนแบบ และให้กำลังใจเมื่อเด็กทำตามระเบียบ

4. รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของตนเอง จำแนกแยกแยะว่า อารมณ์ใดเป็นคุณแก่ตนเอง และอารมณ์ใดเป็นโทษแก่ตนเอง โรงเรียน และสถานศึกษาควรมีอาจารย์ผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เด็ก

5. การรู้จักบริหารจัดการอารมณ์ของตนเองได้เพื่อให้รู้ว่า อารมณ์เกิดขึ้นได้ทุกอย่างแต่เราไม่สามารถแสดงอารมณ์ทุกอย่างได้ ฝึกควบคุมอารมณ์และแสดงออกได้เหมาะสมกับ บุคคล สถานที่ เวลา และเหตุการณ์ทั้งอารมณ์ดีและอารมณ์ไม่ดี เพื่อให้เกิดความสมดุลในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง รู้จักแสดงออกทางอารมณ์ และระบายออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ฝึกความสามารถในการผ่อนคลายความตึงเครียด เช่น การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ การออกกำลังกาย การวาดภาพ การร้องเพลง เป็นต้น

6. การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสีหน้า ท่าทาง และคำพูดเด็กนักเรียน อาจได้รับการฝึกในช่วงโฮมรูมหรือกิจกรรมในคาบแนะแนว

7. รู้จักหยุดการแสดงอารมณ์ที่ไม่ดี ความสามารถในการไตร่ตรองก่อนการแสดงออกและสามารถอดทนรอที่จะแสดงพฤติกรรมได้

8. ฝึกการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญคือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์

9. ฝึกความสามารถในการหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่น สามารถรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

10. ฝึกด้านมนุษยสัมพันธ์การแสดงน้ำใจเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่นเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ฝึกการให้เกียรติผู้อื่นด้วยความจริงใจ สามารถแสดงความชื่นชอบ ชื่นชมและให้กำลังใจซึ่งกันและกันได้

กรมสุขภาพจิต (2543) เสนอแนวในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชาธิปไตยในการเรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตย มีความอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น มีความเคารพในกันและกัน ครูรับฟังผู้เรียน เพื่อนให้ผู้เรียนเห็นว่าคุณค่าของตัวเองเป็นที่รับฟัง ไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมายหรือไร้คนสนใจ

2. เรียนรู้เรื่องอารมณ์ เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ คือการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้สึก อารมณ์ของตน มีการแสดงออกที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานที่และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

3. มีการเริ่มต้นที่ดี การเริ่มต้นที่ดีที่สุด คือการที่ครูอาจารย์ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยการทำในสิ่งที่ตนเองพร่ำสอน เช่นเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกบุคลิกลักษณะของตนเอง ระวังระวังคำพูดและการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสมอยู่เสมอ ครูอาจารย์ต้องมีส่วนช่วยขยายในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน เพราะถ้านักเรียนเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ของตนและผู้อื่น และมีความสุขในชีวิตได้ง่าย สถาบันการศึกษาจึงควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของนักเรียนควบคู่ไปกับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ)

จากการทบทวนการเอกสารวิชาการต่างๆ ข้างต้นที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ จะเห็นว่าหากบุคคลมีความสามารถรู้สภาวะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นและในการจัดการอารมณ์ของตนเอง

ได้อย่างเหมาะสม มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความแปรปรวนทางอารมณ์และมีการควบคุมอารมณ์ยังไม่ดีพอ (ประดับ เรืองมาลัย, 2532) และนอกจากนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ช่วยเอื้อต่อการมีพฤติกรรมทางบวกของบุคคลและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของ Goleman (1995) เนื่องจาก Goleman ได้ทำการวิจัยกับกลุ่มวัยรุ่นวัยเรียนซึ่งมีลักษณะคล้ายกับประชากรในงานวิจัยในครั้งนี้ ส่วนแนวคิดของ Goleman (1998) องค์ประกอบย่อยในบางด้านเหมาะสมสำหรับผู้ประกอบอาชีพในวัยทำงาน

ดังนั้น ความฉลาดทางอารมณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความสามารถของวัยรุ่นจิตอาสาในการรับรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการควบคุมอารมณ์ของตนเองและรักษาสัมพันธภาพอันดีกับผู้อื่นได้โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถให้กำลังใจตนเองในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ได้ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การตระหนักรู้ในอารมณ์ของตนเอง 2) การจัดการอารมณ์ของตนเอง 3) การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น 4) การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตัวเอง และ 5) การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น

แนวคิดและเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เพราะเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลซึ่งเกิดได้โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้ทราบถึงปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นที่เป็นแรงสนับสนุนอย่างหนึ่งในการทำให้วัยรุ่นมีโอกาสทำงานเพื่อส่วนรวมและเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครหรือจิตอาสาในการทำประโยชน์เพื่อสังคมได้

ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

Cobb (1976: 300-301) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่าหมายถึงการที่บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้เขาเชื่อว่า มีบุคคลให้ความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่าและยกย่องนับถือ รวมทั้งการทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

Kaplan *et al.* (1977: 50-51) ให้ความหมาย การสนับสนุนทางสังคมว่าหมายถึง การติดต่อของบุคคลต่างๆ ในสังคมที่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับความพึงพอใจและได้รับการตอบสนองความต้องการ

Maguire (1983: 121) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นความรู้สึกหรือเจตคติที่รับรู้ได้ถึงความสนใจเมตตากรุณา การช่วยเหลือที่ได้รับจากญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน เมื่อบุคคลเหล่านี้มารวมกัน โดยมีจุดประสงค์ในการช่วยเหลือกันก็จะเกิดเครือข่ายการสนับสนุนทางสังคม

House (1981 cite in Ritter, 1988) ได้ให้ความหมายว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งประกอบด้วย ความรัก ความห่วงใย ความไว้วางใจ ความผูกพันต่อกัน ความช่วยเหลือด้านการเงิน สิ่งของแรงงาน การให้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ และประเมินตนเอง

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2535: 170) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่าหมายถึง การที่บุคคลในสังคมได้รับความรัก ความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีการผูกพันซึ่งกัน และกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อให้ปรับปรุงให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือเป็นแรงงาน ให้เวลา ให้ความคิดเห็น ให้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อภาวะจิตใจและอารมณ์ มีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับจากบุคคลในครอบครัว อาทิ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนนักเรียน เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ คนในชุมชน บุคลากรวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน เป็นต้น

จากความหมายของการสนับสนุนทางสังคมที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การที่บุคคลได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลอื่น มีสัมพันธภาพที่ดีที่แสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือในด้านวัตถุประสงค์ของ บริการ ข้อมูลข่าวสาร การยอมรับ การยกย่องเห็นคุณค่า ก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ทำให้รับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม เป็นมิติหนึ่งของการสนับสนุนทางสังคมซึ่งหมายถึง ความจำเป็นพื้นฐานทางสังคมที่บุคคลต้องการและได้รับการติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคมนั้นๆ การแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมก็แตกต่างกันไป ได้มีผู้ทำการศึกษาและแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ดังนี้

1. Cobb (1976: 300-301) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นข้อมูลที่จะบอกว่าบุคคลนั้นได้รับความรัก ได้รับความดูแลเอาใจใส่ ได้รับความรักความจริงใจและความสนใจ ซึ่งมักจะได้รับความรักจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและมีความผูกพันที่ลึกซึ้งต่อกัน

1.2 การสนับสนุนด้านการได้รับการยอมรับ (Esteem Support) ยกย่อง และมีผู้เห็นคุณค่าเป็นข้อมูลที่จะบอกว่าบุคคลนั้นมีค่า ผู้อื่นให้การยอมรับ

1.3 การสนับสนุนด้านสังคม (Socially Support) เป็นข้อมูลที่จะบอกว่าบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2. Kahn (1979: 85) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ชนิด คือ

2.1 ความผูกพันทางด้านอารมณ์และความคิด (Affection) เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกในรูปของความผูกพัน การยอมรับ ความเคารพ หรือด้วยความรัก

2.2 การยืนยันและการรับรองพฤติกรรมของกันและกัน (Affirmation) เป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วย การยอมรับในความถูกต้องเหมาะสม ทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล

2.3 การให้ความช่วยเหลือ (Aid) เป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคล โดยการให้สิ่งของ หรือการช่วยเหลือโดยตรง การช่วยเหลือเหล่านั้นอาจจะเป็นวัตถุ เงินทอง ข้อมูล ข่าวสารหรือเวลา

3. House (1981 cite in Ritter, 1988: 126) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

3.1 การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นการสนับสนุนด้านกาให้ความรักความเอาใจใส่ ยกย่องเห็นคุณค่า ยอมรับนับถือ ความไว้วางใจและการให้กำลังใจ

3.2 การสนับสนุนทางด้านการประเมิน (Information Support) เป็นการให้ข้อมูลด้านการเรียนรู้ตัวเองหรือข้อมูลย้อนกลับที่นำกลับไปใช้ในการประเมินตนเอง การรับรองทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและนำไปเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคม ตลอดจนเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

3.3 การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เป็นการให้ข้อมูล ข้อเสนอแนะ การตักเตือน การให้คำปรึกษาและการให้ข้อมูลข่าวสารซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

3.4 การช่วยเหลือด้านสิ่งของและบริการ (Instruments Support) เป็นการให้ความช่วยเหลือในเรื่องกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจงที่จำเป็นต่อบุคคลในเรื่องการเงิน แรงงาน การเสียสละเวลาในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ

องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

Norbeck (1981: 43-58) สรุปว่า การสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลแต่ละคนได้รับ จะมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านคุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละบุคคล ได้แก่

1.1 อายุ มีอิทธิพลต่อปริมาณ และชนิดของการสนับสนุนทางสังคม เช่น ในวัยทารก มีความต้องการการดูแลช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลเดียวกัน และในปริมาณที่สูง เมื่อมีอายุมากขึ้นความถี่ของการสนับสนุนจะลดลง และจำนวนบุคคลที่ให้การสนับสนุนก็จะขยายกว้างออกไป ซึ่งมีทั้งสมาชิกในครอบครัว ญาติ และเพื่อนในวัยรุ่น พบว่ามีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ส่วนในวัยผู้ใหญ่การสนับสนุนทางสังคมจะมีความสัมพันธ์กับหน้าที่การงานและส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานทั้งจากญาติพี่น้อง ดังนั้นจึงพบว่า ขนาดของกลุ่มเพื่อนจะเพิ่มขึ้นในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและจะคงที่เมื่ออายุ 35-55 ปี เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะได้รับการสนับสนุนน้อยลง เนื่องจากกลุ่มสังคมเล็กลงเพราะมีการตายและการพลัดพราก

1.2 เพศ ทำให้การได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่างกัน เพศหญิงได้รับการสนับสนุนมากกว่าเพศชาย เพราะเพศหญิงมีความใกล้ชิดและมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกว่าเพศชาย นอกจากนี้เพศหญิงยังได้รับการสนับสนุนทางสังคมและมีขนาดของเครือข่ายทางสังคมมากกว่าเพศชาย เพศชายที่แต่งงานแล้วจะได้รับความมั่นใจจากภรรยา ส่วนเพศหญิงจะมีความมั่นใจจากการมีบุตร

1.3 สถานภาพสมรส มีการศึกษาเปรียบเทียบการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในสตรีที่แต่งงานแล้วกับสตรีที่เป็นหม้าย พบว่า หญิงที่แต่งงานแล้วจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าหญิงหม้าย แต่หญิงหม้ายจะได้รับมากกว่าหญิงที่หย่าร้าง ขณะที่กลุ่มหญิงหย่าร้างจะได้รับมากกว่าหญิงโสด ดังนั้น ทำให้เห็นว่าสตรีที่แต่งงานแล้วจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากที่สุด แต่หญิงโสดจะได้รับน้อยที่สุด

1.4 ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษา พบว่า สตรีที่สามีป่วยด้วยโรคหัวใจ ซึ่งเป็นชนชั้นกลางจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีรายได้น้อยและยังพบว่า บุคคลที่ระดับการศึกษาดีจะมีความสามารถในการแสวงหาข้อมูลหรือแหล่งที่ให้ความช่วยเหลือแก่ตนเองได้มากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาน้อย ซึ่งจะช่วยให้เขาได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่มากกว่า

1.5 ความสามารถของแต่ละบุคคล พบว่า ผู้ป่วยที่สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ กับบุคคลอื่นในเครือข่ายสังคมได้ดีจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายสังคมน้อยมีผลการศึกษาที่สรุปได้ว่า ผู้ป่วยโรคจิตจะมีกลุ่ม

เครือข่ายทางสังคมเล็ก และได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย เนื่องจากมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายสังคมน้อย

2. องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของสถานการณ์ ได้แก่

2.1 สถานการณ์ของชีวิต มีผลทำให้บุคคลต้องการและได้รับการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์เกี่ยวกับสภาวะสุขภาพและความเจ็บป่วย ในวัยตั้งครรภ์หรือวัยเตรียมการเป็นมารดา ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงตามวัยที่อยู่ในช่วงวิกฤติได้ใน สถานการณ์นี้พบว่า จะได้รับการสนับสนุนจากญาติและเพื่อนมากหรือผู้ป่วยที่พิการ ทุพพลภาพหรือถูกคุกคามชีวิตจากโรคมะเร็งพบว่า จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย

2.2 ความคาดหวังของสังคม เช่น บิดาที่อยู่คนเดียว จะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน บ้านมากกว่ามารดาที่อยู่คนเดียว เพราะถือว่าบทบาทการเป็นแม่นั้น เป็นหน้าที่ปกติของสตรี

2.3 บทบาทด้านสังคม ถ้าบุคคลที่ทำงานจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมจาก ผู้ร่วมงาน แต่เมื่อเกษียณอายุหรือเปลี่ยนหน้าที่การงานทำให้มีสัมพันธภาพน้อยลง การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนก็จะน้อยลง

ระดับของการสนับสนุนทางสังคม

Gottlieb (1985: 11-22) ได้แบ่งระดับของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับกว้าง (Macro level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในสังคม อาจวัดได้จากความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ด้วยความสมัครใจและการ ดำเนินชีวิตอย่างไม่เป็นทางการในสังคม

2. ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mezzo level) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่าย สังคมด้วยการวัดอย่างเฉพาะเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่ม เพื่อน ชนิดของการสนับสนุนทางสังคมในระดับนี้คือ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือ ด้านวัตถุ ความเป็นมิตร และการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ และการยกย่อง

3. ระดับแคบหรือระดับเล็ก (Micro level) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด ทั้งนี้มีความเชื่อว่าคุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณคือ ขนาด จำนวนและความถี่ของความสัมพันธ์ การสนับสนุนในระดับนี้ได้แก่ สามี ภรรยา บุตรและสมาชิกในครอบครัวหรือคนรัก ซึ่งมีความใกล้ชิดทางอารมณ์ให้การสนับสนุนทางจิตใจแสดงความรักและห่วงใย (Affective Support)

เมื่อพิจารณาในการแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมนั้น พบว่า Cobb (1976) และ Kahn (1979) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท ส่วน House (1981) ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านการประเมิน 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และ 4) การสนับสนุนด้านสิ่งของและบริการ ซึ่งมีองค์ประกอบที่ชัดเจนและมีความครอบคลุมลักษณะของการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจาก โรงเรียนและโรงพยาบาลที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจใช้หลักการแบ่งประเภทการสนับสนุนทางสังคมตามแนวคิดของ House (1981) องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคมที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมิน 3) การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และ 4) การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการ

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ความหมายของการรับรู้

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลได้รับและตีความหมายข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมซึ่งเกิดจากการที่บุคคลรับรู้หรือเชื่อถือในสภาพแวดล้อมขององค์การ และส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการรับรู้ไว้ดังนี้

Schemerborn *et al.* (1991: 48) ให้ความหมายของการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลได้รับ จัดการ และแปลข้อมูลนั้นออกมาจากสภาพแวดล้อม หรือ เป็นกระบวนการที่ทำให้เข้าใจรู้ลึกจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแปลความหมายของข่าวสารจากการสังเกตของแต่ละบุคคล

Luthans (2005: 56) ให้ความหมายว่า การรับรู้ เป็นความซับซ้อนและเป็นสิ่งที่กระจ่างชัดมากกว่าความรู้สึก กระบวนการรับรู้สามารถที่จะกำหนดผลกระทบที่มีต่อกันอย่างซับซ้อนของการคัดเลือก การรวบรวมจัดระบบ และการตีความ

ธงชัย สันติวงศ์ และชัยยศ สันติวงศ์ (2535: 69) ได้ให้ความหมายว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลได้รับเอาตัวกระตุ้นเข้ามาทางประสาทรับความรู้สึกทั้ง 5 คือ การมองด้วยตา ได้ยินด้วยหู การลิ้มรส การสูดกลิ่น และการสัมผัสนั้นเป็นสิ่งที่แสดงข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่ถ้าหากได้มีการจัดระเบียบและตีความที่จริงที่ได้รับมา โดยอาศัยกลไกทางชีวภาพประสบการณ์ในอดีต ค่านิยมและทัศนคติของบุคคลแล้วเรียกว่าเป็นความเข้าใจจากการรับรู้

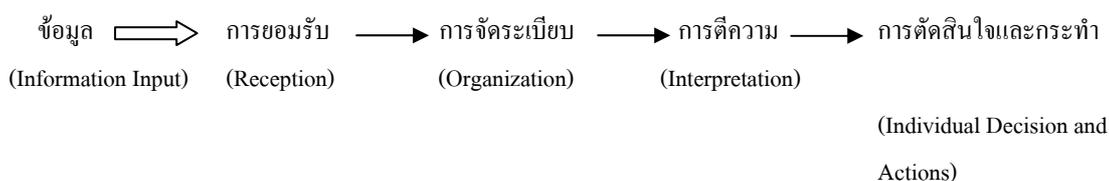
ลักษณะ สรวัดน์ (2539: 62) กล่าวถึงความหมายของการรับรู้ว่าเป็นอาการสัมผัสที่มีความหมาย (sensation) การรับรู้เป็นการแปลหรือตีความของการสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายอันเป็นที่รู้จักและเข้าใจกัน และในการแปลความหมายหรือตีความของการสัมผัสนั้น จำเป็นที่บุคคลจะต้องใช้ประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิม หรือความชัดเจนที่มีแต่หนหลัง หากคนเราไม่มีความรู้เดิม หรือสิ่งเรานั้นๆ ไป ก็จะไม่มีการรับรู้สิ่งนั้นๆ จะมีแต่เพียงการสัมผัสกับสิ่งเรานั้น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง การที่บุคคลรับตัวกระตุ้นเข้ามาทางประสาทสัมผัส และนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลและตีความข้อมูลที่รับเข้ามา ซึ่งการที่บุคคลจะแปลความหมายสิ่งเร้าต่างๆ ว่าเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล และบุคคลจะเลือกให้ความสนใจเฉพาะสิ่งเร้าที่มีความหมายต่อตนเอง นอกจากนี้ การรับรู้ยังเป็นการแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ ตามความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง

กระบวนการรับรู้

การที่บุคคลจะสามารถรับรู้ถึงสิ่งเร้าเหล่านั้นได้จะต้องผ่านกระบวนการการรับรู้ของแต่ละบุคคลก่อนที่จะเกิดการกระทำหรือมีการตอบสนองเกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการดังกล่าว ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ ดังนี้

Schemerborn *et al.* (1991: 409-410) ได้กล่าวว่า กระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลรับข้อมูล จัดระเบียบ และแปลความหมาย ภายใต้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยข้อมูลจะนำไปสู่การตัดสินใจและเกิดการกระทำขึ้น ซึ่งแต่ละคนจะมีการรับรู้ไปตามประสบการณ์ของตนเอง การรับรู้จะเป็นการเลือกข้อมูลที่จะผ่านเข้ามา โดยจะมีผลต่อกระบวนการคิดและพฤติกรรมของบุคคลนั้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการรับรู้

ที่มา: Schemerborn *et al.* (1991: 410)

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546: 59-65) ได้กล่าวถึง กระบวนการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การเลือก (Selection) เป็นกระบวนการการเลือกที่รับสิ่งเร้าบางอันจากสิ่งเร้าทั้งหลาย
2. การจัดระบบ (Organization) คนเรามักจะจัดระบบสิ่งเร้าภายนอก 2 วิธี คือ
 - 2.1 ภาพและพื้น (Figure and Ground) การที่คนเราแยกสิ่งเร้าที่เลือกมาเป็นสิ่งที่พุ่งสมาธิไปยังส่วนนั้นเป็นพิเศษเรียกว่า ภาพ และส่วนอื่นๆ ที่เราไม่สนใจที่เป็นพื้น
 - 2.2 การทำให้ง่าย (Simplification) การรับรู้สิ่งเร้าภายนอกเข้ามาจัดระบบอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวโน้มของคนทั่วไป คือ การจัดสิ่งเร้าให้อยู่ในรูปที่ง่ายมากขึ้น ตัดสิ่งที่เป็นรายละเอียดที่ซับซ้อน และ สับสนออกไป
3. การแปลความ (Interpretation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการรับรู้ในขั้นนี้ คนเราจะอาศัยคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตนเอง เช่น ทักษะคิด ประสบการณ์ ความต้องการ ค่านิยม เป็นต้น

เพื่อช่วยให้การพิจารณาสิ่งเร้าภายนอก เพื่อผสมผสานสิ่งเร้าภายนอกให้เข้ากับคุณสมบัติภายใน
ดังนั้น การแปลความหมายจึงเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับอัตวิสัยของผู้รับสิ่งเร้าอย่างเดี่ยวที่เสนอต่อบุคคล
ต่างๆ กัน บุคคลเหล่านั้นจะแปลความหมายแตกต่างกัน

โยธิน ศันสนยุทธ และจุมพล พูลภัทรชีวิน (2524: 29) กล่าวว่า การรับรู้ เป็นกระบวนการ
ซึ่งสมองแปลความหมายจากสิ่งเร้าที่มาสัมผัสร่างกายผ่านประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งของ
ร่างกาย แล้วมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น โดยอาศัยความรู้เดิมและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วย
ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการรับรู้

ที่มา: โยธิน ศันสนยุทธ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2524: 29)

สรุปได้ว่า กระบวนการรับรู้จะประกอบไปด้วย สิ่งเร้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ
เรียนรู้ การบันทึกปรากฏการณ์จากสิ่งเร้าที่สัมผัส การตีความของสิ่งเร้า นั้นและปฏิกิริยาตอบสนอง
ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาหลังจากข้อมูลข่าวสารได้ผ่านกระบวนการรับรู้ดังกล่าวแล้ว

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

ชม ภาคภูมิ (2523: 60-63) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ประกอบด้วย

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งเร้าและตัวผู้รับรู้

1.1 ลักษณะของสิ่งเร้า จะทำให้เกิดการรับรู้แก่บุคคลได้ต่างกัน และต้องเป็นสิ่งเร้าที่ดึง
ความตั้งใจของบุคคลได้ เช่น สิ่งเร้าที่มีความเข้ม การเปลี่ยนแปลง การซ้ำบ่อยๆ หรือเป็นสิ่งเร้าที่มี
ความแตกต่างจากสิ่งอื่น เป็นต้น

1.2 ตัวผู้รับรู้ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1.2.1 ด้านกายภาพ คือลักษณะของอวัยวะรับสัมผัสของผู้รับรู้ เช่น หู ตา จมูก ลิ้นและอวัยวะรับสัมผัสอื่นๆ ถ้าผิดปกติก็จะมีผลต่อการรับรู้

1.2.2 ด้านจิตวิทยา ผู้รับรู้จะเลือกสรรที่จะรับรู้ในส่วนที่ตนเองต้องการและแปลความหมายให้กับตนเอง โดยมีอิทธิพลจากอารมณ์ ความต้องการ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ที่มีผลมาจากการเรียนรู้เดิม ตลอดจนความรู้ในเรื่องนั้นๆ

ปรมา สตะเวทิน (2546: 112-113) ได้กล่าวว่า การรับรู้ของแต่ละบุคคล มีความสอดคล้องกับลักษณะประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง

1. อายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างในเรื่องของความคิด พฤติกรรม โดยที่บุคคลที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมมากกว่าคนที่มีความอายุมาก ในขณะที่คนอายุมากมักจะมีความคิดอนุรักษนิยมมากกว่าคนอายุน้อย นอกจากนี้จากการวิจัยทางจิตวิทยาพบว่าคนเมื่อมีอายุมากขึ้น โอกาสที่คนจะเปลี่ยนใจ หรือ ถูกชักจูงใจจะน้อยลง

2. การศึกษา คนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ในยุคสมัยที่ต่างกัน ระบบการศึกษาต่างกัน สาขาแตกต่างกัน ย่อมมีความรู้สึกรู้คิด อุดมการณ์ความต้องการที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีการศึกษาสูงจะเป็นผู้รับสารที่ดี ไม่หลงเชื่อ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุการณ์มาสนับสนุนเพียงพอ

3. สถานภาพ หรือระดับตำแหน่ง บุคคลที่มีตำแหน่งระดับสูงเป็นผู้มีแนวโน้มที่จะได้รับข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานได้มากกว่าบุคคลที่มีตำแหน่งระดับต่ำกว่าและบุคคลที่มีตำแหน่งระดับต่ำมักจะเป็นผู้ที่ขาดข้อมูลข่าวสารอยู่เสมอ

4. ระยะเวลาการทำงาน บุคคลที่มีอายุการทำงานมากจะมีความรู้สึกรู้ทันกับหน่วยงาน และเกิดการยอมรับในสภาพกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งต่างจากบุคคลที่มีอายุการทำงานน้อย มักจะไม่เกิดความรู้สึกรู้ทันกับหน่วยงานและไม่ยอมรับสภาพความเป็นอยู่และกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้

จากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ สรุปได้ว่า การรับรู้ เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ที่บุคคลได้รับจากสื่อต่างๆ และมีผลส่งให้แสดง พฤติกรรมออกมา ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากการแปลความหมายและประสบการณ์ในอดีตที่มี ต่อข้อมูลนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์เดิมซ้ำอีก บุคคลจะนำประสบการณ์ในอดีตมาช่วยในการพิจารณาหรือ ตัดสินใจได้ ซึ่งจากแนวคิดของ Schemerborn *et al.* (1991) ที่กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่ บุคคลรับข้อมูล จัดระเบียบ และแปลความหมายภายใต้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ โดยข้อมูลจะนำไปสู่การ ตัดสินใจและเกิดการกระทำขึ้น ซึ่งแต่ละคนจะมีการรับรู้ไปตามประสบการณ์ของตนเอง การรับรู้ จะเป็นการเลือกข้อมูลที่จะผ่านเข้ามาโดยจะมีผลต่อกระบวนการคิดและพฤติกรรมของบุคคลนั้น ใน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่อยากจะทราบถึงการรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีต่อการทำหน้าที่ ของครอบครัว ความฉลาดอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนและโรงพยาบาล รวมทั้ง การรับรู้ถึงพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาว่ามีระดับการรับรู้ในประเด็นต่างๆ มากน้อย เพียงใด เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนาวัยรุ่นในกลุ่มอื่นๆ ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาด ทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมความช่วยเหลือ ซึ่งรวบรวม ได้ดังนี้

อำไพรัตน์ อักษรพรหม (2537) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยโดยใช้แบบสอบ วัดการทำหน้าที่ของครอบครัว เป็นเครื่องชี้วัด โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 1,118 ราย ผู้อาศัยกับ ครอบครัวในกรุงเทพมหานครพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 27 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นมัธยมศึกษา นับ ถือศาสนาพุทธ เป็นโสด และมีอาชีพประจำ ครอบครัวมีสมาชิกเฉลี่ย 6 คน มีรายได้ประมาณ 12,000 บาทต่อเดือน ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ FAD เท่ากับ 0.87 ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทำ หน้าที่ได้ดีเฉพาะด้านการแก้ไขปัญหานั้น ส่วนด้านอื่นๆ ได้แก่การสื่อสาร การแสดงบทบาท การเอาใจใส่ต่อกัน ความรักใคร่ผูกพัน ระเบียบวินัย และการทำหน้าที่ทั่วไป ยังบกพร่องอยู่ โดยเฉพาะด้านระเบียบวินัยของครอบครัวมีความบกพร่องมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ อาชีพ และขนาดของครอบครัวแตกต่างกัน รายงานสภาพการทำหน้าที่ของครอบครัวไม่แตกต่างกัน สภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างซึ่งวัด โดย SCL-90 มีค่าสูงกว่า T-Score 40% ในทุกกลุ่มอาการซึ่ง หมายความว่า สุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยดี การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์

ในครอบครัวกับสุขภาพจิต พบว่า ร้อยละของผู้ที่มีสุขภาพจิตไม่ดีและมีครอบครัวทำหน้าที่ไม่เหมาะสมมีมากกว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีและมีการทำหน้าที่ของครอบครัวเหมาะสม

อัญชลี ศิลาเกษ และคณะ (2539) ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตเมืองอุบลราชธานี จำนวน 410 คน พบว่า ครอบครัวของนักเรียนหญิงและครอบครัวของนักเรียนชายที่อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ดีกว่านักเรียนอาศัยอยู่กับญาติ หอพัก หรือความแตกแยก นอกจากนี้ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีการแสดงออกถึงความรักความผูกพันหรือความเอื้ออาทรภายในครอบครัว การให้อิสระต่อกัน การแสดงน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและการมีประชาธิปไตยในครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะสุขภาพจิตของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิระวรรณ อุประมาณ (2537) ได้ศึกษาเรื่องการทำหน้าที่ของครอบครัวของเด็กที่มีภาวะซึมเศร้าในเด็ก และเปรียบเทียบการทำหน้าที่ของครอบครัวในครอบครัวที่เด็กมีภาวะซึมเศร้าและไม่มีความซึมเศร้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของเด็กที่มีภาวะซึมเศร้ามีการทำหน้าที่ของครอบครัวทุกด้านที่แตกต่างจากครอบครัวของเด็กที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า ยกเว้นการตอบสนองทางอารมณ์

รัตใจ เปี้ยแก้ว (2545) ได้ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวที่มีผลต่ออารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน พบว่าปัจจัยทางครอบครัวในลักษณะของครอบครัวที่มีพ่อแม่และผู้ใหญ่อยู่ในครอบครัวมีการอธิบายให้ทราบถึงผลดีผลเสียจากการกระทำของวัยรุ่นจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเด็ก ทั้งในด้านการตระหนักตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเห็นอกเห็นใจ ด้านการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การเผชิญปัญหาและการตัดสินใจนั้น กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นตอนต้นมีความสามารถทางอารมณ์โดยรวมและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ปิยะวดี สิงห์พันธ์ (2544) ได้ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว โดยศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น โดยในกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 40 คน พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่มีลักษณะความสัมพันธ์กับบุตรวัยรุ่น บิดามารดาส่วนใหญ่มีการติดต่อสื่อสารความรับผิดชอบต่อบุตรวัยรุ่น และความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตรในระดับที่มาก นอกจากนี้ยังพบว่าในครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นใกล้เคียงกัน รวมทั้งบิดา

มารดาที่มีค่านิยมมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากบุตรวัยรุ่น กรณีความขัดแย้งกับบุตรวัยรุ่น พบว่าระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยรุ่น ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำผิดอีกฝ่ายหนึ่งจะต่อว่า หรือลงโทษอย่างรุนแรง รองลงมาคือ เรื่องการคบเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ และเรื่องการแต่งกายของวัยรุ่น ส่วนแนวทางในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ บิดามารดาควรเอาใจใส่ต่อบุตรวัยรุ่นให้มากเป็นพิเศษ ลำดับที่สอง คือ บิดามารดาควรใช้เวลาในการพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ และลำดับสุดท้าย คือ บิดามารดาควหาโอกาสกับบุตรแบบเผชิญหน้ามากกว่าการติดต่อสื่อสารผ่านเครื่องมือสื่อสาร

ชนมน สุขวงศ์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับเชาว์อารมณ์ของวัยรุ่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูแบบให้ความรัก มีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเลี้ยงดูแบบคาดหวัง มีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเลี้ยงดูแบบลงโทษ แบบแสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป และแบบปล่อยปละละเลย ไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์

Goleman (1995) กล่าวถึงงานวิจัย ที่เกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ซึ่งพบว่า เด็กผู้ชายที่มักทำอะไรไม่ยั้งคิด และมักมีปัญหาเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมและก่อความรุนแรงในช่วงวัยรุ่นมากกว่าเด็กปกติ 6-8 เท่า ส่วนเด็กผู้หญิงประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีความสับสนในเรื่องความรู้สึกเบื่อหน่ายกับความหิว และจะกลายเป็นผู้ที่มีการพัฒนาการความผิดปกติในเรื่องของการกินเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นข้อบกพร่องนี้สามารถสร้างปัญหาให้กับบุคคลนั้นที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และในทางกลับกันผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ที่เหมาะสมจะสามารถจัดการทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างเต็มที่ ตั้งแต่ชีวิตการแต่งงานไปจนถึงเรื่องการทำงาน

พัชรินทร์ ทองอยู่ (2547: 108-123) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 296 คน พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้น และเกรดเฉลี่ยแตกต่างกันจะมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เพศ จำนวนพี่น้อง อายุบิดา การศึกษาบิดา การศึกษามารดา อาชีพบิดา อาชีพมารดา รายได้ครอบครัวสถานที่เล่นเกมส์ สิ่งจูงใจในการเล่นเกมส์ การขาดเรียน การส่งการบ้าน

ค่าใช้จ่ายในการเล่นเกมส์ แตกต่างกันจะมีความฉลาดทางอารมณ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงเดือน มุลประดับ (2541) ได้ทำการศึกษาแรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 อายุระหว่าง 13-16 ปี มีจำนวน 440 คน ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการแรงสนับสนุนทางสังคมสูงมีการปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลางและต่ำ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด และรองลงมาคือด้านอารมณ์ ด้านวัตถุประสงค์ของการเงินและแรงงาน และด้านการประเมิน โดยวัยรุ่นเพศหญิงมีการปรับตัวที่ดีกว่าเพศชาย

เพ็ญศรี วรสัมปติ (2537) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมเผชิญปัญหาของวัยรุ่น จำนวน 323 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเผชิญความเครียดของวัยรุ่นตอนต้น การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมจะมีผลต่อการตอบสนองของบุคคล การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับทำให้บุคคลสามารถควบคุมตัวเองและแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น การได้รับความช่วยเหลือในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยประคับประคองทางด้านจิตใจ การให้ความรักความเข้าใจ การสนับสนุนให้มีการพัฒนา การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน วัตถุประสงค์ของ เป็นแหล่งประโยชน์สำคัญที่ช่วยให้วัยรุ่นผ่านพ้นช่วงวิกฤติไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาในวัยผู้ใหญ่ต่อไป สอดคล้องกับ พรธษา พุ่มรำพา (2548: 89) การสนับสนุนทางสังคมหรือความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนั้น สามารถทำให้บุคคลนั้นมีประสบการณ์ที่ดี มีอารมณ์มั่นคง สามารถต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น และการสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลมีสุขภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ส่วนการสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับจากญาติและผู้ใกล้ชิด บุคลากรอื่นเช่น บุคลากรสาธารณสุข โรงเรียน โดยได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแลเอาใจใส่ การช่วยเหลือด้านสิ่งของเงินทอง ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทำให้วัยรุ่นรู้สึกอบอุ่นมั่นใจ กำลังใจ และมีแรงจูงใจที่ปฏิบัติตัวในทางที่ดีขึ้นตลอดจนส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมดูแลตัวเอง ด้านการเรียน การประกอบอาชีพ ด้านการวางแผนจัดการชีวิตประจำวัน รวมถึงการที่วัยรุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวด้วย

จากที่ผู้วิจัยได้กล่าวโดยสรุปในความหมายของพฤติกรรมความช่วยเหลือที่มีรากฐานจากความเอื้อเฟื้อและเสียสละว่าบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเสียสละจะสะท้อนออกมาในรูปของการช่วยเหลือผู้อื่นนั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการแสดงออกของบุคคลถึงการให้และการช่วยเหลือที่มีรากฐานมาจากความเอื้อเฟื้อ ซึ่งได้รวบรวมและสรุปได้ดังนี้

Turner (1948: 502-516) ได้ศึกษาความเอื้อเฟื้อของเด็ก 9-16 ปี จำนวน 116 คน การวัดใช้แบบสอบถามโดยให้ครูบิดามารดา และนักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ประเมินลักษณะความเอื้อเฟื้อของเด็ก ผลการศึกษาพบว่า ความเอื้อเฟื้อสัมพันธ์กับความดี ทั้งแง่จริยธรรมความมั่นคงทางอารมณ์ และการปรับตัวทางสังคม

Cattel and Harowitz (1952: 103-117) ได้ศึกษาความเอื้อเฟื้อของนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 60 คน โดยใช้แบบสอบถามลักษณะทางบุคลิกภาพ พบว่า บุคลิกลักษณะแสดงตัวมีความสัมพันธ์สูงกับความเอื้อเฟื้อ

Ugurel and Semin (1952 อ้างใน ชีระพร อูวรรณ โณ, 2529: 69-70) ได้ทำการวิจัยเพื่อดูพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กตุรกี จำนวน 219 คน อายุระหว่าง 4-12 ปี การทดลองโดยให้เด็กแบ่งถั่ว ซึ่งมีจำนวนเป็นเลขคี่ให้กับตนเองและเพื่อนอีกคนหนึ่ง ผลการวิจัยสามารถแบ่งเด็กออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเอื้อเฟื้อและกลุ่มที่มีความเห็นแก่ตัว กลุ่มที่มีความเอื้อเฟื้อจะแบ่งถั่วให้เด็กอีกคนมากกว่าของตนเองหรือแบ่งเท่ากัน โยเหลือถั่วอีกหนึ่งเม็ดไว้ ส่วนอีกกลุ่มที่เห็นแก่ตัวจะแบ่งถั่วให้กับตัวเองมากกว่าและเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมดังกล่าวของเด็ก พบว่า เด็กอายุ 4-6 ปี มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อร้อยละ 33 ในขณะที่เด็กอายุ 7-9 ปี มีร้อยละ 81 และเด็กอายุ 9-12 ปี มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อถึงร้อยละ 91

Fridrichs (1960: 496-508) ได้ศึกษาความเอื้อเฟื้อของนิสิตมหาวิทยาลัย จำนวน 260 คน พบว่า ผู้ที่ถูกประเมินว่าเป็นเพื่อนที่น่าสนใจ คือผู้ที่มีคะแนนเอื้อเฟื้อสูง และพบว่าความสามารถในการเข้าสังคมและการยอมรับทางสังคม มีความสัมพันธ์กับความเอื้อเฟื้อโดยตรง

Greenberg (1960 a) ได้ทำการศึกษาศาสนาการณ์ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ โดยทำการทดลองกับกับนักศึกษามหาวิทยาลัย 13 คน การทดลองใช้วิธีการขอร้อง เพื่อให้กลุ่มเกิดความรู้สึก 3 อย่าง คือเห็นความสำคัญของการให้ตอบแทนซึ่งกันและกัน ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และการกระทำดีตามแบบอย่าง ผลการทดลองพบว่า การขอร้องที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบทางสังคมจะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากที่สุด

Richard *et al.* (1966: 227-232) ได้ทำการทดลองกับนิสิตมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าบุคคลที่เคยได้รับการช่วยเหลือมาก่อน จะเต็มใจช่วยเหลือตอบแทนมากกว่าคนที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือมาก่อนอย่างไร ผลการทดลอง พบว่ากลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือมาก่อน จะแสดงพฤติกรรมแบบเอื้อเฟื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่ากลุ่มไม่เคยได้รับการช่วยเหลือมาก่อน

Bond (1969: 34-54) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความเอื้อเฟื้อกับบุคลิกภาพอื่นๆ ของเด็กชั้นประถม 250 คน โดยวัดลักษณะความเอื้อเฟื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นจากการประเมินของครู และดูจากจำนวนขนมที่กลุ่มตัวอย่างบริจาคให้แก่เด็กยากจน ผลการศึกษาพบว่า สติปัญญาสัมพันธ์โดยตรงกับความเอื้อเฟื้อ และพบว่าเด็กหญิงมีลักษณะของความเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กชาย

รัตนา บำรุงญาติ (2532: 62) ได้ทำการศึกษาผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 55 คน โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทานและการใช้แถบเสียงนิทาน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน มีพัฒนาการด้านจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมความช่วยเหลือ ดังนี้

ชลิตา สุขวรรณ (2541: 1-82) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมความช่วยเหลือกับความเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครการวิจัยทางการแพทย์ในมนุษย์ กับนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 1 3 และ 5 ของคณะแพทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล และวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า จำนวน 887 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ มีดังนี้ นักศึกษาแพทย์เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความช่วยเหลือมากกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ชาย

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อายุและรายได้ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการช่วยเหลือ จำนวนพี่น้อง มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 อาชีพของบิดามารดาของนักศึกษาแพทย์ที่รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่า บิดามารดาที่ประกอบอาชีพอื่น นักศึกษาแพทย์ที่มีคะแนน เฉลี่ยสะสมสูงมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่านักศึกษาแพทย์ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อยและ ชั้นปีที่ศึกษา เมื่อเทียบค่าของคะแนนเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 มีคะแนนค่าเฉลี่ยเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครน้อยกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001

Midlarsky and Hannah (1985 อ้างใน สุภกุล เกียรติสุนทร, 2532: 20) ได้ทำการทดลองถึง ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กเล็กและวัยรุ่นตอนต้น จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง 120 คน ครั้งแรกโดยใช้การสังเกตโดยตรงถึงความเร่งด่วนและโอกาสที่จะดำเนิน การ ช่วยเหลือ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้ง โดยเด็กที่เรียนในเกรดสี่และเกรดสิบจะแสดง พฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าเด็กที่เรียนในเกรดหนึ่งและเกรดเจ็ด เด็กจะให้ความช่วยเหลือแก่ เด็กทารกที่เพิ่งหัดเดินมากกว่าช่วยเหลือเด็กที่อยู่วัยเดียวกัน ผลการศึกษาครั้งที่สองพบว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดที่พฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กเล็กคือ ความกลัวว่าจะช่วยไม่ได้ไม่สำเร็จ สำหรับวัยรุ่น นั้นพฤติกรรมการช่วยเหลือจะถูกสกัดกั้นด้วยความกลัว การช่วยเหลือของตนจะไม่ใช่ที่ยอมรับ ของผู้อื่นและมีความรู้สึกกระดากใจ

นอกจากนี้ พฤติกรรมการช่วยเหลือมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจริยธรรม ดังนี้

ปริญญา ฤกษ์อรุณ (2548: 21) ได้รวบรวมจากการวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการ ช่วยเหลือมีความสัมพันธ์ส่วนกับลักษณะทางจริยธรรม ดังนี้ Eisenberg (2000) ได้กล่าวว่า ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อ สังคมและการบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น งานวิจัยของ Aquino and Reed (2002) ที่พบว่า ลักษณะจริยธรรมทั้ง 9 ประการ คือ การดูแลใส่ใจผู้อื่น ความเมตตากรุณา การให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น ความยุติธรรม ความเป็นมิตร ความใจกว้าง ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ สุจริต และความใจดี เป็นเอกลักษณ์ของผู้มีจริยธรรม

สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลหรือลักษณะทางประชากรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ จากงานวิจัยของ Broverman *et al.* (1972 : 575-580) พบว่า ผู้ชายให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อผู้หญิง ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเพศที่อ่อนแอและต้องพึ่งพามากกว่าผู้ชาย เนื่องจากเพศชายได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นเพศที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ วิกาพรธน์ จีระธัญญาสกุล (2538) ได้ทำการทดลองภาคสนามเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศในพฤติกรรมการช่วยเหลือ พบว่าเพศชายให้ความช่วยเหลือมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชลิตา สุขวรรณ (2541: 1-82) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาแพทย์ จำนวน 877 คน และผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ มีดังนี้ นักศึกษาแพทย์เพศหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อายุและรายได้ของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ จำนวนพี่น้อง มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาชีพของบิดามารดาของนักศึกษาแพทย์ที่รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่า บิดามารดาที่ประกอบอาชีพอื่น นักศึกษาแพทย์ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่านักศึกษาแพทย์ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อย และ ชั้นปีที่ศึกษา เมื่อเทียบค่าของคะแนนเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 มีคะแนนค่าเฉลี่ยเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครน้อยกว่านักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากการรวบรวมแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคลที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา ดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดา

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวและพฤติกรรมความช่วยเหลือ จากการศึกษาของ Mayer (1993: 415) ได้ศึกษาพื้นฐานครอบครัวมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางสังคมแล้วพบว่า บุคคลที่โตขึ้นในครอบครัวที่บิดา มารดา เป็นคนช่วยเหลือผู้อื่นก็อาจมีแนวโน้มในการช่วยเหลือผู้อื่นได้มาก

ปิยะวดี สิงห์พันธ์ (2544) ได้ศึกษาแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวโดยศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น จำนวน 40 คน พบว่า บิดามารดาส่วนใหญ่มีลักษณะความสัมพันธ์กับบุตรวัยรุ่น บิดามารดาส่วนใหญ่มีการติดต่อสื่อสาร มีความรับผิดชอบต่อบุตรวัยรุ่นและความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตรในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่าในครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นที่มีวัยใกล้เคียงกัน รวมทั้งบิดามารดามีค่านิยมที่แตกต่างจากบุตรวัยรุ่นในกรณีที่เกิดความขัดแย้ง พบว่า ระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยรุ่น ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำผิดอีกฝ่ายหนึ่งจะต่อว่าหรือลงโทษอย่างรุนแรง ส่วนแนวทางในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับได้แก่ บิดามารดาควรเอาใจใส่ต่อบุตรวัยรุ่นให้มากเป็นพิเศษ บิดามารดาควรใช้เวลาในการพูดคุยกับบุตรอย่างสม่ำเสมอ และบิดามารดาควรหาโอกาสกับบุตรแบบเผชิญหน้ามากกว่าการติดต่อสื่อสารผ่านเครื่องมือสื่อสาร

จากการแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าการทำงานหน้าที่ของครอบครัว น่าจะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมของบุคคล หากมีการส่งเสริมการทำงานหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมเป็นไปในทางที่ดีและไม่เกิดปัญหาบุคลิกภาพและปัญหาการเจ็บป่วยของบุคคล ดังนั้น ผู้วิจัยได้จึงได้เลือกแนวคิดการทำงานหน้าที่ของครอบครัวแบบ McMaster Model of Family functioning ของ Epstein *et al.* (1982 อ้างใน อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537: 42-50) เนื่องจากมีความครอบคลุมองค์ประกอบในทุกประเด็นของการทำงานหน้าที่ของครอบครัวและแต่ละองค์ประกอบสามารถช่วยส่งเสริมการทำงานหน้าที่ของครอบครัวเป็นอย่างดี ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การแก้ปัญหาของครอบครัว 2) การสื่อสารในครอบครัว 3) บทบาทของสมาชิกในครอบครัว 4) การตอบสนองทางอารมณ์ให้แก่สมาชิกในครอบครัว 5) ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว และ 6) การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

3. ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมกรช่วยเหลือ

จากการทบทวนเอกสารวิชาการข้างต้น วีระวัฒน์ ปิ่นนิคามัย (2542: 15) ได้กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีบทบาทในการกำหนดบุคลิกภาพที่พึงปรารถนาสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย สร้างความสามารถสามารถในการปรับตัว ในการแก้ไขปัญหาความเครียดและแรงกดดันในชีวิตในภาวะแข่งขันได้ดี ประโยชน์ของการมีความฉลาดทางอารมณ์ในด้านครอบครัว คือ ช่วยให้เห้นอกเห้นใจและเข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สร้างสัมพันธภาพอันดีต่อกัน ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข ในจุดนี้จะเห้นได้ว่า หากครอบครัวทำหน้าที่ส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีวุฒิทางอารมณ์ที่ดีเหมาะสมจะส่งผลต่อการมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวด้วยเช่นกัน ส่วนในด้านสังคมแวดล้อมจะช่วยลดข้อขัดแย้งต่างๆ ทำให้การเอาเปรียบ การเห้นแก่ตัวในสังคมลดน้อยลง สร้างความรักใคร่ปรองดอง คิดถึงใจเขาใจเรา ทำให้สังคมน่าอยู่และมีความสุข (เทอดศักดิ์ เศษคง, 2538: 55-61) นอกจากนี้การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะส่งผลทางบวกต่อสังคม คือ ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาสังคมเพราะทุกคนจะมีความตระหนักรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เข้าใจและเห้นใจผู้อื่น ลดปัญหาความรุนแรงในสังคม เพราะทำให้เข้าใจอารมณ์และเห้นคุณค่าของตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของ Goleman (1995) ที่ได้ทำการทดลองกับกลุ่มวัยรุ่นนมาก่อน ซึ่งถือว่ามีผลสอดคล้องกับกลุ่มประชากรของผู้วิจัย ซึ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่ใช้ในการศึกษา มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง 2) การบริหารจัดการอารมณ์ของตน 3) การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง 4) การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและ 5) การจัดการความสัมพันธ์ของผู้อื่น

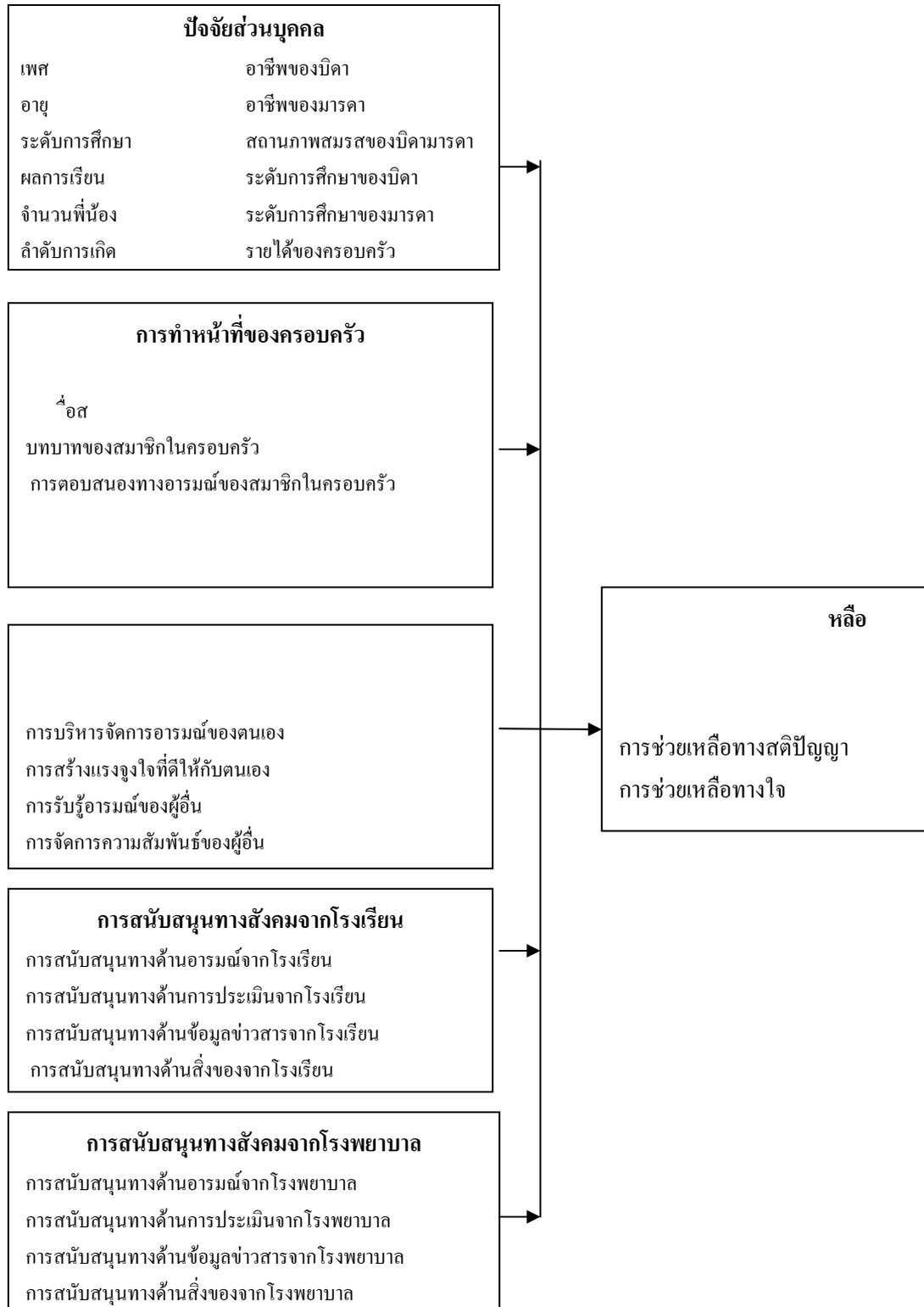
4. การสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมมีส่วนช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมในทางบวกได้ เพ็ญศรี วรสัมปติ (2537:58) ได้กล่าวสรุปผลการศึกษาว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เผชิญความเครียดของวัยรุ่นตอนต้นได้ การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำ การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับทำให้บุคคลสามารถปรับตัวดีควบคุมตนเองได้ดี และการได้รับความช่วยเหลือหลายๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านอารมณ์ จิตใจ การให้ความรักความเข้าใจ การสนับสนุนการพัฒนา การให้ความช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงิน เป็นแหล่งประโยชน์สำคัญช่วยให้วัยรุ่นผ่านช่วงวิกฤติไปได้อย่างราบรื่น

และไม่เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยคาดว่า การสนับสนุนทางสังคม น่าจะมีส่วนช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือให้กับบุคคลได้ ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบการสนับสนุนทางสังคมของ House (1981) เนื่องจากมีองค์ประกอบในการสนับสนุนทางสังคมที่ชัดเจนและน่าจะเอื้อต่อการสนับสนุนทางสังคมให้แก่วัยรุ่นจิตอาสา ซึ่ง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนทางการประเมิน 3) การสนับสนุนทางด้านข่าวสารและ 4) การสนับสนุนทางด้านสิ่งของบริการ

ดังนั้น จากการรวบรวมเอกสารการวิจัยทั้งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์และการสนับสนุนจากโรงเรียน ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา จึงสรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวม ซึ่งมีสมมติฐานย่อย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย

2. ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา

3. ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา

4. ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์และการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวัยรุ่น จิตอาสา ภายในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลไทรน้อย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลบางกรวย โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่จะศึกษามีอายุระหว่าง 13-21 ปี สํารวจข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2550 – มกราคม 2551 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 426 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากวัยรุ่นจิตอาสา โรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรีมีจำนวน 426 คน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Power Analysis คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นการใช้สูตรของ Choen (1988 cited in NCSS: 1) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับ 297 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้

2. จากการสุ่มตัวอย่างขนาดประชากรจำนวน 426 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบ่งชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) ตามจำนวนโรงพยาบาลของจังหวัดนนทบุรี 5 โรงพยาบาล ซึ่งสามารถแสดงกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจำแนกตามโรงพยาบาล

โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี	จำนวนประชากร วัยรุ่นจิตอาสา (คน)	ร้อยละ	กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น จิตอาสา (คน)
1. โรงพยาบาลบางบัวทอง	275	64.55	191
2. โรงพยาบาลปากเกร็ด	34	7.98	24
3. โรงพยาบาลบางกรวย	67	15.73	47
4. โรงพยาบาลไทรน้อย	23	5.40	16
5. โรงพยาบาลบางใหญ่	27	6.34	19
รวม	426	100.00	297

3. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างกระจายแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลากตามรายชื่อของวัยรุ่นจิตอาสา เพื่อให้ได้วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลแบบสอบถาม เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคม และ พฤติกรรมการช่วยเหลือ โดยศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการสร้างแบบสอบถาม ศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัย บทความและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสา ประกอบด้วย จำนวนข้อคำถาม 12 ข้อ ในส่วนนี้แบ่งเป็นคำถามตรวจรายการ (Check list) ได้แก่

1. เพศ
2. สถานภาพสมรสของบิดามารดา
3. อาชีพของบิดา

4. อาชีพของมารดา
5. ระดับการศึกษาของบิดา
6. ระดับการศึกษาของมารดา
7. รายได้ของครอบครัว

ส่วนข้อคำถามแบบเติมข้อความ ได้แก่

1. อายุ
2. ระดับการศึกษา
3. ผลการเรียน
4. จำนวนพี่น้อง
5. ลำดับการเกิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยประยุกต์จากแนวคิดแบบ McMaster Model ของ Epstien *et al.* (1982) ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มี 5 ระดับซึ่งมีข้อคำถามรวม 30 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 4 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 1-4
2. ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 4 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 5-8
3. ด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 4 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 9-12
4. ด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 6 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 13-18
5. ด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 6 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 19-24
6. ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	จำนวน 6 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 25-30

คำถามมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ข้อความทางบวก	คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมาก	ให้ 4 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อย	ให้ 2 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและจำแนกความถี่แล้ว ผู้วิจัยได้จำแนกเกณฑ์การวัดการทำหน้าที่ของครอบครัวเป็น 5 ระดับ คือ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก นำมาจัดการกระจายข้อมูลเพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาคชั้น ตามสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น}}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

เมื่อแทนค่าในสูตร จะได้ช่วงแปลผลตามช่วงคะแนน ดังนี้

1.00-1.80	มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำมาก
1.81-2.60	มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ
2.61-3.40	มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง
3.41-4.20	มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับสูง
4.21-5.00	มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอยู่ในระดับสูงมาก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยประยุกต์จากแนวคิดของ Goleman (1995) ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มี 5 ระดับ ซึ่งมีข้อคำถามรวม 39 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมดตามองค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1-8
2. ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 9-15
3. ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 16-23
4. ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 24-31
5. ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับสัมพันธ์กับผู้อื่น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 32-39

คำถามมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ข้อความทางบวก	คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมาก	ให้ 4 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อย	ให้ 2 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและจำแนกความถี่แล้ว ผู้วิจัยได้จำแนกเกณฑ์การวัดความฉลาดทางอารมณ์เป็น 5 ระดับ คือ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก นำมาจัดการกระจายข้อมูลเพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาคชั้น ตามสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น}}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

เมื่อแทนค่าในสูตร จะได้ช่วงแปลผลตามช่วงคะแนน ดังนี้

1.00-1.80	มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำมาก
1.81-2.60	มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ
2.61-3.40	มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง
3.41-4.20	มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูง
4.21-5.00	มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับสูงมาก

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยประยุกต์จากแนวคิดของ House (1981) โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการ และ 4) การสนับสนุนทางการประเมิน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้รับการสนับสนุนในการทำ กิจกรรมจิตอาสาทั้งจากทางโรงเรียนและโรงพยาบาล ผู้วิจัยจึงได้แยกการสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 2 ลักษณะของแหล่งการสนับสนุน คือ การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนและการ สนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล ดังนั้น ข้อคำถามในเรื่องของการสนับสนุนทางสังคมจาก โรงเรียนและจากโรงพยาบาล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มี 5 ระดับ ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน มีจำนวน 22 ข้อ เป็นข้อคำถาม เชิงบวกทั้งหมด ตามองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ
ได้แก่ข้อ 1-6
2. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน จำนวน 6 ข้อ
ได้แก่ข้อ 7-12
3. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ
ได้แก่ข้อ 13-17

4. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านการประเมินจากโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ
ได้แก่ข้อ 18-22

ข้อคำถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล มีจำนวน 21 ข้อ เป็นข้อ
คำถามเชิงบวกทั้งหมด ตามองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล จำนวน 5 ข้อ
ได้แก่ข้อ 23-27

2. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล จำนวน 6 ข้อ
ได้แก่ข้อ 28-33

3. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล จำนวน 6 ข้อ
ได้แก่ข้อ 34-39

4. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านการประเมินจากโรงพยาบาล จำนวน 4 ข้อ
ได้แก่ข้อ 40-43

คำถามมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ข้อความทางบวก	คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมาก	ให้ 4 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อย	ให้ 2 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและจำแนกความถี่แล้ว ผู้วิจัยได้จำแนกเกณฑ์การวัดการสนับสนุนทาง
สังคมเป็น 5 ระดับ คือ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมากนำมา
จัดการกระจายข้อมูลเพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาคชั้น ตามสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น}}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

เมื่อแทนค่าในสูตร จะได้ช่วงแปลผลตามช่วงคะแนน ดังนี้

1.00-1.80	มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำมาก
1.81-2.60	มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ
2.61-3.40	มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง
3.41-4.20	มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง
4.21-5.00	มีการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูงมาก

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความช่วยเหลือ

ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยประยุกต์จากแนวคิดคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.:187-188) ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มี 5 ระดับ ซึ่งมีข้อคำถามรวม 31 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย	จำนวน 7 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 1-7
2. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา	จำนวน 9 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 8-16
3. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา	จำนวน 4 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 17-20
4. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ	จำนวน 11 ข้อ	ได้แก่ข้อที่ 21-31

คำถามมีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ข้อความทางบวก	คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงมาก	ให้ 4 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อย	ให้ 2 คะแนน
ตรงกับความเป็นจริงน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและจำแนกความถี่แล้ว ผู้วิจัยได้จำแนกเกณฑ์การวัดพฤติกรรมการช่วยเหลือเป็น 5 ระดับ คือ ระดับต่ำมาก ระดับต่ำ ระดับปานกลาง ระดับสูง และระดับสูงมาก นำมาจัดการกระจายข้อมูลเพื่อให้ได้ความกว้างของอันตรภาคชั้น ตามสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนอันตรภาคชั้น}}$$

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

เมื่อแทนค่าในสูตร จะได้ช่วงแปลผลตามช่วงคะแนน ดังนี้

1.00-1.80	มีพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำมาก
1.81-2.60	มีพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำ
2.61-3.40	มีพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง
3.41-4.20	มีพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับสูง
4.21-5.00	มีพฤติกรรมการช่วยเหลืออยู่ในระดับสูงมาก

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามในด้านภาษาและความชัดเจน เพื่อความเข้าใจง่ายต่อการตอบแบบสอบถาม

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงแล้วนั้น ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ทำการศึกษา คือ วัยรุ่นจิตอาสาโรงพยาบาลชลประทาน จำนวน 30 คน (Try Out) และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายข้อและรายด้านและนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวัดค่าความเชื่อมั่น มีดังนี้

การทำหน้าที่ของครอบครัว

แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .9408 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9217
2. ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7971
3. ด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .6844
4. ด้านการตอบสนองของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8245
5. ด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7033
6. ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7636

ความฉลาดทางอารมณ์

แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .9629 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8342
2. ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8238
3. ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9176
4. ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8576
5. ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับสัมพันธ์กับผู้อื่น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8844

การสนับสนุนทางสังคม

แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม ได้มีการหาค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนและการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล โดยมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .9563 และเมื่อวิเคราะห์แยกตามแหล่งการสนับสนุนเป็นรายด้านได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน

ค่าความเชื่อมั่นการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนโดยรวม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9007

1. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7992
2. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7814

3. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .7351

4. การสนับสนุนทางสังคมทางการยอมรับจากโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .7774

การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล

ค่าความเชื่อมั่นการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลโดยรวม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .9507

1. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8760

2. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8252

3. การสนับสนุนทางสังคมทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .8544

4. การสนับสนุนทางสังคมทางการประเมินจากโรงพยาบาล มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .9028

พฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ

แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ .9687 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

1. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9169

2. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9337

3. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9038
4. พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9421

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

1. ทำหนังสือนำเพื่อใช้ในการดำเนินการเก็บข้อมูล จากภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี และผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรีทั้ง 5 โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลบางกรวย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลไทรน้อย
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลทั้ง 5 โรงพยาบาลดังกล่าว และกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มบางคน ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียน เนื่องจาก ช่วงเวลาที่เข้าไปเก็บข้อมูล เป็นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2551 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์เตรียมตัวสอบปลายภาค จึงมีเวลาในการทำกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาลน้อยลง ดังนั้น ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองที่โรงเรียน พร้อมกับการทำกิจกรรมสันตนาการ แจกของรางวัล แจกขนม เป็นต้น เพื่อผ่อนคลายและลดความน่าเบื่อหน่ายในการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเก็บแบบสอบถามกลับคืนในวันเดียวกัน
3. จากจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ มีทั้งหมด 413 ชุด เก็บคืนได้ทั้งสิ้น 413 ชุด หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม ได้จำนวน 413 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. ให้คะแนนแบบสอบถามทั้งหมด ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
5. นำแบบสอบถามไปบันทึกคะแนนโดยลงรหัส (Coding) ในแบบสอบถามและบันทึกข้อมูล (Data Entry) ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การหาค่าเฉลี่ย (Mean; \bar{X}) ใช้แปลความของข้อมูลต่างๆ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; S.D.) ใช้แสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล
2. สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้พยากรณ์ตัวแปรหนึ่งตัว ซึ่งเป็นผลจากกลุ่มตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อต้องการทราบถึงการทำนายตัวแปรอิสระใดบ้างที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่รวมพยากรณ์นั้นสามารถทำนายตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใด

การกำหนดสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ คือ .01 และ .05

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่าง
p-value	หมายถึง	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

R^2_{adj}	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว
a	หมายถึง	ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์
b	หมายถึง	สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
Beta	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน
SE b	หมายถึง	ค่าคงที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ b
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-test
F	หมายถึง	ค่าสถิติ F-test ของสมการพยากรณ์
Sig	หมายถึง	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	หมายถึง	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	หมายถึง	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	หมายถึง	มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่ต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา: กรณีศึกษาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำหน้าที่ของครอบครัว

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสา

ตารางที่ 2 การกระจายจำนวนและร้อยละของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม คุณลักษณะส่วนบุคคล

	คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	94	22.8
	หญิง	319	77.2
	รวม	413	100.0
อายุ	13-15 ปี	109	26.4
	16-17 ปี	191	46.2
	18-21 ปี	113	27.4
	รวม	413	100.0
	อายุเฉลี่ย = 16.51 ปี		อายุสูงสุด = 21 ปี
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.42 ปี		อายุต่ำสุด = 13 ปี	
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	107	25.9
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	306	74.1
	รวม	413	100.0
ผลการเรียน	0.00-2.50	63	15.3
	2.51-3.00	109	26.4
	3.01-3.50	163	39.5
	3.51-4.00	78	18.8
	รวม	413	100.0
ผลการเรียนโดยเฉลี่ย = 3.06		ผลการเรียนสูงสุด = 3.96	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53		ผลการเรียนต่ำสุด = 0.86	

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนพี่น้อง		
พี่น้อง 1 คน	71	17.2
พี่น้อง 2 คน	178	43.1
พี่น้อง 3 คน	105	25.4
พี่น้อง 4 คน	31	7.5
พี่น้อง 5 คน	9	2.2
พี่น้องมากกว่า 5 คน	9	4.6
รวม	413	100.0
จำนวนพี่น้องโดยเฉลี่ย = 2.55 คน		จำนวนพี่น้องมากที่สุด = 11 คน
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.47		จำนวนพี่น้องน้อยที่สุด = 1 คน
ลำดับการเกิด		
ลูกคนที่ 1	233	56.4
ลูกคนที่ 2	129	31.2
ลูกคนที่ 3	26	6.3
ลูกคนที่ 4	9	2.2
ลูกคนที่ 5	7	1.7
ลูกคนที่ 5 ขึ้นไป	9	2.2
รวม	413	100.0
ลำดับการเกิดโดยเฉลี่ย = 1.71 คน		ลำดับการเกิดสูงที่สุด = 11 คน
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.25		ลำดับการเกิดต่ำที่สุด = 1 คน
สถานภาพสมรสของบิดามารดา		
อยู่ด้วยกัน	303	73.4
แยกกันอยู่/หย่าร้าง/หม้าย	110	26.6
รวม	413	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัว (ต่อเดือน)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	161	39.0
10,001-20,000 บาท	125	30.3
มากกว่า 20,000 บาท	94	22.7
ไม่ตอบ	33	8.0
รวม	413	100.0
รายได้เฉลี่ย = 18,488.95 บาท		รายได้สูงสุด = 100,000 บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14,894.88		รายได้ต่ำสุด = 3,000 บาท
อาชีพของบิดา		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	16	3.9
รับจ้าง/พนักงานทั่วไป	163	39.5
เกษตรกร	72	17.4
ค้าขาย/เจ้าของกิจการ	73	17.7
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	55	13.3
ไม่ตอบ	34	8.2
รวม	413	100.0
อาชีพของมารดา		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	50	12.0
รับจ้าง/พนักงานทั่วไป	141	34.1
เกษตรกร	72	17.4
ค้าขาย/เจ้าของกิจการ	110	26.6
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	25	6.1
ไม่ตอบ	15	3.8
รวม	413	100.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของบิดา		
ไม่ได้เรียน	14	3.4
ประถมศึกษา (ศึกษา 6 ปี)	150	36.3
มัธยมศึกษาตอนต้น (ศึกษา 9 ปี)	68	16.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ศึกษา 12 ปี)	72	17.4
อนุปริญญา/ปวส. (ศึกษา 14 ปี)	42	10.2
ปริญญาตรี (ศึกษา 16 ปี)	38	9.2
ปริญญาโท (ศึกษา 18 ปี)	6	1.5
ปริญญาเอก (ศึกษา 21 ปี)	1	0.2
ไม่ตอบ	22	5.3
รวม	413	100.0
ระดับการศึกษาของมารดา		
ไม่ได้เรียน	16	3.9
ประถมศึกษา (ศึกษา 6 ปี)	198	47.9
มัธยมศึกษาตอนต้น (ศึกษา 9 ปี)	60	14.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ศึกษา 12 ปี)	60	14.5
อนุปริญญา/ปวส. (ศึกษา 14 ปี)	32	7.7
ปริญญาตรี (ศึกษา 16 ปี)	32	7.7
ปริญญาโท (ศึกษา 18 ปี)	2	0.5
ปริญญาเอก (ศึกษา 21 ปี)	0	0
ไม่ตอบ	13	3.2
รวม	413	100.0

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ ดังนี้

เพศ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.2 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 22.8

อายุ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 16-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมา มีอายุระหว่าง 18-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.4 อายุระหว่าง 13-15 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.4

ระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 74.1 และ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.9

ผลการเรียน พบว่า ผลการเรียนของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 3.01 - 3.50 คิดเป็นร้อยละ 39.5 และมีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 2.50 น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.3

จำนวนพี่น้อง พบว่า จำนวนพี่น้องของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีจำนวนพี่น้อง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมามีจำนวนพี่น้อง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 และมีจำนวนพี่น้อง 5 คน ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.2

ลำดับการเกิด พบว่า ลำดับการเกิดของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ เป็นลูกคนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา เป็นลูกคนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 31.2 และเป็นลูกคนที่ 5 มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.7

สถานภาพสมรสของบิดามารดา พบว่า สถานภาพสมรสของบิดามารดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ สถานภาพสมรสของบิดามารดาอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 73.4 และสถานภาพสมรสแยกกันอยู่หรือหย่าร้างหรือเป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ 26.6

รายได้ของครอบครัว พบว่า ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีรายได้ ในช่วง น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.0 รองลงมาคือ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.3 และมีรายได้ของครอบครัว มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.7

อาชีพของบิดา พบว่า อาชีพของบิดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมาคืออาชีพ ค้าขายหรือเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 17.7 และไม่ได้ประกอบอาชีพมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.9

อาชีพของมารดา พบว่า อาชีพของมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาคือ อาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 26.6 และมีอาชีพข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.1

ระดับการศึกษาของบิดา พบว่า มีระดับการศึกษาบิดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.3 รองลงมาคือ ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 17.4 และศึกษาในระดับปริญญาเอก มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของมารดา พบว่า ระดับการศึกษามารดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 0.5 และระดับปริญญาเอกน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ

(n = 413)

การทำหน้าที่ของครอบครัว รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว			
1. เมื่อมีปัญหา ครอบครัวของฉันจะปรึกษากันถึงวิธีแก้ปัญหา	3.91	.83	สูง
2. เมื่อมีปัญหา ครอบครัวของฉันร่วมมือกันแก้ปัญหาจนสำเร็จ	4.01	.77	สูง
3. ครอบครัวของฉันมักจะถามถึงผลการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	3.81	.81	สูง
4. ครอบครัวของฉันเชื่อว่าถ้าช่วยกันแก้ปัญหาก็จะประสบความสำเร็จ	4.08	.79	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	3.95	.69	สูง
ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว			
5. เมื่อมีความขัดแย้ง ครอบครัวของฉันจะใช้วิธีการพูดคุยตกลงกันได้	3.97	.87	สูง
6. ฉันสามารถพูดถึงเรื่องที่ไม่สบายใจของฉันกับพ่อแม่/ผู้ปกครองได้อย่างเปิดเผย	3.73	1.03	สูง
7. ฉันสามารถบอกสมาชิกในครอบครัวได้ เมื่อเขาทำในสิ่งที่ฉันไม่ชอบ	3.83	.65	สูง
8. เมื่อสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีปัญหาส่วนตัวจะมีการปรึกษากันถึงปัญหา	3.69	.95	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	3.80	.72	สูง
ด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว			
9. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบกันทุกคน	4.13	.95	สูง
10. ฉันสามารถเลือกงานบ้านที่ต้องการทำได้	3.72	1.07	สูง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 413)

การทำหน้าที่ของครอบครัว รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
11. เมื่อนั้นทำการบ้านเสร็จแล้ว ฉันจะช่วยพ่อแม่ / ผู้ปกครองทำงาน	4.03	.81	สูง
12. สมาชิกในครอบครัวของฉัน ทำงานแทนกันได้	4.08	.86	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว	3.99	.63	สูง
ด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว			
13. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีความรักใคร่ช่วยเหลือกันดี	4.31	7.81	สูงมาก
14. ฉันรับรู้ถึงความรักของพ่อแม่ / ผู้ปกครองที่มีต่อฉัน	4.49	.77	สูงมาก
15. สมาชิกในครอบครัวของฉันเข้าอกเข้าใจกัน	4.13	.86	สูง
16. เมื่อนั้นไม่สบายใจฉันสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่าง เปิดเผยในครอบครัว	3.87	1.01	สูง
17. ในยามวิกฤติ ครอบครัวฉันสามารถพึ่งพากันได้	4.28	.72	สูงมาก
18. เมื่อนั้นเสียใจ ฉันรู้ว่าพ่อแม่เสียใจเหมือนกับฉัน	4.21	.87	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	4.21	.63	สูงมาก
ด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว			
19. ครอบครัวของฉันแสดงความรักต่อกันเมื่อมีโอกา	3.98	.96	สูง
20. ฉันมีความสุขเมื่อได้อยู่ร่วมกันกับทุกคนในครอบครัว	4.51	.76	สูงมาก
21. พ่อและแม่ / ผู้ปกครอง ให้ความใส่ใจกับความรู้สึกของทุกคน ในครอบครัว	4.25	.81	สูงมาก
22. ครอบครัวของฉันรับประทานอาหารเช้าร่วมกัน	4.01	1.05	สูง
23. เมื่อนั้นเกิดความท้อใจ สมาชิกในครอบครัวจะคอยให้กำลังใจ	4.04	.85	สูง
24. เมื่อคนในครอบครัวป่วย คนอื่นในครอบครัวจะให้การดูแล	4.38	.74	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	4.19	.61	สูง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 413)

การทำหน้าที่ของครอบครัว รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว			
25. ครอบครัวของฉันมีการตักเตือน หากฉันประพฤติตัวไม่ดี	4.53	.67	สูงมาก
26. เมื่อคนในครอบครัวทำผิด ฉันจะได้รับตำหนิ/ลงโทษตาม ความเหมาะสม	4.18	.83	สูง
27. มีการตั้งกฎเกณฑ์ภายในครอบครัวของฉันอย่างเคร่งครัด	3.33	1.09	ปานกลาง
28. ทุกคนในครอบครัวปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ครอบครัวได้ตั้งไว้	3.57	.95	สูง
29. เมื่อพ่อแม่ / ผู้ปกครองอบรมสั่งสอน ฉันมักจะปฏิบัติตาม	4.08	.80	สูง
30. เมื่อฉันไปเที่ยวกับเพื่อน ฉันต้องขออนุญาตพ่อแม่/ ผู้ปกครอง	4.48	.79	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	4.02	.57	สูง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดการทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นรายด้านและรายข้อสรุปได้ดังนี้

ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสมาชิกในครอบครัวช่วยกันแก้ปัญหาจะทำให้ประสบความสำเร็จ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) และครอบครัวมักจะถามถึงผลการแก้ปัญหาในครอบครัว น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.81$) แต่อยู่ในระดับสูง

ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อมีความขัดแย้งสมาชิกในครอบครัวจะมีการ

พูดคุยตกลงกันได้มากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) และเมื่อสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีปัญหาส่วนตัวจะมีการปรึกษากันถึงปัญหา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.69$) แต่ในระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสมาชิกในครอบครัวมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบกันทุกคนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) และสมาชิกสามารถเลือกงานบ้านที่ต้องการทำได้ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.72$) แต่ในระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการรับรู้ถึงความรักของพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีต่อตนเอง มากที่สุด ($\bar{X} = 4.49$) ในข้อนี้มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูงมาก และเมื่อไม่สบายใจสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผยในครอบครัว น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) แต่ในระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสามีความสุขเมื่อได้อยู่ร่วมกันกับทุกคนในครอบครัวมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) และครอบครัวแสดงความรักต่อกันเมื่อมีโอกาส น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.98$) แต่ในระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว พบว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครอบครัวมีการตักเตือนหากวัยรุ่นจิตอาสาประพฤติตัวไม่ดี มากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และมีการตั้งกฎเกณฑ์ภายในครอบครัวอย่างเคร่งครัด น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.33$) แต่ในระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน

(n = 413)

การทำหน้าที่ของครอบครัวรายด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	3.95	.69	สูง
การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	3.80	.72	สูง
บทบาทของสมาชิกในครอบครัว	3.99	.63	สูง
การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	4.21	.63	สูงมาก
ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	4.19	.61	สูง
การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	4.02	.57	สูง
ค่าเฉลี่ยของการทำหน้าที่ของครอบครัว	4.05	.51	สูง

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่าการตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.21$) ซึ่งมีระดับสูงสุด ส่วนด้านที่น้อยที่สุด คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.80$) แต่ในระดับการรับรู้ก็น้อยอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของความฉลาดทางอารมณ์
ของวัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ

(n=413)

ความฉลาดทางอารมณ์ รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง			
1. ฉันเป็นคนอารมณ์ดี	4.21	.86	สูง
2. ฉันรู้ตัวว่าเมื่อฉันหงุดหงิด ฉันจะทำการต่างๆ ได้ไม่ค่อยดี	3.84	1.01	สูง
3. ฉันรู้ว่าอะไรที่ทำให้ฉันมีความสุข	4.23	.75	สูงมาก
4. ฉันบอกได้ว่าอะไรที่ทำให้ฉันโกรธ	4.06	.82	สูง
5. ฉันรู้ว่าตัวเองต้องทำอะไร ถึงจะอารมณ์ดี	4.16	.75	สูง
6. ฉันรู้ว่าเพราะอะไร อารมณ์ของฉันจึงเปลี่ยนแปลง	3.91	.87	สูง
7. เมื่อฉันรู้สึกเสียใจอย่างมาก ฉันอยากจะร้องไห้ออกมา	3.79	1.22	สูง
8. เมื่อฉันอารมณ์ดี ฉันจะทำการต่างๆ ได้ดี	4.44	.75	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	4.07	.51	สูง
ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง			
9.ฉันชอบหากิจกรรมที่ทำให้ตนเองมีความสุข	4.27	.79	สูงมาก
10.เมื่อฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันพยายามทำกิจกรรมอื่นเพื่อให้อารมณ์ดีขึ้น	3.92	.89	สูง
11.เมื่อฉันมีเรื่องไม่สบายใจฉันจะพูดระบายให้เพื่อนฟัง	4.00	1.06	สูง
12.เมื่อต้องพูดต่อหน้าคนอื่นฉันรู้วิธีที่ทำให้หายตื่นเต้น	3.38	.93	ปานกลาง
13.เมื่อฉันผิดหวังฉันจะให้กำลังใจตัวเอง	3.86	.92	สูง
14.ถึงแม้ฉันทำงานบางอย่างไม่สำเร็จ ฉันก็ไม่รู้สึกท้อถอย	3.68	.85	สูง
15.ฉันมองว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่ท้าทายทำให้เราเก่งขึ้น	3.91	.83	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง	3.86	.56	สูง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=413)

ความฉลาดทางอารมณ์ รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตัวเอง			
16.ฉันคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ฉันเข้มแข็ง	4.02	.82	สูง
17.ฉันเป็นคนชอบคิดอะไรที่แปลกใหม่	3.74	.88	สูง
18.ฉันคิดว่าไม่มีอะไรเกินความสามารถหากเรามีความพยายาม	4.19	.81	สูง
19.ฉันเข้าใจว่าทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้	4.41	.74	สูงมาก
20.เมื่อฉันมีปัญหา ฉันเชื่อมั่นว่าจะสามารถแก้ปัญหา นั้นได้	3.82	.78	สูง
21.ฉันมีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่าผลการเรียนของตนเองไม่ค่อยดี	4.03	.82	สูง
22.เมื่อฉันอยากได้ของบางอย่าง ฉันจะพยายามเก็บเงินให้ครบเพื่อซื้อ ของด้วยตนเอง	3.98	.91	สูง
23.เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งใดสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปจนสำเร็จ	3.85	.77	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง	3.50	.45	สูง
ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น			
24.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตท่าทางที่แสดงออกมา	4.09	.81	สูง
25.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตน้ำเสียงของเขา	4.12	.78	สูง
26.ฉันรู้สึกสงสาร เมื่อเห็นคนพิการนั่งขอทาน	4.46	.74	สูงมาก
27.ฉันรู้สึกเห็นใจเมื่อเพื่อนเกิดความทุกข์	4.25	.71	สูงมาก
28.ฉันรู้สึกชื่นชม เมื่อเห็นคนอื่นทำสิ่งต่างๆ ได้ดี	4.29	.71	สูงมาก
29.เมื่อฉันรู้สึกโกรธ ฉันพยายามทำให้ตัวเองอารมณ์ดีโดยเร็ว	3.70	.90	สูง
30.ฉันไม่ตื่นเต้น เมื่อต้องพูดต่อหน้าคนมากมาย	2.77	1.17	ปานกลาง
31.ฉันยินดีรับฟังคำติชมจากคนอื่น	4.03	.78	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	3.96	.49	สูง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

(n=413)

ความฉลาดทางอารมณ์ รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น			
24.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตท่าทางที่แสดงออกมา	4.09	.81	สูง
25.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตน้ำเสียงของเขา	4.12	.78	สูง
26.ฉันรู้สึกสงสาร เมื่อเห็นคนพิการนั่งขอทาน	4.46	.74	สูงมาก
27.ฉันรู้สึกเห็นใจเมื่อเพื่อนเกิดความทุกข์	4.25	.71	สูงมาก
28.ฉันรู้สึกชื่นชม เมื่อเห็นคนอื่นทำสิ่งต่างๆ ได้ดี	4.29	.71	สูงมาก
29.เมื่อฉันรู้สึกโกรธ ฉันพยายามทำให้ตัวเองอารมณ์ดีโดยเร็ว	3.70	.90	สูง
30.ฉันไม่ตื่นเต้น เมื่อต้องพูดต่อหน้าคนมากมาย	2.77	1.17	ปานกลาง
31.ฉันยินดีรับฟังคำติชมจากคนอื่น	4.03	.78	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	3.96	.49	สูง
ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น			
32.ฉันสามารถพูดชักชวนเพื่อนให้เข้ามาทำงานร่วมกันได้	3.78	.76	สูง
33.ฉันมีความสุขที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.02	.74	สูง
34.ฉันช่วยให้เพื่อนรู้สึกดีขึ้นได้เมื่อเพื่อนรู้สึกไม่สบายใจ	3.92	.78	สูง
35.ฉันสามารถเกลี้ยกล่อมให้เพื่อนคืนดีกันได้	3.70	.86	สูง
36.เมื่อเพื่อนโกรธฉัน ฉันจะปรับความเข้าใจกับเพื่อนโดยเร็ว	3.61	.94	สูง
37.เมื่อทำงานผิดพลาด ฉันพยายามแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น	3.91	.74	สูง
38.ฉันสามารถบอกความรู้สึกของฉันให้เพื่อนเข้าใจได้	3.90	.83	สูง
39.เมื่อเพื่อนรู้สึกท้อใจ ฉันจะพูดให้กำลังใจเพื่อน	4.16	.77	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น	3.87	.54	สูง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 5 แสดงรายละเอียดความฉลาดทางอารมณ์เป็นรายด้านและรายข้อ สรุปได้ดังนี้

ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเมื่อวัยรุ่นจิตอาสาที่มีอารมณ์ดีมักทำสิ่งต่างๆ ได้ดี มากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$) และเมื่อรู้สึกเสียใจอย่างมาก อยากจะร้องไห้ออกมา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.79$) แต่ระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การชอบหากิจกรรมที่ทำให้ตนเองมีความสุข มากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) และเมื่อต้องพูดต่อหน้าคนอื่น จะมีวิธีการทำให้หายตื่นเต้น น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$) มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการเข้าใจว่าทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$) และการเป็นคนชอบคิดอะไรที่แปลกใหม่ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความรู้สึกสงสารเมื่อเห็นคนพิการนั่งขอทาน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) และเมื่อรู้สึกโกรธพยายามทำให้ตัวเองอารมณ์ดีโดยเร็ว น้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.77$) มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการจัดการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อพบว่าเพื่อนท้อใจจะมีการพูดให้กำลังใจ มากที่สุด

($\bar{X} = 4.16$) และเมื่อเพื่อน โกรธจะพยายามปรับความเข้าใจกับเพื่อน โดยเร็ว น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.61$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้ความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน

(n=413)

ความฉลาดทางอารมณ์รายด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	4.07	.51	สูง
การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง	3.86	.56	สูง
การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง	3.50	.45	สูง
การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	3.96	.49	สูง
การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น	3.87	.54	สูง
ค่าเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์	4.17	.44	สูง

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า วัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อแยกพิจารณา ระดับความฉลาดทางอารมณ์ ในแต่ละด้าน พบว่าด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) และด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง ($\bar{X} = 3.50$) น้อยที่สุด แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายชื่อ โดยแบ่งเป็น 2 แหล่งการสนับสนุน คือ การสนับสนุนทางสังคม จากโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล ซึ่งผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุน การทางสังคมจากโรงเรียนของวัยรุ่นนิจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน และรายข้อ

(n=413)			
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน			
การสนับสนุนด้านอารมณ์จากโรงเรียน			
1. โรงเรียนของฉันให้การสนับสนุนและยกย่องคนที่ทำความดี	4.54	.70	สูงมาก
2. เพื่อนๆชื่นชม เมื่อฉันทำความดี	4.02	.77	สูง
3. ฉันรู้สึกที่เพื่อนๆมีความจริงใจต่อฉัน	3.85	.83	สูง
4. ฉันรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน	4.13	.78	สูง
5. เมื่อนักเรียน อาจารย์จะถามถึงด้วยความเป็นห่วง	3.82	.91	สูง
6. เพื่อนจะให้กำลังใจ ฉันเมื่อฉันมีปัญหา	4.06	.80	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์จากโรงเรียน	4.07	.55	สูง
การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน			
7. อาจารย์ได้แนะนำถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา	4.44	.71	สูงมาก
8. โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ถึงโครงการจิตอาสา	4.32	.74	สูงมาก
9. ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากโรงเรียน	4.19	.72	สูง
10. โรงเรียนของฉันมีอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการ จิตอาสา	4.38	.76	สูงมาก
11. อาจารย์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจิตอาสาได้	4.40	.75	สูงมาก
12. ฉันสามารถติดตามข่าวโครงการจิตอาสาจากโรงเรียนได้	4.11	.77	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน	4.30	.56	สูงมาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n=413)

การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การรับรู้
สนับสนุนด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน			
13. ฉันยืมอุปกรณ์จากโรงเรียนในการทำจิตอาสาได้ เช่น เครื่องแต่งกาย	3.74	.91	สูง
14. โรงเรียนอนุญาตให้มีวันและเวลากับนักเรียนไปทำกิจกรรม จิตอาสา	3.94	.91	สูง
15. ถ้าฉันขอรับบริจาคเงินในการทำกิจกรรมจิตอาสา อาจารย์ยินดี ที่จะร่วมบริจาค	3.95	.84	สูง
16. อาจารย์ให้การสนับสนุนที่จะพาฉันไปโรงพยาบาลเพื่อทำ กิจกรรมจิตอาสาเมื่อฉันร้องขอ	4.11	.76	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน	3.93	.67	สูง
การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน			
17. เมื่อนั้นประพฤติตัวดีจะได้รับชมเชยจากอาจารย์	4.11	.74	สูง
18. อาจารย์สนับสนุนให้ฉัน ได้แสดงความสามารถ	4.15	.77	สูง
19. เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม ฉันมีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษ ของตนเอง	3.74	.93	สูง
20. อาจารย์มักจะดักเตือนฉัน เมื่อทำผิดกฎระเบียบ	4.39	.66	สูงมาก
21. เพื่อนจะเตือนฉันไม่ให้ทำผิดระเบียบของโรงเรียน	3.90	.83	สูง
22. ฉันจะปรับปรุงพฤติกรรม หากได้รับการดักเตือน	4.16	.74	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน	4.07	.54	สูง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 7 พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียนโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนให้การสนับสนุนและยกย่องคนที่ทำความดี มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และเมื่อวัยรุ่นจิตอาสาขาดเรียน อาจารย์ที่โรงเรียนจะถามถึงด้วยความเป็นห่วง น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.82$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอาจารย์ได้แนะนำถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา มากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$) และสามารถติดตามข่าวโครงการจิตอาสาจากโรงเรียนได้ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอาจารย์ได้สนับสนุนในการพาไปเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาล มากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$) และวัยรุ่นจิตอาสาสามารถยืมอุปกรณ์จากโรงเรียนในการทำกิจกรรมจิตอาสา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อาจารย์จะมีการตักเตือนเมื่อทำผิดกฎระเบียบ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$) และเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม วัยรุ่นจิตอาสาได้มีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ

(n=413)			
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล			
การสนับสนุนด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล			
23. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้เกียรติฉันในการทำกิจกรรมจิตอาสา	4.16	.81	สูง
24. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลชื่นชมฉันเมื่อช่วยได้ช่วยเหลือผู้ป่วย	4.02	.78	สูง
25. ฉันรู้สึกว่ามีเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลแสดงความจริงใจต่อฉัน	4.03	.77	สูง
26. ฉันรู้สึกผูกพันกับโรงพยาบาล	3.85	.75	สูง
27. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้ความเอาใจใส่ต่อฉันในการทำกิจกรรมจิตอาสา	4.03	.76	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล	4.01	.64	สูง
การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล			
28. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา เมื่อนั้นมีปัญหาได้	4.08	.77	สูง
29. โรงพยาบาลมีการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย ก่อนเข้าโครงการจิตอาสา	3.97	.73	สูง
30. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลจัดประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนเกี่ยวกับโครงการจิตอาสา	4.01	.71	สูง
31. ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆจากโรงพยาบาล	4.07	.76	สูง
32. ที่โรงพยาบาลมีการประชาสัมพันธ์ถึงโครงการจิตอาสา	4.12	.76	สูง
33. ฉันทราบวิธีการดูแลตนเองจากโรงพยาบาล	4.06	.76	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล	4.04	.58	สูง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

(n=413)

การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
การสนับสนุนด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล			
34. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้จัดบริการ อาหาร เครื่องดื่ม ให้กับฉันเมื่อไปทำกิจกรรมจิตอาสา	4.26	.72	สูงมาก
35. ฉันได้รับความสะดวกจากโรงพยาบาลในการทำกิจกรรมจิตอาสา	4.15	.72	สูง
36. ฉันได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ในแผนกที่ฉันไปทำกิจกรรม จิตอาสา	4.20	.70	สูง
37. ฉันได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอย่างดีในการทำกิจกรรม จิตอาสา	4.13	.74	สูง
38. โรงพยาบาลให้ยืมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมจิตอาสา	3.96	.76	สูง
39. โรงพยาบาลจัดสถานที่ ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมจิตอาสา	4.10	.72	สูง
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล	4.13	.59	สูง
การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงพยาบาล			
40. โรงพยาบาลสนับสนุนให้ฉัน ได้แสดงความสามารถ	4.11	.72	สูง
41. เมื่อฉันประพฤติตัวดีจะได้รับการชมเชยจากเจ้าหน้าที่ของ โรงพยาบาล	4.00	.76	สูง
42. ผู้ป่วยที่โรงพยาบาลชื่นชมในความมีน้ำใจของฉัน	4.09	.74	สูง
43. ฉันนำมาปฏิบัติตามคำแนะนำเรื่องจิตอาสา จากเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาล	4.22	.73	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยด้านการสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงพยาบาล	4.10	.61	สูง

จากตารางที่ 8 พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายชื่อ สรุปได้ดังนี้

การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลให้เกียรติวิทยุร่นจิตอาสาในการเข้าไปทำกิจกรรมจิตอาสาที่โรงพยาบาล มากที่สุด ($\bar{X} = 4.16$) และ วิทยุร่นจิตอาสาที่มีความรู้สึกผูกพันกับโรงพยาบาล น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.85$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ที่โรงพยาบาลมีการประชาสัมพันธ์ถึงโครงการจิตอาสามากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$) และโรงพยาบาลมีการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยก่อนเข้าโครงการจิตอาสา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.97$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้จัดบริการ อาหารและเครื่องดื่มเมื่อไปทำกิจกรรมจิตอาสา มากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) และโรงพยาบาลให้ยืมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมจิตอาสา น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.96$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงพยาบาล พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า วิทยุร่นจิตอาสาได้ปฏิบัติตามคำแนะนำเรื่องจิตอาสาจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล มากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) และเมื่อวิทยุร่นจิตอาสาประพฤติตัวดีจะได้รับคำชมเชยจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน

(n=413)

การสนับสนุนทางสังคมจำแนกตามรายด้าน	\bar{X}	S.D	ระดับการรับรู้
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน			
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน	4.07	.55	สูง
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน	4.30	.56	สูงมาก
การสนับสนุนทางด้านสิ่งของบริการจากโรงเรียน	3.93	.67	สูง
การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน	4.07	.54	สูง
ค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน	4.11	.46	สูง
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล			
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล	4.01	.64	สูง
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล	4.04	.58	สูง
การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล	4.13	.59	สูง
การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงพยาบาล	4.10	.61	สูง
ค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล	4.07	.54	สูง
ค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคม	4.09	.46	สูง

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ การสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาตามแหล่งของการให้การสนับสนุน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนในแต่ละด้านพบว่า การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.30$) และการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลในแต่ละด้าน พบว่าการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงพยาบาล มากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) และการสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้พฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้านและรายข้อ (n=413)

พฤติกรรมการช่วยเหลือ รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย			
1. เมื่อเห็นคนทำสิ่งของหล่น ฉันจะเข้าไปช่วยเก็บ	4.17	.72	สูง
2. เมื่อเห็นคนถือของหนักบนรถเมล์ ฉันมักจะอาสาช่วยถือของ	4.07	.85	สูง
3. เมื่ออาจารย์ต้องการคนช่วยงาน ฉันอาสาช่วยงานทันที	3.88	.76	สูง
4. เมื่อฉันเด็ก คนชราและคนพิการข้ามถนน ฉันจะเข้าไปช่วยเหลือ	3.85	.83	สูง
5. ฉันสละที่นั่งแก่เด็กและคนชรา เมื่ออยู่บนรถเมล์	4.23	.79	สูงมาก
6. ฉันเต็มใจที่จะช่วยงาน เมื่อเพื่อนขอเรื่อง	4.23	.68	สูงมาก
7. เมื่อเห็นคนถือของหนัก ฉันมักเข้าไปช่วยเหลือ	3.99	.75	สูง
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย	4.06	.54	สูง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(n=413)

พฤติกรรมกรช่วยเหลือ รายด้านและรายข้อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางวาจา			
8. เมื่อเพื่อนทำการบ้านไม่ได้ ฉันจะช่วยสอนการบ้าน	3.87	.84	สูง
9. เมื่อเพื่อนมาขอคำแนะนำจากฉัน ฉันจะให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์	4.13	.75	สูง
10. เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ฉันจะพูดคุยปลอบใจเพื่อน	4.20	.77	สูง
11. เมื่อฉันเห็นคนรอบข้างท้อใจ ฉันจะพูดให้กำลังใจ	4.18	.78	สูง
12. เมื่อเห็นเพื่อนลืมนิ่งของ ฉันจะพูดเตือนเพื่อนไม่ให้ลืมนิ่ง	4.21	.67	สูงมาก
13. ฉันจะพูดขอโทษ เมื่อฉันทำผิด	4.29	.75	สูงมาก
14. เมื่อเพื่อนไม่สบาย ฉันจะเข้าไปถามไถ่ถึงอาการไม่สบาย	4.24	.73	สูงมาก
15. เมื่อเพื่อนมีเรื่องไม่เข้าใจกัน ฉันจะพูดคุยเกลี้ยกล่อมให้เพื่อนเข้าใจกัน	3.93	.82	สูง
16. ฉันจะพูดขอบคุณ เมื่อมีคนให้ความช่วยเหลือฉัน	4.43	.65	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรช่วยเหลือทางวาจา	4.16	.54	สูง
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญา			
17. เมื่อเพื่อนมีผลการเรียนไม่ดี ฉันจะช่วยเหลือให้เขาเรียนดีขึ้น	3.87	.76	สูง
18. เมื่อมีคนมาปรึกษาเกี่ยวกับฉัน ฉันจะช่วยคิดหาทางแก้ไขปัญหา	4.08	.68	สูง
19. เมื่อทำงานกลุ่ม ฉันจะเสนอความคิดเห็นเพื่อเป็นการช่วยเหลือกลุ่ม	4.03	.74	สูง
20. เมื่อเพื่อนทำสิ่งไม่ดี ฉันจะพูดเตือนเพื่อน	4.03	.71	สูง
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญา	4.00	.56	สูง
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางใจ			
21. ฉันรู้สึกมีความสุข เมื่อได้ช่วยเหลือคนอื่น	4.30	.70	สูงมาก
22. ฉันรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เมื่อพบคนป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้	4.35	.71	สูงมาก
23. ฉันอยากช่วยเหลือเมื่อเห็นคนที่เจ็บป่วย	4.26	.71	สูงมาก

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(n=413)

พฤติกรรมความช่วยเหลือ รายด้านและรายชื่อ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การ รับรู้
24.ฉันให้ออกาสกับคนที่เคยทำผิดพลาด	4.19	.74	สูง
25.ฉันยินดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีปัญหา	4.13	.69	สูง
26.ฉันรู้สึกชื่นชม คนที่ให้การช่วยเหลือคนอื่น	4.37	.72	สูงมาก
27.เมื่อฉันเห็นขอทานตามที่ต่างๆ ฉันรู้สึกสงสาร	4.36	.72	สูงมาก
28.ฉันเห็นว่าการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ	4.43	.66	สูงมาก
29.ฉันเชื่อว่าสังคมจะน่าอยู่ หากคนในสังคมช่วยเหลือกัน	4.58	.61	สูงมาก
30.ฉันคิดว่าการทรมาณสัตว์ เป็นสิ่งที่ไม่ดี	4.54	.71	สูงมาก
31.ฉันให้อภัยได้ กับคนที่เคยทำไม่ดีกับฉัน	4.03	.86	สูง
ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจ	4.32	.51	สูงมาก

จากตารางที่ 10 พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมความช่วยเหลือพิจารณาในแต่ละด้านเป็นรายชื่อสรุปได้ดังนี้

พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกาย พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมช่วยเหลือทางกายโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาจะสละที่นั่งให้แก่เด็กและคนชราเมื่ออยู่บนรถเมล์และเต็มใจช่วยงานเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้องมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) และเมื่อเห็นเด็ก คนชรา และคนพิการข้ามถนนจะเข้าไปช่วยเหลือ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.85$) แต่มีการรับรู้อยู่ในระดับสูง

พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมช่วยเหลือทางวาจาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาจะมีการพูดขอบคุณ เมื่อมีคนให้ความช่วยเหลือ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.43$) และ เมื่อเพื่อนทำการบ้านไม่ได้ จะช่วยสอนการบ้าน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) แต่มีการรับรู้อยู่ในระดับสูง

พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญา พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อมีคนมาขอคำปรึกษา วัยรุ่นจิตอาสาจะช่วยคิดหาทางแก้ไขปัญหา มากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$) และ เมื่อเพื่อนมีผลการเรียนไม่ดี จะช่วยเหลือเพื่อนให้เรียนดีขึ้น น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) แต่มีการรับรู้อยู่ในระดับสูง

พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางใจ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรช่วยเหลือทางใจโดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่มีการรับรู้ว่าจะมีคนช่วยเหลือกัน มากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) และวัยรุ่นจิตอาสาที่มีการรับรู้ว่าจะสามารถให้อภัยได้กับคนที่เคยทำไม่ดี น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.03$) แต่มีการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับของการรับรู้พฤติกรรมกรช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายด้าน

(n=413)

พฤติกรรมกรช่วยเหลือจำแนกตามรายด้าน	\bar{X}	S.D	ระดับการรับรู้
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางกาย	4.06	.54	สูง
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางวาจา	4.06	.54	สูง
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญา	4.00	.56	สูง
พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางใจ	4.32	.51	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรช่วยเหลือ	4.17	.46	สูง

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกรช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมกรช่วยเหลือโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรช่วยเหลือในแต่ละด้านพบว่า พฤติกรรมกรช่วยเหลือทางใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.32$) ส่วนพฤติกรรมกรช่วยเหลือทางสติปัญญามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อของแต่ละตัวแปรในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- (S) เพศ
- (A) อายุ
- (G) ผลการเรียน
- (B) จำนวนพี่น้อง
- (O) ลำดับการเกิด
- (SA) รายได้ของครอบครัว
- (ES) ระดับการศึกษา
- (EF) ระดับการศึกษาของบิดา
- (EM) ระดับการศึกษาของมารดา
- (MR) สถานภาพสมรสของบิดามารดา
- (CF0) อาชีพของบิดา (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)
- (CF1) อาชีพของบิดา (รับจ้าง/พนักงานทั่วไป)
- (CF2) อาชีพของบิดา (เกษตรกร)
- (CF3) อาชีพของบิดา (ค้าขาย/เจ้าของกิจการ)
- (CF4) อาชีพของบิดา (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ)
- (CM0) อาชีพของมารดา (ไม่ได้ประกอบอาชีพ)
- (CM1) อาชีพของมารดา (รับจ้าง/พนักงานทั่วไป)
- (CM2) อาชีพของมารดา (เกษตรกร)
- (CM3) อาชีพของมารดา (ค้าขาย/ เจ้าของกิจการ)
- (CM4) อาชีพของมารดา (ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ)
- (F1) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว
- (F2) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว
- (F3) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว
- (F4) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว
- (F5) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว

- (F6) การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว
- (EQ1) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง
- (EQ2) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง
- (EQ3) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง
- (EQ4) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น
- (EQ5) ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- (Soc1) การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน
- (Soc2) การสนับสนุนทางสังคมทางด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน
- (Soc3) การสนับสนุนทางสังคมทางด้านสิ่งของจากโรงเรียน
- (Soc4) การสนับสนุนทางสังคมทางการประเมินจากโรงเรียน
- (Soh1) การสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล

ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ได้มีการกำหนดข้อตกลงและมีขั้นตอน ดังนี้

1. ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต้องเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดประเภทช่วง (Interval Scale) ขึ้นไป หากตัวแปรอิสระไม่มีระดับการวัดที่เป็นประเภทช่วง (Interval Scale) ต้องแปลงเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 77-80) ดังตารางแสดงระดับการวัดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ตารางแสดงระดับการวัดของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	ระดับการวัด
1. เพศ	นามมาตรา (Nominal Scale) และทำให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ได้กำหนดให้เพศชาย เป็นกลุ่มอ้างอิง โดยกำหนดให้เพศชาย = 0 เพศหญิง = 1
2. ระดับการศึกษา	นามมาตรา (Nominal Scale) และทำให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) -มัธยมศึกษาตอนต้น = 0 -มัธยมศึกษาตอนปลาย = 1
3. ผลการเรียน	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับการวัด
4. ลำดับการเกิด	มาตราอันดับภาคชั้น (Interval Scale)
5. จำนวนพี่น้อง	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)
6. สถานภาพสมรสของบิดามารดา	นามมาตรา (Nominal Scale) และตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) -อยู่ด้วยกัน = 0 -แยกกันอยู่/หย่าร้าง/หม้าย = 1
8. รายได้ของครอบครัว	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)
9. อาชีพของบิดา	อาชีพของบิดา ได้แบ่งอาชีพเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้ ไม่ได้ประกอบอาชีพ (เป็นตัวแปรอ้างอิง) รับจ้าง/พนักงานทั่วไป เกษตรกร ค้าขาย/เจ้าของกิจการ และ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งอาชีพในข้างต้น เป็นตัวแปรนามมาตรา (Nominal Scale) และเมื่อทำเป็น ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) โดยกำหนดให้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ -เลือกอาชีพในกลุ่มนั้น = 1 -เลือกอาชีพในกลุ่มอื่น = 0
10. ระดับการศึกษาของบิดา	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) โดยวัดเป็นจำนวนปีที่ศึกษาในแต่ละระดับ
11. ระดับการศึกษาของมารดา	มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale) โดยวัดเป็นจำนวนปีที่ศึกษาในแต่ละระดับ
12. การทำหน้าที่ของครอบครัว	มาตราอันดับภาคชั้น (Interval Scale)
13. ความฉลาดทางอารมณ์	มาตราอันดับภาคชั้น (Interval Scale)
14. การสนับสนุนทางสังคม	มาตราอันดับภาคชั้น (Interval Scale)
15. พฤติกรรมการช่วยเหลือ	มาตราอันดับภาคชั้น (Interval Scale)

2. การทดสอบความเป็นอิสระต่อกันของตัวแปรอิสระ เนื่องจาก ตัวแปรอิสระแต่ละตัว ต้องเป็นอิสระจากกันและกัน ซึ่งตัวแปรอิสระจะต้อง ไม่มีค่าความสัมพันธ์กัน สูงเกิน .80 เพราะถ้า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันมากอาจเกิดให้เกิดปฏิกิริยาต่อกันและจะมีผลต่อตัวแปรตามได้ หรืออาจเกิดปัญหาที่เรียกว่า Multicollinearity Problem และทำให้ไม่สามารถใช้เทคนิคการ วิเคราะห์ดังกล่าวได้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 77) ตัวแปรอิสระทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุน ทางสังคม นำตัวแปรอิสระทั้งหมดไปทดสอบความสัมพันธ์ ดังตารางที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม

	(S)	(A)	(G)	(B)	(O)	(IC)	(EF)	(EM)	(MR)	(CF0)	(CF1)	(CF2)	(CF3)	(CF4)
(S)														
	-0.006													
	.120*	-.149**												
(B)	-.016	.011	-.037											
(O)	-.034	-.069	-.041	.788**										
(IC)	-.075	.083	.039	-.174**	-.143**									
(ED)	.009	.826**	-.242**	-.049	-.080	.083								
(EF)	-.063	.095	-.029	-.223**	-.253**	.284**	.139**							
(EM)	-.068	.019	.035	-.240**	-.248**	.273**	.049	.568**						
(MR)	.026	.095	.086	.003	-.008	.151**	.106*	-.051	-.059					
(CF0)	.019	-.027	.039	-.024	.005	-.037	-.053	-.036	.099*	.007				
(CF1)	-.046	-.194**	-.081	-.010	-.033	-.165**	-.167**	-.006	-.069	.061	-.162**			
(CF2)	.067	.173**	.130**	.170**	.170**	-.169**	.141**	-.242**	-.187**	.075	-.092	-.371**		
(CF3)	.024	.094	-.027	-.062	-.058	.283**	.071	-.049	-.013	.093	-.093	-.374**	-.213**	
(CF4)	-.093	.021	.019	-.084	.100*	.241**	.053	.345**	.250**	.091	-.079	-.316**	-.180**	-.182**

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	(CM0)	(CM1)	(CM2)	(CM3)	(CM4)	(F1)	(F2)	(F3)	(F4)	(F5)	(F6)	(EQ1)	(EQ2)	(EQ3)	(EQ4)	(EQ5)	(F1)
(O)																	
(ED)	-.162**																
(EF)	-.092	-.371**															
	-.093	-.374**	-.213*														
	-.079	-.316**	-.180**	-.182**													
(CF0)	-.083	.047	-.117*	.061	.122*												
(CF1)	.094	.390**	-.237**	-.253**	-.117*	-.297**											
(CF2)	-.092	-.371**	1.000**	-.213**	-.180**	-.117*	-.237**										
(CF3)	.021	-.162**	-.147**	.424**	-.091	-.248**	-.434**	-.147**									
(CF4)	.054	-.163**	-.090	-.038	.319**	-.105*	-.183**	-.090	-.153**								
(CM0)	-.044	.035	-.040	-.071	.016	-.091	-.158**	-.040	-.132**	-.056							
(CM1)	-.041	-.066	-.019	.037	.045	-.051	.024	-.019	.062	-.004	-.106*						
(CM2)	-.028	-.032	.029	-.022	-.022	-.019	.044	.029	-.016	-.040	-.040	.662**					
(CM3)	-.046	-.083	.110*	-.003	-.022	-.099*	.023	.110*	-.025	-.020	.026	.454**	.445**				
(CM4)	-.041	-.031	.041	-.021	.021	.009	.005	.041	-.016	-.069	-.040	.660**	.665**	.508**			
(F1)	-.063	-.033	.007	.010	.027	-.048	.017	.007	.007	-.022	-.038	.663**	.600**	.517**	.757**		
(F2)	-.050	-.026	.012	-.057	.028	-.065	.061	.012	-.045	.026	.029	.558**	.499**	.485**	.530**	.611**	

ตารางที่ 13 (ต่อ)

((F5)	(F6)	(EQ1)	(EQ2)	(EQ3)	(EQ4)	(EQ5)	(Soc1)	(Soc2)	(Soc3)	(Soc4)	(Soh1)	(Soh2)		
(F2)															
(F3)															
(F4)	.671**														
(F5)	.639**	.642**													
(F6)	.444**	.567**	.604**	.693**											
(EQ1)	.382**	.348**	.398**	.482**	.498**										
(EQ2)	.269**	.278**	.339**	.374**	.368**	.481**									
(EQ3)	.223**	.246**	.274**	.313**	.370**	.524**	.678**								
(EQ4)	.343**	.405**	.395**	.482**	.510**	.584**	.559**	.623**							
(EQ5)	.291**	.254**	.269**	.373**	.404**	.546**	.516**	.539**	.658**						
(Soc1)	.495**	.590**	.528**	.580**	.664**	.495**	.590**	.528**	.580**	.664**					
(Soc2)	.494**	.587**	.508**	.617**	.714**	.494**	.587**	.508**	.617**	.714**	.716**				
(Soc3)	.538**	.540**	.530**	.621**	.721**	.538**	.540**	.530**	.621**	.721**	.697**	.792**			
(Soc4)	-.046	-.083	.110*	-.003	-.022	-.099*	.023	.110*	-.025	-.020	.026	.454**	.445**		
(Soh1)	-.041	-.031	.041	-.021	.021	.009	.005	.041	-.016	-.069	-.040	.660**	.665**	.508**	
(Soh2)	-.063	-.033	.007	.010	.027	-.048	.017	.007	.007	-.022	-.038	.663**	.600**	.517**	.757**

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	(Soc1)	(Soc2)	(Soc3)	(Soc4)	(Soh1)	(Soh2)	(Soh3)	(Soh4)
(Soc1)								
(Soc2)	.716**							
(Soc3)	.697**	.792**						
(Soc4)	.026	.454**	.445**					
(Soh1)	-.040	.660**	.665**	.508**				
(Soh2)	-.038	.663**	.600**	.517**	.757**			
(Soh3)	.540**	.530**	.621**	.721**	.697**	.792**		
(Soh4)	.023	.110*	-.025	-.020	.026	.454**	.445**	

จากตารางที่ 13 ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กันทั้งเชิงบวกและเชิงลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 แต่มีตัวแปรบางตัวใน ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่ามีค่าความสัมพันธ์กันสูงเกิน .80 คือ ระดับการศึกษากับอายุ มีค่า ความสัมพันธ์เท่ากับ .82 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และอาชีพของบิดาที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรและอาชีพของมารดาที่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 1.00 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ในตารางที่13) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตัดตัวแปรอายุและอาชีพของมารดา ออกจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เนื่องจากในตารางที่ 2 พบว่า มารดามีการไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 14.5) มากกว่าบิดาที่ไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 3.9) ดังนั้น เมื่อพิจารณาจำนวนร้อยละ ของอาชีพของบิดาที่มากกว่าอาชีพของมารดา ซึ่งน่าจะเป็นข้อมูลที่ควรนำมาวิเคราะห์มากกว่าและ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยของชลิตา สุขวรรณ (2541: 1-82) ที่ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ของนักศึกษาแพทย์พบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความช่วยเหลือของนักศึกษาแพทย์ ส่วนอาชีพของบิดามักเป็นอาชีพหลักของครอบครัว

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของ ครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การช่วยเหลืออย่างไร ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่น จิตอาสา

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	p-value
1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น (EQ5)	1.178	.145	.349	8.119	.000
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุม พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว (F6)	1.027	.167	.239	6.159	.000
3. การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้าน ข้อมูลข่าวสาร (Soc2)	.587	.144	.155	4.065	.000
4. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ ของตนเอง (EQ2)	.681	.140	.188	4.877	.000
5. จำนวนพี่น้อง (B)	.995	.310	.104	3.209	.001
6. การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จาก โรงเรียน (Soh1)	.607	.199	.135	3.052	.002
7. ระดับการศึกษา (ES) ค่าคงที่	3.061 14.447	1.055	.093	2.901	.004
R = .812	R ² = .654	R ² _{adj} = .652	F = 94.883	Sig = .000	

จากตารางที่ 14 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า ตัวแปร 7 ตัวแปร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้องและระดับการศึกษา สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 65.2 (R²_{adj} = .652)

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อ

พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้อง และระดับการศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กล่าวคือ หากปรับเป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว เมื่อวัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .349 หน่วย (Beta = .349)

ถ้าการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .239 หน่วย (Beta = .239)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนทางด้านข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .155 หน่วย (Beta = .155)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .188 หน่วย (Beta = .188)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการตอบสนองทางอารมณ์จากโรงเรียนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .135 หน่วย (Beta = .135)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา มีจำนวนพี่น้องเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้มีพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมเพิ่มขึ้น .104 หน่วย (Beta = .104)

และวัยรุ่นจิตอาสาที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะส่งผลให้มีพฤติกรรมความช่วยเหลือมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น .093 เท่า (Beta = .093)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา มาเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวม ซึ่งเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{Help} = .349(\text{EQ5}) + .239(\text{F6}) + .155(\text{Soc2}) + .188(\text{EQ2}) + .135(\text{Soh1}) + .104(\text{B}) + .093(\text{ES})$$

จากสมการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมได้ดีที่สุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้องและระดับการศึกษา ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	p-value
1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (EQ5)	.304	.250	.342	6.057	.000
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว (F6)	.220	.051	.195	4.310	.000

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	p-value
3. การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร จากโรงเรียน (Soc2)	.147	.045	.147	3.280	.001
4. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจ ให้กับตนเอง (EQ3)	.156	.056	.159	2.769	.005
5. ระดับการศึกษา ค่าคงที่	1.172 6.174	.345	.135	3.403	.001
R = .681	R ² = .463	R ² _{adj} = .455	F = 59.544	Sig = .000	

จากตารางที่ 15 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ระดับการศึกษาและความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองสามารถพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 45.5 ($R^2_{adj} = .455$)

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ส่วนการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและระดับการศึกษามีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กล่าวคือ หากปรับเป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว วัยรุ่นจิตอาสาที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายเพิ่มขึ้น .342 หน่วย ($Beta = .342$)

ถ้าครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา มีการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายเพิ่มขึ้น .195 หน่วย (Beta = .195)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายเพิ่มขึ้น .147 หน่วย (Beta = .147)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายเพิ่มขึ้น .159 หน่วย (Beta = .159)

และวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะส่งผลให้มีพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น .135 เท่า (Beta = .135)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา มาเขียนสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ มาเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{Help 1} = .352(\text{EQ5}) + .195(\text{F6}) + .147(\text{Soc2}) + .159(\text{EQ3}) + .135(\text{ES})$$

จากสมการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกาย พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายได้ดีที่สุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมาคือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน และระดับการศึกษา ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา ของวัยรุ่นจิตอาสา

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	p-value
1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (EQ5)	.470	.051	.412	9.171	.000
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว (F6)	.376	0.56	.260	6.660	.000
3. การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล (Soh3)	.254	.054	.178	4.565	.000
4. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง (EQ2)	.181	.051	.148	3.538	.000
5. รายได้ของครอบครัว (SA) ค่าคงที่	-0.00003213 3.450	.000	-.097	-2.817	.005
R = .770 R ² = .592 R ² _{adj} = .586 F = 100.194 Sig = .000					

จากตารางที่ 16 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์กับตนเอง และรายได้ของครอบครัว สามารถพยากรณ์พฤติกรรมช่วยเหลือทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 58.6 (R²_{adj} = .586)

ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์กับตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางวาจา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนรายได้

ของครอบครัว มีอิทธิพลในเชิงลบต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กล่าวคือ หากปรับเป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว เมื่อวัยรุ่นจิตอาสามีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา เพิ่มขึ้น .412 หน่วย (Beta = .412)

ถ้าครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของวัยรุ่นจิตอาสา เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา เพิ่มขึ้น .260 หน่วย (Beta = .260)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมและบริการจากโรงพยาบาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา เพิ่มขึ้น .178 หน่วย (Beta = .178)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสามีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา เพิ่มขึ้น .148 หน่วย (Beta = .148)

และถ้ารายได้ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา ลดลงเท่ากับ .097 หน่วย (Beta = -.097)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา มาเขียนสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ มาเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{Help 2} = .412 (\text{EQ5}) + .260 (\text{F6}) + .178 (\text{Soh3}) + .148 (\text{EQ2}) - .097 (\text{SA})$$

จากสมการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจาได้ดีที่สุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ การสนับสนุนทางสังคม ด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ตนเอง และรายได้ของครอบครัว ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	p-value
1. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (EQ5)	.235	.026	.452	9.116	.000
2. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว (F6)	.149	.028	.225	5.270	.000
3. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการจัดการอารมณ์ของตนเอง (EQ2)	.095	0.26	.170	3.593	.000
ค่าคงที่	2.584				
R = .689	R ² = .475	R ² _{adj} = .470	F = 104.523	Sig = .000	

จากตารางที่ 17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปร 3 ตัวแปรได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 47.0 (R²_{adj} = .470)

กล่าวคือ หากปรับเป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว วัยรุ่นจิตอาสาที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น .452 หน่วย (Beta = .452)

ถ้าครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสามีการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น .225 หน่วย (Beta = .225)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสามีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น .170 หน่วย (Beta = .170)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา มาเขียนสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ มาเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{Help 3} = .452 (\text{EQ5}) + .225 (\text{F6}) + .170 (\text{EQ2})$$

จากสมการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาได้ดีที่สุดคือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น รองลงมา คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา

ตารางที่ 18 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปร	B	SE b	Beta	t	P-value
1. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว (F6)	.331	.076	.199	4.356	.000
2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง (EQ3)	.258	.070	.191	3.661	.000
3. การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน (Soc4)	.317	.097	.185	3.272	.001
4. การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล (Soh3)	.284	.097	.180	3.600	.000
5. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (EQ4)	.231	.079	.160	2.926	.004
6. รายได้ของครอบครัว (SA)	-0.00005032	.000	-.133	-3.452	.001
7. ระดับการศึกษา (ES) ค่าคงที่	1.763 8.753	.056	.136	3.431	.001
R = .711 R ² = .505 R ² adj = .495 F = 50.034 Sig = .000					

จากตารางที่ 18 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่าตัวแปร 7 ตัวแปร ได้แก่ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากและบริการจากโรงพยาบาล การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัว สามารถพยากรณ์พฤติกรรมช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 49.5

(R²_{adj} = .495)

การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากและบริการโรงพยาบาล มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .001 ส่วน การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียนความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและระดับการศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงลบต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กล่าวคือ เมื่อปรับเป็นคะแนนมาตรฐานแล้ว ถ้าครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสามีการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจเพิ่มขึ้น .199 หน่วย (Beta= .199)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจเพิ่มขึ้น .191 หน่วย (Beta= .191)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจเพิ่มขึ้น .185 หน่วย (Beta= .185)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจเพิ่มขึ้น .180 หน่วย (Beta= .180)

ถ้าวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจเพิ่มขึ้น .160 หน่วย (Beta= .160)

ถ้ารายได้ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจลดลงเท่ากับ .133 หน่วย (Beta = -.133)

และวัยรุ่นจิตอาสา มีระดับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จะส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น .136 เท่า (Beta= .136)

เมื่อนำตัวแปรที่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจ มาเขียนสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ มาเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\text{Help4} = .199(\text{F6}) + .191(\text{EQ3}) + .183(\text{Soc4}) + .180(\text{Soh3}) + .160(\text{EQ4}) + 1.36(\text{ES}) - .133(\text{SA})$$

จากสมการพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยได้ดีที่สุดคือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว รองลงมาคือ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัว ตามลำดับ

ดังนั้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ข้อสรุปต่างๆ ดังที่กล่าวในข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลสรุปอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางอารมณ์ ของวัยรุ่นจิตอาสา ซึ่งจำแนกตามตัวแปรอิสระ ดังนี้

ตารางที่ 19 ตารางสรุปตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวม	พฤติกรรมความช่วยเหลือรายด้าน			
		(1)	(2)	(3)	(4)
ปัจจัยส่วนบุคคล					
เพศ	ns	ns	ns	ns	ns
ระดับการศึกษา	**	**	ns	ns	**
ผลการเรียน	ns	ns	ns	ns	ns
จำนวนพี่น้อง	**	ns	ns	ns	ns
ลำดับการเกิด	ns	ns	ns	ns	ns

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	พฤติกรรมกรช่วยเหลือ โดยรวม	พฤติกรรมกรช่วยเหลือ รายด้าน			
		(1)	(2)	(3)	(4)
สถานภาพสมรสของบิดามารดา	ns	ns	ns	ns	ns
ระดับการศึกษาของบิดา	ns	ns	ns	ns	ns
ระดับการศึกษาของมารดา	ns	ns	ns	ns	ns
อาชีพของบิดา	ns	ns	ns	ns	ns
รายได้ของครอบครัว	ns	ns	**	ns	**
การทำหน้าที่ของครอบครัว					
การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	ns	ns	ns	ns	ns
การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	ns	ns	ns	ns	ns
บทบาทของสมาชิกในครอบครัว	ns	ns	ns	ns	ns
การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกใน ครอบครัว	ns	ns	ns	ns	ns
ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	ns	ns	ns	ns	ns
การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	***	***	***	***	***
ความฉลาดทางอารมณ์					
การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	ns	ns	ns	ns	ns
การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง	ns	**	ns	ns	**
การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	ns	ns	ns	ns	**
การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น	***	***	***	***	ns
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน					
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน	**	ns	ns	ns	ns
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจาก โรงเรียน	**	**	ns	ns	ns

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม				
	พฤติกรรมกรช่วยเหลือ โดยรวม	พฤติกรรมกรช่วยเหลือ รายด้าน			
		(1)	(2)	(3)	(4)
การสนับสนุนทางด้านสิ่งของจากโรงเรียน	ns	ns	ns	ns	ns
การสนับสนุนทางการประเมินจากโรงเรียน	ns	ns	ns	ns	**
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล					
การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล	ns	ns	ns	ns	ns
การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารจาก โรงพยาบาล	ns	ns	ns	ns	ns
การสนับสนุนทางด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล	ns	ns	***	ns	***
การสนับสนุนทางการประเมินจากโรงพยาบาล	ns	ns	ns	ns	ns

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญ

(1) ด้านที่ 1 คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย

(2) ด้านที่ 2 คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา

(3) ด้านที่ 3 คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา

(4) ด้านที่ 4 คือ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ

จากตารางที่ 19 เป็นการสรุปผลจากตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรช่วยเหลือโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสา โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระ สรุปได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรช่วยเหลือโดยรวม คือ ความฉลาดทางอารมณ์ ทางด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ทางด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคมด้านการตอบสนองอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้องและระดับการศึกษา

ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกาย คือ ความฉลาดทางอารมณ์ทางการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง และระดับการศึกษา

ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา คือ ความฉลาดทางอารมณ์ทางการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์กับตนเอง และรายได้ของครอบครัว

ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญา คือ ความฉลาดทางอารมณ์ทางการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวและความฉลาดทางอารมณ์ทางการจัดการอารมณ์กับตนเอง

ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจ คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัว

ข้อวิจารณ์

จากการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการทำหน้าที่ครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยและข้อวิจารณ์ ดังต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของวัยรุ่นจิตอาสา

ตัวแปรอิสระในปัจจัยส่วนบุคคลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ผลการเรียน จำนวนพี่น้อง ลำดับการเกิด สถานภาพสมรสของบิดา

มารดา รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดา

ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.2 มากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 22.8 อาจเนื่องมาจากจำนวนของวัยรุ่นจิตอาสาที่สมัครเข้ามาทำกิจกรรมจิตอาสาส่วนใหญ่ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวนมากถึง 319 คน ซึ่งมากกว่าเพศชายที่มีจำนวนเพียง 94 คน (ดังตารางที่ 2)

อายุ พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 รองลงมา มีอายุระหว่าง 18-21 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.4 อายุระหว่าง 13-15 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.4 อาจเนื่องมาจากจำนวนวัยรุ่นจิตอาสาในช่วงอายุ 16-17 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 191 คน ช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี และ 13-15 ปี มีอันดับรองลงมา และมีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ 113 คน และ 109 คน ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 74.1 และระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.9 อาจเนื่องมาจากจำนวนของวัยรุ่นจิตอาสาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีมากกว่า จำนวนของวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น คือ มัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนของวัยรุ่นจิตอาสาถึง 306 คน ซึ่งมีจำนวนมากกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นที่มีจำนวนของวัยรุ่นจิตอาสาเพียง 109 คน

ผลการเรียน พบว่า ผลการเรียนของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระหว่าง 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 39.5 และรองลงมามีผลการเรียนระหว่าง 2.51- 3.00 คิดเป็นร้อยละ 26.4 เมื่อพิจารณาจากจำนวนของเกรดเฉลี่ยในผลการเรียนทำให้เห็นว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่มีเกรดเฉลี่ยหรือผลการเรียนในระดับปานกลางจนถึงระดับดี อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความตั้งใจในการเรียน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองในด้านการเรียน อาจสืบเนื่องมาจากการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาในด้านบทบาทหน้าที่ พ่อแม่หรือผู้ปกครองได้มีการอบรมสั่งสอนให้วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และเมื่อทำหน้าที่ของตนเองแล้วยังให้การช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นในครอบครัวด้วย ดังตารางที่ 3 ข้อที่ 11 ที่ได้พูดถึงว่า เมื่อนั้นทำการบ้านเสร็จแล้ว ฉันจะช่วยพ่อแม่หรือผู้ปกครองทำงานซึ่งมีระดับของการรับรู้อยู่ในระดับสูง

จำนวนพี่น้อง พบว่า จำนวนพี่น้องของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีจำนวนพี่น้อง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมา มีจำนวนพี่น้อง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 และมีจำนวนพี่น้อง 5 คน ซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.2 อาจเนื่องมาจากบิดามารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่ นิยมมีบุตร เพียง 2 คน ซึ่งสืบเนื่องมาจากองค์กรในภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการลดอัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศเมื่อประมาณ 20 ปีก่อน ทำให้มีมาตรการในการรณรงค์ให้ประชาชนมีจำนวนบุตรเพียง 2-3 คน เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนประชากรของประเทศไม่ให้มีมากเกินไป แต่ในบางครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาอาจนิยมการมีบุตรมากกว่า 5 คนขึ้นไป จึงทำให้ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีจำนวนพี่น้องมากกว่า 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6

ลำดับการเกิด พบว่า ลำดับการเกิดของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่เป็นลูกคนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 56.4 รองลงมา เป็นลูกคนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 31.2 และเป็นลูกคนที่ 5 มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.7 อาจสืบเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีจำนวนพี่น้อง 2-3 คน เป็นส่วนใหญ่ และทำให้ลำดับการเกิดของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่เป็นลูกคนที่ 1 และคนที่ 2

สถานภาพสมรสของบิดามารดา พบว่า สถานภาพสมรสของบิดามารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีสถานสมรสอยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 73.4 และสถานภาพสมรสแยกกันอยู่หรือหย่าร้าง หรือเป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ 26.6 อาจเนื่องมาจากการที่ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสามีการทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาจากระดับของการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับสูง และมีบางครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่บิดามารดาแยกทางกันหรือหย่าร้างหรือเป็นหม้าย

รายได้ของครอบครัว พบว่า ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีรายได้ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.0 อาจเนื่องมาจากการที่บิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสา ประกอบอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดนั่นเอง (ดังตารางที่ 2)

ระดับการศึกษาของบิดา และมารดา พบว่า บิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.3 และร้อยละ 47.9 ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากค่านิยมของคนสมัยก่อน โดยเฉพาะสังคมชนบทที่ไม่นิยมให้บุตรหลานเรียนหนังสือสูงมากนัก ให้เรียนเฉพาะภาคบังคับ คือระดับประถมศึกษาและให้รีบออกมาทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวต่อไป ในเหตุผลนี้อาจทำให้บิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาเพียง

ชั้นประถมศึกษาเท่านั้น และมีบางกลุ่มในบิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีการศึกษาสูงกว่าในระดับประถมศึกษา เช่น มีการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 17.4 และร้อยละ 14.5 ตามลำดับและมีเพียงบิดาของวัยรุ่นจิตอาสาจำนวน 1 คนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 0.2 ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาเอก (ตารางที่ 2)

อาชีพของบิดา พบว่า บิดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมามีอาชีพ ค้าขายหรือเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 17.7 และไม่ได้ประกอบอาชีพมีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.9 เมื่อนำระดับการศึกษาของบิดามาพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า บิดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเท่านั้น ซึ่งทำให้เลือกประกอบอาชีพรับจ้างและพนักงานทั่วไป อาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการและอาชีพเกษตรกร

อาชีพของมารดา พบว่า อาชีพของมารดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 34.1 รองลงมาก็คือ อาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 26.6 และมีอาชีพข้าราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 6.1 อาจเนื่องมาจากการที่มารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด และข้อมูลที่น่าสนใจคือ มารดาไม่ได้ประกอบอาชีพ มากถึง ร้อยละ 12.0 อาจเนื่องมาจากการที่ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในเขตชนบท (ในบางอำเภอ คือ อำเภอไทรน้อยนั้นมีเขตติดกับจังหวัดสุพรรณบุรี) ซึ่งอาจมีค่านิยมให้ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วอยู่บ้านเป็นแม่บ้าน และหากจะประกอบอาชีพจะเลือกประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปในบริเวณที่ใกล้บ้านและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

พฤติกรรมความช่วยเหลือ

ผลการวิจัย พบว่า ระดับคะแนนของพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อแยกพิจารณาพฤติกรรมความช่วยเหลือในแต่ละด้านพบว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.32$) ส่วนพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกาย พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาและพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญา อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.06$) ($\bar{X} = 4.06$) และ ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสาได้มีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือในหลายรูปแบบหรือหลายลักษณะทั้งในชีวิตประจำวันที่ไม่เป็นทางการและอย่างเป็นทางการ กล่าวคือ วัยรุ่นจิตอาสาได้มีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือคนใกล้ตัว เช่น

พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนและครู มีการแสดงออกถึงการช่วยเหลือในเรื่องเล็กน้อยใกล้ตัว เช่น ช่วยพ่อแม่ ทำความสะอาดบ้าน หยิบจับข้าวของ ช่วยซื้อของให้แม่ ช่วยพอร์ดน้ำต้นไม้ ช่วยพี่น้องทำการบ้าน ช่วยดูแลน้องแทนแม่ ช่วยสอนการบ้านให้เพื่อน ช่วยยืมหนังสือหรือเป็นธุระให้เพื่อนได้ ช่วยครู ถือของและเก็บข้าวของเมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว เป็นต้น และได้มีการขยายพฤติกรรม การช่วยเหลือต่อชุมชน และสังคมมากขึ้น อาจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนในการทำความสะอาด โรงเรียน วัด สถานที่ราชการ นอกจากนี้วัยรุ่นจิตอาสาอาจมีการไปแสดงความสามารถต่างๆ ที่ตนเองถนัด เช่น ร้องเพลง รำไทย เล่นดนตรีไทย ในวันเด็กหรืองานประจำปีของชุมชนหรืองาน เถลิงฉลองต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนนั้น โดยไม่รับค่าตอบแทน มีโอกาสได้เข้าไปช่วยเหลือดูแล ผู้ป่วยที่โรงพยาบาลชุมชน ได้เห็นสภาพการเจ็บป่วยที่น่าหดหู่ใจที่ผู้ป่วยช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้ จึงเกิดความรู้สึกสงสารอยากเข้าไปช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ

ความฉลาดทางอารมณ์

ผลการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า วัยรุ่น จิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อแยกพิจารณา ระดับความฉลาดทางอารมณ์ ในแต่ละด้าน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ด้านการจัดการ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง และด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดี ให้กับตนเอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) ($\bar{X} = 3.96$) ($\bar{X} = 3.87$) ($\bar{X} = 3.86$) และ ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสา มีความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและ ผู้อื่น มีความ สามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม มีแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองเมื่อเจอ อุปสรรคปัญหา เมื่อเจออุปสรรคไม่ย่อท้อ มุ่งมั่นทำงานสำเร็จสามารถปรับเปลี่ยนความคิดของ ตนเองมีความเชื่อมั่นว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ เป็นต้น มีความสามารถในการจัดการความสัมพันธ์ กับผู้อื่นหรือสามารถสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะว่าวัยรุ่นจิตอาสาได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ต้อง พบปะผู้คนจำนวนมากทั้งที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ผู้ป่วย หรือ ผู้นำชุมชน โดยส่วนมากเป็นผู้ที่อาวุโสกว่านั้น อาจทำให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เกิดการเรียนรู้ในการ ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสมกาลเทศะ ไม่ว่าจะเป็นคำพูดจา กิริยาท่าทางที่แสดงออก ในขณะที่เดียวกัน วัยรุ่นจิตอาสาได้เรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนรุ่นเดียวกันได้มีโอกาส ทำงานร่วมกัน ในหลายๆ กิจกรรม จึงอาจทำให้ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น การทำงานเป็นทีม

และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม สามารถจัดการความสัมพันธ์กับเพื่อนให้เป็นไปราบรื่นเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด หรือแม้แต่เมื่อเกิดการขัดแย้งกันก็สามารถปรับความเข้าใจกันได้โดยเร็ว สอดคล้องกับ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2545: 35-36) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลได้ประยุกต์ความฉลาดทางอารมณ์มาใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการปรับตัว เช่น ในเรื่องของการแสดงออกของอารมณ์และความรู้สึก การสื่อสาร สามารถทำได้อย่างถูกต้องอย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ นอกจากนี้ยังช่วยลดข้อขัดแย้ง เกิดความร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ สามารถมุ่งสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การทำหน้าที่ของครอบครัว

ผลการศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านของการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่า การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว บทบาทของสมาชิกในครอบครัว การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว และการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.21$) ($\bar{X} = 4.19$) ($\bar{X} = 4.02$) ($\bar{X} = 3.99$) ($\bar{X} = 3.95$) และ ($\bar{X} = 3.80$) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา มีการทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ รู้จักบทบาทของตัวเอง พ่อแม่คอยอบรมสั่งสอนตักเตือนสมาชิกในเป็นไปในทางที่เหมาะสม มีการช่วยกันแก้ปัญหาภายในครอบครัว มีบรรยากาศที่คอยช่วยเหลือกัน เข้าใจกันถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความห่วงใยรักใคร่กัน เมื่อเกิดปัญหาร่วมกันรับผิดชอบแก้ไข มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมา ไม่คลุมเครือ พูดให้กำลังใจ พูดเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ มีการพูดคุยเตือนกันเมื่อสมาชิกเกิดทำผิดหรือทำไม่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว มีส่วนช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมในทางที่ดี ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวีระวรรณ อุประมาณ (2537) ได้ศึกษาเรื่องการทำหน้าที่ของครอบครัวของเด็กที่มีภาวะซึมเศร้าในเด็ก และเปรียบเทียบการทำหน้าที่ของครอบครัวในครอบครัวที่เด็กมีภาวะซึมเศร้าและไม่ภาวะซึมเศร้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ครอบครัว ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวของเด็กที่มีภาวะซึมเศร้ามีการทำหน้าที่ของครอบครัวทุกด้าน ที่แตกต่างจากครอบครัวของเด็กที่ไม่มีภาวะซึมเศร้า ยกเว้นการตอบสนองทางอารมณ์

การสนับสนุนทางสังคม

ผลการศึกษา การสนับสนุนทางสังคมของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาแยกตามแหล่งของการให้การสนับสนุน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับสูงมาก คือ การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.30$) ส่วนการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียน และการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) ($\bar{X} = 4.07$) และ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ

วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) และเมื่อแยกพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับสูงทุกด้าน ดังนี้ การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงพยาบาล การสนับสนุนทางด้าน

ข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาลและการสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาลอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.13$) ($\bar{X} = 4.10$) ($\bar{X} = 4.04$) และ ($\bar{X} = 4.01$) ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านต่างๆ จากโรงเรียนและโรงพยาบาลที่ได้เข้าไปทำกิจกรรม เช่น ได้รับการให้ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนว่าจะมีการทำกิจกรรมจิตอาสา โดยมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และช่วยสนับสนุนอุปกรณ์ในการเข้าไปทำกิจกรรม เช่น ให้ยืมหนังสือนิทานจากโรงเรียนไปเล่าให้ผู้ป่วยฟัง เป็นต้น นอกจากนี้ ทางโรงเรียนโดยเฉพาะครู อาจได้ช่วยให้ข้อเสนอแนะ ตักเตือน ให้คำปรึกษาต่างๆ ในการทำกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหา เช่น การปรับตัวของนักเรียนได้ ส่วนโรงพยาบาลได้มีการเอื้อเฟื้อสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ เท่าที่จะมีให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมกับผู้ป่วย เช่น แผ่นพับ แผ่นภาพเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วย หรือความรู้ในการดูแลรักษาฟัน เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการช่วยสนับสนุนวัยรุ่นจิตอาสาในการทำความคิดช่วยเหลือผู้อื่น หรือการแสดงออกในทางที่ดีต่อผู้อื่น นอกจากนี้วัยรุ่นจิตอาสาได้เรียนรู้การช่วยเหลือผู้อื่นแล้วนั้น ยังได้มีการพัฒนาด้านจิตใจในเรื่องของการให้และเสียสละ เป็นการช่วยสนับสนุนให้วัยรุ่นได้เรียนรู้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ช่วยเหลือ

ผู้อื่นและเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นให้กับวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมอื่นๆ เช่น โรงเรียนหรือหน่วยงานองค์กรต่างๆ ในสังคม ที่เป็นสถาบันรองลงมาจากครอบครัวมีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลในทางที่ดี ซึ่ง รุ่งอรุณ เศรษฐบุตร (2548) ได้กล่าวว่า การให้การสนับสนุนทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลผู้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมเกิดความรู้สึกและพฤติกรรมด้านบวกได้ การระบุแหล่งช่วยเหลือหรือแหล่งประโยชน์นั้นควรคำนึงถึงประโยชน์ให้ตรงกับความต้องการกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อช่วยทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เช่น นอกจากวัยรุ่นที่ต้องมีการเกี่ยวข้องกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนแล้วนั้น ยังมีส่วนได้รับการสนับสนุนจากทางสถาบันทางสังคมอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากโรงเรียนที่จะส่งเสริมให้เด็กได้มีพฤติกรรมทางบวกและสร้างสรรค์สังคมอย่างเหมาะสม นอกจากนี้วัยรุ่นจิตอาสายังได้รับการสนับสนุนจากโรงพยาบาลในการทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพต่างๆ การให้ยืมอุปกรณ์ เช่น แผ่นพับ แผ่นภาพในการดูแลสุขภาพ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลยังคงคอยช่วยหาคำแนะนำปรึกษาในการที่จะเข้าไปช่วยเหลือผู้ป่วยตามความเหมาะสมของบริบทในแต่ละแผนก ว่า วัยรุ่นจิตอาสาสามารถเข้าไปช่วยทำได้ตรงไหนบ้าง เป็นสิ่งที่ช่วยและแหล่งสนับสนุนให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมด้วยความมั่นใจ มีความรู้ตรงกับบริบทและสภาวะการเจ็บป่วยของผู้ป่วยแผนกนั้น ช่วยทำให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เรียนรู้และแสดงออกถึงความมีน้ำใจ ความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นที่กำลังประสบกับความทุกข์ยากทั้งทางร่างกายและจิตใจ อาจถือได้ว่าโรงพยาบาลเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่ได้ให้เรียนรู้และแสดงออกการมีพฤติกรรมช่วยเหลือผ่านการช่วยเหลือช่วยเหลือผู้ป่วย

การทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา

ผลการวิจัย พบว่า มีตัวแปร 7 ตัว ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านการตอบสนองอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้อง และระดับการศึกษา สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสาได้อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 65.2 เมื่อพิจารณาตัวแปรที่สามารถทำนายได้ ดังนี้

1.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นสามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากในการที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่นหรือสาธารณะประโยชน์อื่นๆ หลายอย่าง ได้มีการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งอาจต้องใช้ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา รู้จักประนีประนอม ไกล่เกลี่ย ไม่พูดให้ร้าย พูดให้กำลังใจและพูดในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ เทอคัสคี้ เดชคง (2541:31) ได้กล่าวว่า เมื่อบุคคลรู้จักพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ ไม่เสียดสี ไม่ประชดประชัน เพื่อรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น มักจะมีความเข้าอกเข้าใจผู้อื่นเป็นพื้นฐาน เพราะคิดว่าเมื่อพูดไม่ดีกับผู้อื่นถ้าเป็นตัวเราคงไม่ชอบเช่นกันและเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็อยากเข้าไปช่วยเหลือ วนิษา เรซ (2550: 126) ได้กล่าวว่า คนที่มีอัจฉริยะด้านมนุษยสัมพันธ์และการเข้าใจผู้อื่น มักจะมีพฤติกรรมเหล่านี้ เช่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่น สามารถทำให้ผู้อื่นสบายใจ ให้อภัยผู้อื่นคล้อยตาม เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

1.2 การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรม สามารถทำนายพฤติกรรม การช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่มี การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมสูงจะมีผลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากการที่ครอบครัวประกอบไปด้วยบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปที่มาอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันมีปฏิสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว มักจะมีกฎควบคุม เพื่อให้เกิดความสมดุลและมีการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เมื่อวัยรุ่นจิตอาสาจะออกไปเที่ยวกับเพื่อน จะต้องขออนุญาต พ่อแม่หรือผู้ปกครอง เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิด หรือประพฤติตัวไม่ดี พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะมีการตักเตือนหรือลงโทษตามความเหมาะสม และข้อที่ น่าสนใจในข้อคำถามในแบบสอบถามที่ถามว่าในครอบครัวมีการตั้งกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด วัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่ตอบในระดับปานกลางซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าครอบครัววัยรุ่นจิตอาสา มีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวไม่เคร่งครัดจนเกินไปมีการควบคุมแต่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับ อูมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 50) ที่กล่าวว่า ครอบครัวที่มีการควบคุมพฤติกรรมแบบ ยืดหยุ่น คือมีการตั้งกฎเกณฑ์ยืดหยุ่นพอประมาณมีการพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม การควบคุมแบบนี้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพราะเป็นไปด้วยความ

เข้าใจ เกิดการยอมรับในตัวบุคคล สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความร่วมมือและปฏิบัติตามกฎ มีพฤติกรรมการแสดงออกต่อบุคคลอื่นอย่างไม่ว้าว้าว ไม่ต่อต้าน มีลักษณะเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น ซึ่งวีระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย (2545:153) ได้กล่าวถึงการที่พ่อแม่มีการควบคุมพฤติกรรมลูกอย่างเคร่งครัด หรือมีการลงโทษอย่างรุนแรง พฤติกรรมที่ถูกจะแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นก็จะแสดงออกอย่างก้าวร้าวรุนแรง ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือได้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความรักความอบอุ่น 2) การอธิบายและให้กฎเกณฑ์ 3) การให้รู้จักช่วยทำในสิ่งต่างๆ และ 4) การเป็นแบบอย่าง ทางความคิด สอดคล้องกับ Bee (1985 อ้างใน จงกล นันทพล, 2535: 39-40) หากบิดามารดาได้อธิบายกฎเกณฑ์ ว่าสิ่งใดเหมาะสมและไม่เหมาะสมด้วยเหตุผลและมีการตั้งกฎเกณฑ์อย่างชัดเจน ผู้ที่เป็นบุตรจะเป็นผู้มีปฏิกิริยาต่อคนอื่นด้วยฉันทมิตรด้วยการให้ความช่วยเหลือ ความเห็นอกเห็นใจ การให้เหตุผลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวอย่างเมตตากรุณา จะทำให้เด็กมีกิริยาที่เต็มไปด้วยความกรุณาและช่วยเหลือผู้อื่น สิ่งสำคัญคือต้องบอกเด็กว่าทำไมไม่ควรทำ หากทำแล้วเกิดผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร ซึ่งมีความสำคัญเท่ากับการกำหนดกฎเกณฑ์หรือแนวทางที่ควรปฏิบัติ เช่น ควรแบ่งปันสิ่งของของตนแก่คนที่มีน้อยกว่า เป็นต้น

1.3 การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมกรการช่วยเหลือโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน จะมีพฤติกรรมกรการช่วยเหลือสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งในการพัฒนาบุคคลให้มีลักษณะที่พึงประสงค์หรือเอื้อต่อสังคม นอกจากจะพัฒนาในด้านสติปัญญาแล้วยังพัฒนาด้านจริยธรรมคุณธรรมด้วย ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวนี้สามารถเห็นเป็นรูปธรรม โดยการแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมกรการช่วยเหลือ สอดคล้องกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2545: 43) ได้กล่าวว่า จริยธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติตน ซึ่งจะสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ดังนั้น โรงเรียนจึงได้มีการสนับสนุนในการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในการแสดงออกถึงการช่วยเหลือและการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

1.4 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรมกรการช่วยเหลือโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง จะมีพฤติกรรมกรการช่วยเหลือสูงขึ้น อาจเนื่องมาจาก การจัดการอารมณ์ของตนเองถือเป็นความสามารถอย่างหนึ่งของบุคคล วีระวัฒน์ ปิ่นนิตามัย

(2545: 35) ได้กล่าวว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ โดยเฉพาะวัยรุ่นหากมีการจัดการอารมณ์ตนเองอย่างเหมาะสม จะส่งผลให้มีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นอย่างมีสัมพันธภาพที่ดี เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดี เมื่อบุคคลคิดดีก็อยากทำความดีเกิดขึ้น สอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมการช่วยเหลือ (Isen 1970, Rosenhan *et al.*, 1986 and Philichalk 1995, อ้างใน ชลิตา สุขวรรณ, 2541: 57) ที่ได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า อารมณ์สามารถส่งผลกระทบต่อการให้ความช่วยเหลือได้ ในงานวิจัยดังกล่าวได้ทดลองโดยให้ผู้เข้าร่วมการทดลองทำให้เกิดอารมณ์ดีก่อนมีการทดลองด้วยวิธีการต่างๆ หลังจากนั้นกำหนดให้มีคนมาขอความช่วยเหลือกับบุคคลนั้น พบว่า อัตราการให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น เพราะผู้ร่วมการทดลองรู้สึกเป็นสุข คิดและทำในสิ่งดี หากใครมาขอความช่วยเหลือก็ยินดีและเต็มใจ

1.5 การสนับสนุนทางสังคมด้านการตอบสนองด้านอารมณ์จากโรงเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการตอบสนองด้านอารมณ์จากโรงเรียน จะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือที่สูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากโรงเรียนโดยเฉพาะครูหรืออาจารย์ได้มีการตอบสนองอารมณ์กับวัยรุ่นจิตอาสา ในการดูแลเอาใจใส่ ให้ความสนใจเรื่องอารมณ์ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ของนักเรียน เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์แปรปรวน ฉุนเฉียวหุนหันได้ง่าย อาจมาจากการเรียนหนังสือและการทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนไปพร้อมๆ กัน เมื่อมีอาจารย์ที่โรงเรียนคอยช่วยเหลือรับฟังความรู้สึกที่เกิดขึ้นให้คำแนะนำและคำปรึกษา ช่วยให้วัยรุ่นผ่านพ้นความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้จึงช่วยให้นักเรียนวัยรุ่นได้แสดงศักยภาพในด้านต่างออกมาอย่างเต็มที่ และสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี อารมณ์นั้นอาจถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่สามารถกำหนดพฤติกรรมได้ เทอดศักดิ์ เดชคง (2545: 23) ได้กล่าวว่า หากคนเรามีอารมณ์ในแง่ดีมองโลกแง่ดีก็จะสะท้อนออกมาในรูปของการกระทำที่ดีด้วย

1.6 จำนวนพี่น้อง สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่มีพี่น้องหลายคนจะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาได้มีการอบรมสั่งสอนให้วัยรุ่นจิตอาสาที่มีพี่น้องหลายคนให้ช่วยเหลือกัน มีหน้าที่แบ่งกันรับผิดชอบ และหากใครเดือดร้อนควรให้ความช่วยเหลือกัน เพราะเป็นพี่น้องกัน โดยเฉพาะสังคมและวัฒนธรรมไทยเป็นสังคมแบบเครือญาติและมีการช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ มีการแบ่งปันกัน แสดงความเอื้ออาทรต่อกันภายในพี่น้อง ถ้อยที่ถ้อย

อาศัยกัน พี่คนโตคอยช่วยเหลือดูแลน้องที่เล็กกว่า น้องที่เล็กกว่าสามารถช่วยพี่คนอื่นในการทำสิ่งเล็กน้อยๆได้ตามความเหมาะสม เป็นการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัว (สุพิศรา สุภาพ, 2536: 53)

1.7 ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของวัยรุ่นจิตอาสาสามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยวัยรุ่นจิตอาสาที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูง อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมมาก สืบเนื่องมาจากการที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ทำประโยชน์ต่อสังคมในการเป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตามความสามารถและความถนัด เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การให้ การเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นให้มากขึ้น เป็นการพัฒนานักเรียนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีควบคู่กัน และยังสามารถนำประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างเพื่อในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่อไปได้ (คณะอนุกรรมการการพัฒนาระบบราชการ กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ, 2544) อาจถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายของวัยรุ่นจิตอาสา

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัว ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และระดับการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 45.5 เมื่ออธิบายแต่ละตัวแปรที่ทำนายได้ ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

2.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นสามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสา

ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงส่งผลให้มีพฤติกรรม การช่วยเหลือสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากเมื่อวัยรุ่นจิตอาสาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นนั้นช่วยให้งาน ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี เกิดการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี หากวัยรุ่นจิตอาสาที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับผู้อื่นนั้น อาจจะแสดงออกถึงความไม่ร่วมมือต่อต้าน ไม่อยากมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ จำรอง เงินดี (2550) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมระหว่างบุคคล หากมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและยอมรับกัน สัมพันธภาพก็จะดี เกิดความร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือกัน

2.2 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง สามารถทำนาย พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากการช่วยเหลือผู้อื่นต้องอาศัยการเสียสละของบุคคล ทั้งร่างกาย แรงใจและเวลาของบุคคลนั้นในการช่วยเหลือผู้อื่น อาจทำให้เกิดความเหน็ดเหนื่อย และความยากลำบากเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น หากมีแรงจูงใจที่ดี คิดว่าเป็นการทำสิ่งดี ก็จะช่วยให้สามารถฝ่าฟันความยากลำบากได้ ดังที่ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543) กล่าวว่า การมีแรงจูงใจที่ดี ทำให้มนุษย์นั้นมีความหวัง มีความวิริยะอุตสาหะในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ หากแรงจูงใจของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ดี ทำให้ตนเองรู้สึกมีความสุข ความสบายใจ ยิ่งทำให้บุคคลนั้นอยากกระทำ พฤติกรรมนั้นต่อไป สอดคล้องกับ อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2549) ที่กล่าวว่า ประโยชน์จากการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ที่ได้รับประโยชน์ทางจิตใจ คือ ความสุขอิ่มเอมใจและผู้ที่ยังได้ประโยชน์นั้นร่วมด้วยทางจิตใจ เช่น ความซาบซึ้งใจ ความชื่นชมยินดี

2.3. การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวจะส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายเพิ่มสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจาก การที่ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่เคร่งครัด และมีความยืดหยุ่น สมาชิกอาจมีการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดควรทำและไม่ควรทำ ตามค่านิยมของสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะค่านิยมในสังคมไทยที่เชื่อว่าการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น เป็นสิ่งดีงามสังคมให้การยอมรับยกย่อง ดังคำกล่าวของ นพ.ประเวศ วชิ (2537: 18) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของคนไทย 4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านสังคมที่ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น อาจทำให้ครอบครัวของวัยรุ่น

จิตอาสาที่มีการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวในเรื่องของการพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การรังแกคนอื่น เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจต่อผู้อื่น ก็อาจถูกกล่าวตักเตือนหรือลงโทษตามความเหมาะสมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเป็นไปตามค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ สุชา จันทรธอม (2524) ได้กล่าวว่า ครอบครัวทุกครอบครัวต่างปลูกฝังให้บุตรหลานมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์พ่อแม่จะไม่ปลูกฝังให้เกิดขึ้น

2.4 การสนับสนุนทางสังคมด้านการให้ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน สามารถทำนาย พฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสา ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการให้ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากโรงเรียนเป็นแหล่งสนับสนุนหนึ่งในการให้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตอาสาของวัยรุ่นจิตอาสา ในการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากทางโรงเรียนนี้ อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการให้ความช่วยเหลือวัยรุ่นจิตอาสาให้ได้มีความรู้ เข้าใจในเรื่องจิตอาสา และ โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมจิตอาสาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการทำกิจกรรมที่ต้องใช้แรงกาย เช่น การช่วยครูดูของ ทำความสะอาดโรงเรียน และสถานที่ราชการ การเข้าไปช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล เช่น การป้อนข้าว การเล่านิทาน การรำไทย การเล่นดนตรีไทย เป็นต้น เหมวดี กุ่มซ่าง (2550) ได้กล่าวสนับสนุน ว่าบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมหรือการที่ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการได้รับ ข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือทั้งกำลังใจและกำลังกาย เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถเผชิญปัญหาทำให้ บุคคลนั้นมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการที่บุคคลได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือแล้วนั้น ควรจำเป็นต้องแบ่งปันให้กับสังคมด้วย

2.5 ระดับการศึกษา สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวัยรุ่นจิตอาสาศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมมาก สืบเนื่องมาจากการที่ กระทรวง ศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ทำประโยชน์ต่อสังคมในการเป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตามความสามารถและความถนัด เพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้การให้ การเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นให้มากขึ้น เป็นการพัฒนานักเรียนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีควบคู่กัน และยังสามารถนำประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่อไปได้

(คณะอนุกรรมการการพัฒนาวิชาการ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) อาจถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และประกอบกับการที่วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเคยมีประสบการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหรือการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ สามารถที่จะให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก่รุ่นน้องได้ จึงได้รับความไว้วางใจจากครูที่โรงเรียนให้ช่วยเหลือและดูแลรุ่นน้อง อาจถือได้ว่าเป็นอีกลักษณะหนึ่งของการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตนเอง และเสียสละเวลา แรงกาย วาจาและการกระทำต่างๆ เพื่อให้ผู้รับการช่วยเหลือได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือของเรา

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสา

ผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง และรายได้ของครอบครัว สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถอธิบายได้ร้อยละ 58.6 เมื่ออธิบายในแต่ละตัวแปรที่ทำนายได้ ดังนี้

3.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อวัยรุ่นจิตอาสา มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูง ส่งผลให้มีพฤติกรรมช่วยเหลือทางวาจาสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากการมีสัมพันธภาพที่ดีที่เกิดขึ้นกับผู้อื่นมีประโยชน์อย่างมาก จากหลักการจิตบำบัดและให้การศึกษาว่า การสร้างสัมพันธภาพ การรู้จักเข้าใจคนอื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่นนั้น มีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือบุคคลในเชิงวิชาชีพเป็นอย่างมาก เนื่องจากคุณสมบัติเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้ให้คำปรึกษาที่ต้องมี เพื่อให้เกิดความไว้วางใจจากผู้รับคำปรึกษา มิฉะนั้น กระบวนการให้คำปรึกษาในขั้นต่อไปจะไม่เกิดขึ้น (อุมพร ตรังคสมบัติ, 2544: 58) ในกรณีนี้วัยรุ่นจิตอาสาอาจให้การช่วยเหลือ เพื่อนด้วยการรับฟังปัญหา เมื่อเกิดการรับรู้ปัญหาของเพื่อนแล้วหากมีความเข้าใจในความทุกข์ใจและความ

ต้องการของเพื่อนแล้วนั้น ก็สามารถสนองต่อความต้องการได้อย่างเหมาะสม ไม่เกิดความขัดแย้งหรือบาดหมางใจกับเพื่อน แต่หากเกิดความไม่เข้าใจและตอบสนองต่อท่าทีของเพื่อนอย่างไม่เหมาะสมก็อาจทำให้เกิดการขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งเกิดความไม่เข้าใจกัน ดังนั้นควรมีความเข้าใจผู้อื่น เพื่อช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีเอาไว้ได้ (จารอง เงินดี, 2550)

3.2 การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของครอบครัว สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อครอบครัวของวัยรุ่นการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกของครอบครัว ส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือสูงขึ้น อาจเนื่องมาจากครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา อาจมีการทำหน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ดีของสมาชิกในครอบครัว เช่น การพูดไม่เพราะ การพูดหยาบคาย คำทอ พูดต่อเสียด พูดทำร้ายจิตใจผู้อื่น พูดโกหก เป็นต้น ดังนั้นครอบครัวพยายามที่จะควบคุมสมาชิกไม่ให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวโดยว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ หรือมีกฎเกณฑ์เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้สมาชิกได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวให้เป็นผู้ที่มีการพูดจาดี พูดในเชิงบวก พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและผู้อื่น นั่นคือการพูดแบบเมตตา วชิกรรม ดังคำกล่าวของอนูริย์ แก้วแว่น้อย (2548: 62) ในตอนหนึ่งที่ได้กล่าวว่า การที่บุคคลมีเมตตา วชิกรรมคือการมีวาจาดีต่อกัน พูดจาสุภาพ ไม่นินทา เมื่อมีปัญหาพูดคุยตกลงกัน นอกจากนี้ยังเป็นการแจ้งข่าวที่เป็นประโยชน์ ส่งสอนกัน ตักเตือนกันด้วยความหวังดีซึ่งนำมาซึ่งความสุข ความสบายใจ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้รับฟังได้อีกด้วย ซึ่งการพูดจาลักษณะนี้อาจถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการช่วยเหลือ ที่ทำแล้วเกิดความสบายใจทั้งผู้พูดและผู้ฟัง

3.3 การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล สามารถทำนายพฤติกรรม การช่วยเหลือทางวาจาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล อาจเนื่องมาจากในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ วัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมทั้งจากโรงเรียนและโรงพยาบาล โดยเฉพาะโรงพยาบาลที่สนับสนุนทางด้านสิ่งของ อาจเป็นให้ยืมหนังสือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่เอื้อต่อการเข้าไปช่วยเหลือผู้ป่วย และที่สำคัญโรงพยาบาลให้การสนับสนุนสถานที่ให้กับวัยรุ่นจิตอาสาได้ทำความดี ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมกรช่วยเหลือ ได้มีโอกาสเข้าไปทำสาธารณประโยชน์ให้กับผู้ป่วย เมื่อวัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปเห็นสภาพของผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้ เกิดความเห็นใจ อยากเข้าไปพูดให้กำลังใจและอยากให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ นั่นเอง

3.4 รายได้ของครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาเชิงลบได้อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสาที่มีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ พฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาลดลง อาจเนื่องมาจากบิดาและมารดาของวัยรุ่นจิตอาสาส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป หากครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นนั้นหมายถึงบิดาและมารดาของวัยรุ่น จิตอาสาต้องมุ่งหารายได้ ทำงานหนักเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีเวลาว่างหรือเวลาพักผ่อนน้อย อาจเกิด ความเครียดขึ้นได้ง่าย มีอารมณ์หงุดหงิดง่ายและอาจส่งผลให้มีการพูดจาที่ไม่เหมาะสม เช่น พูด ด้วยน้ำเสียงที่ดูค่า ไม่พอใจ พูดหยาบคาย และมีเวลาในการอบรมสั่งสอนวัยรุ่นจิตอาสาน้อยลง เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ อาจมีส่วนทำให้บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในการพูดจา หรือวัยรุ่นจิต อาสาอาจมีการเลียนแบบการพูดจาในลักษณะเดียวกัน ชลาทิพย์ ปุณณบุตร (2524) ส่วนมากพ่อแม่ มักออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ลูกมากนัก มีทัศนคติในการเลี้ยงดูว่า ลูกจะดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวลูกเอง และลูกมักไม่ได้รับการดูแลจากพ่อแม่ เท่าที่ควร

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่น จิตอาสา

ผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวและ ความฉลาด ทางอารมณ์ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมการ ช่วยเหลือทางสติปัญญาของวัยรุ่นจิตอาสา ได้ร้อยละ 47.0

4.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำนาย พฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสา มี ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงส่งผลให้พฤติกรรมการช่วยเหลือ ทางสติปัญญาสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากเมื่อวัยรุ่นจิตอาสามีการรับรู้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ การ เป็นคนดีต้องมีรากฐานในการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นเพื่อจะได้ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อนและสามารถ ตอบสนองกลับได้อย่างเหมาะสม ในทางพุทธธรรมบทหนึ่ง คือ พรหมวิหาร 4 อันเป็นธรรมที่ใช้ใน การอยู่ร่วมกับสังคมและผู้อื่น ประกอบด้วย เมตตา คือ ความปรารถนาดี กรุณา คือ ความอยากให้ ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ พลอยยินดีกับผู้อื่นเมื่อเขาประสบความสำเร็จ และอุเบกขา คือ การวางเฉย

เมื่อมีเหตุสมควร ในการใช้ธรรมมักจะต้องมีสติกำกับอยู่เสมอ เช่น ความปรารถนาดีซึ่งแสดงออกด้วยการช่วยเหลือ ลงมือช่วยเหลือที่ช่วยได้ หากช่วยไม่ได้ก็ให้กำลังใจ อันนี้สามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตนเองก็พลอยมีความสุขไปด้วย เมื่อนำหลักของพุทธศาสนามาอธิบาย (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2545: 68) เมื่อมีการรู้แจ้งเห็นจริงแล้วนั้นจะทำให้เกิดปัญญา เมื่อเกิดปัญญาสามารถแก้ไขปัญหามากมายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติรอบคอบ ดังนั้น การช่วยเหลือควรอยู่บนความสมเหตุสมผลไม่เกินตัว ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ช่วยเหลือคนอื่นตามกำลังความสามารถและสติปัญญาที่มีอยู่ การช่วยเหลือผู้อื่นส่งผลให้ผู้ที่ช่วยเหลือและผู้รับการช่วยเหลือเกิดความสุขใจ สบายใจ ความอึดอ้อมใจ ร่วมกัน สวงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543: 145) กล่าวว่า ในการพัฒนาตน ตามแนวพระพุทธศาสนานั้น จุดเริ่มต้นให้รู้จักตนเอง รู้จักคิด รู้วิธีการปฏิบัติตนต่อตนเอง และผู้อื่นให้เกิดการพัฒนาอย่างมีสติ นอกจากการพัฒนาปัญญาแล้ว ยังเป็นการพัฒนาพฤติกรรมด้วย เมื่อพฤติกรรมเปลี่ยนจิตใจก็จะเปลี่ยนด้วย เป็นการยกระดับจิตใจไปในทางที่ดีขึ้น

4.2 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรม การช่วยเหลือทางสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองสูงส่งผลให้มีพฤติกรรมช่วยเหลือทางสติปัญญาสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสา มีความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง ซึ่งถือเป็นความสามารถอย่างหนึ่งของบุคคล ที่เรียนรู้เข้าใจตนเอง ในเรื่องอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งด้านดีและด้านไม่ดี เพื่อให้รู้เท่าทันและต้องสนองออกมาอย่างเหมาะสม และมักจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ในชีวิตส่วนตัว การทำงานร่วมกับผู้อื่น เพราะเป็นคนที่สามารถสนองตอบอารมณ์ต่างๆ ของตนเองอย่างเหมาะสม มีวุฒิภาวะ และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างราบรื่น ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เป็นคนมีเสน่ห์ อารมณ์ดี เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น (วิระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2545: 149) ในการทำกิจกรรมจิตอาสาและสาธารณประโยชน์ต่างๆ ต้องมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น วัยรุ่นจิตอาสาอาจมีโอกาสที่เกิดความขัดแย้งกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน หรือขัดแย้งกับบุคคลอื่นขณะทำกิจกรรมได้ หากวัยรุ่นจิตอาสาไม่สามารถที่จะจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมก็จะเป็นการสร้างปัญหาความขัดแย้งให้เกิดขึ้นได้ และในทางกลับกันเมื่อวัยรุ่นจิตอาสาสามารถที่จะจัดการอารมณ์ของตนเองและเรียนรู้ที่จะแสดงออกอย่างเหมาะสม ช่วยให้วัยรุ่นจิตอาสาสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ความร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็เกิดขึ้น เป็นไปในบรรยากาศที่คอยช่วยเหลือกันเกิดความสามัคคีในการร่วมฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ได้จนสามารถไปถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ดังที่ วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2545: 37) ได้กล่าวว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเอง

ได้ โดยเฉพาะวัยรุ่นหากมีการจัดการอารมณ์ตนเองอย่างเหมาะสม จะส่งผลให้มีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นอย่างมีสัมพันธภาพที่ดี เป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดีเมื่อคนเราคิดดีจึงเกิดอยากทำดีขึ้นด้วย

4.3 การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวสามารถทำนายพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่ครอบครัววัยรุ่นจิตอาสาทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวสูงส่งผลให้มีการมีพฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญาสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีการขัดเกลาทางสังคม สั่งสอนอบรมให้บุคคล รู้ว่าสิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ให้เป็นผู้มีความประพฤติดีงามตามค่านิยมของสังคม ถ้ายทอดวัฒนธรรมต่างๆ รวมทั้งบุคลิกภาพและพฤติกรรมให้เป็นไปตามบทบาทและความคาดหวังของสังคม โดยมีบิดามารดาเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ ในการทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ให้มีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย เมื่อบิดามารดาเป็นแบบอย่างไม่ดี อาจส่งผลให้ลูกเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีโดยไม่รู้ตัว (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544: 102)

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจของวัยรุ่นจิตอาสา

ผลการวิจัย พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจในทางที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน การสนับสนุนด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ระดับการศึกษา และรายได้ของครอบครัว สามารถพยากรณ์พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจาของวัยรุ่นจิตอาสาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยสามารถอธิบายได้ร้อยละ 49.5 เมื่ออธิบายแต่ละตัวแปรที่ทำนายได้ ดังนี้

5.1 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น สามารถทำนายพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นสูงส่งผลให้มีการมีพฤติกรรมความช่วยเหลือสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นเป็นการเข้าใจต่อสถานะอารมณ์ของผู้อื่นว่า มีอารมณ์ทางบวกทางลบหรือทางลบ เมื่อเราเข้าใจเราก็จะสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมราบรื่น ตอบสนองความ

ต้องการได้เหมาะสม เช่น เมื่อเราเข้าใจว่า เพื่อนกำลังทุกข์และต้องการกำลังใจ เราสามารถเข้าไปช่วยเหลือหรือพูดให้กำลังใจได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ เทอศศักดิ์ เดชคง (2545: 35) ที่กล่าวว่า การเข้าใจ เห็นใจผู้อื่นเป็นหัวใจของความสามารถทางอารมณ์เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของจิตใจที่ดีงาม

5.2 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง นั้น สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองสูงจะส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจสูงด้วย อาจสืบเนื่องมาจากเมื่อคนเรามีความรู้สึกเข้าอกเข้าใจผู้อื่นเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนอยากเข้าไปช่วยเหลือ อาจถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่คืออย่างหนึ่งให้กับบุคคลในการคิดที่จะไปช่วยเหลือผู้อื่น หรือเมื่อคิดก็อยากทำดี ดังคำกล่าวของ นพ.ประเวศ วะสี (2550) ในงานสัมมนาจิตอาสาในระบบสุขภาพครั้งที่ 1 ว่า เมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ที่หัวใจของทุกคน สอดคล้องกับคำกล่าวของ พระไพศาลวิสาโร (2250) จิตอาสาได้แก่ จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ จิตที่ไม่นิ่งดูเฉยเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี

5.3 การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียน สามารถทำนายพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงเรียนสูงส่งผลให้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงขึ้นด้วย อาจเนื่องมาจากการที่วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมในการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมของสังคมที่เห็นว่าการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดี ควรได้รับการยกย่อง หรือเป็นการประเมินหรือยืนยันว่าได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ ถึงแม้วัยรุ่นจิตอาสาจะเข้าไปทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้ป่วยโดยไม่คิดหวังสิ่งตอบแทน แต่แรงจูงใจอย่างหนึ่งคือ ความต้องการได้รับการยอมรับจากคนในสังคมโดยเฉพาะ ครอบครัว ครู และเพื่อนที่โรงเรียน สอดคล้องกับ ประยูรศรี มณีศรี (2539) ที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งในเรื่องความต้องการของวัยรุ่นว่าความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ของมาสโลว์ในขั้นที่ 3 คือ ความต้องการการยอมรับ ยกย่องที่ได้จากคนในสังคมว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถ ทำในสิ่งดีงามและเป็นที่ยอมรับ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับสูงมาจากคนในสังคม รวมทั้งกลุ่มเพื่อนและ ครูที่โรงเรียนด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความเป็นผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบ สอดคล้องกับ สิทธิโชค วรานุสันติ (2546) ที่กล่าวว่า แม้ว่าโดยสามัญสำนึกการช่วยเหลือกันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ บางครั้งการช่วยเหลือ

อาจไม่ได้รับผลตอบแทนคืนมา คนเรายังได้รับความสบายใจ ความภาคภูมิใจ ที่ได้ทำในสิ่งที่สังคมยกย่อง

5.4 การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล สามารถทำนายพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล อาจเนื่องมาจากโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรีได้เปิดโอกาสให้วัยรุ่นจิตอาสาตามโรงเรียนต่างๆ ได้เข้าไปเยี่ยมชมและเห็นสภาพของผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้ จึงอาจทำให้วัยรุ่นจิตอาสาเกิดความเห็นอกเห็นใจ สงสารอยากช่วยเหลือ ถือเป็น การสนับสนุนด้านสิ่งของ สถานที่ และอุปกรณ์ต่างของโรงพยาบาลที่มีส่วนเอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา

5.5 ระดับการศึกษาของวัยรุ่นจิตอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะมีพฤติกรรมความช่วยเหลือสูงกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาจเนื่องมาจาก การที่วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมมาก สืบเนื่องมาจากการที่กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ทำประโยชน์ต่อสังคมในการเป็นอาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ ตามความสามารถและความถนัด เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้การให้ การเสียดสช่วยเหลือผู้อื่นให้มากขึ้น เป็นการพัฒนานักเรียนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดีควบคู่กัน และยังสามารถนำประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้ประกอบในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่อไปได้ (คณะอนุกรรมการการพัฒนาวិชาการ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) อาจถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้วัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมความช่วยเหลือทางกายมากกว่าวัยรุ่นจิตอาสาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5.6 รายได้ของครอบครัวนั้น มีอิทธิพลเชิงลบ ต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ครอบครัววัยรุ่นจิตอาสาที่มีรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากบิดาและมารดาต้องทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ในลักษณะของอาชีพที่อยู่ในสภาพการแข่งขันดิ้นรนตลอดเวลา เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อาจทำให้มีเวลาน้อยลงที่จะอบรมสั่งสอน หรือใช้เวลาในการดูแลลูกน้อยลง การรับรู้ในการเป็นแบบอย่างของผู้เป็นพ่อแม่ที่มีการช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือเพื่อนบ้านอาจน้อยลง เห็นแต่สภาพที่ต้องเอาตัวรอดและแข่งขัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของ การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นที่เป็นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรีและเพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

วัยรุ่นที่เป็นวัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ โรงพยาบาลบางบัวทอง โรงพยาบาลปากเกร็ด โรงพยาบาลไทรน้อย โรงพยาบาลบางใหญ่ และโรงพยาบาลบางกรวย โดยวัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในช่วงอายุ 13-21 ปี มีจำนวน 426คน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Power Analysis (Jacob, 1988) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับ 297 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการแบ่งแบบชั้นภูมิที่เป็นสัดส่วน (Proportion Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 12 ข้อ แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวจำนวน 30 ข้อ ความฉลาดทางอารมณ์ จำนวน 39 ข้อ การสนับสนุนทางสังคมทางสังคม จำนวน 43 ข้อ และพฤติกรรมความช่วยเหลือ จำนวน 31 ข้อ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้จำนวน 413 ชุด พร้อมกับตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นทำการวิเคราะห์ตามกระบวนการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

วัยรุ่นจิตอาสาในโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 77.2 มีช่วงอายุระหว่าง 16-17 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 74.1 มีผลการเรียนอยู่ระหว่าง 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 39.5 ส่วนใหญ่มีจำนวนพี่น้อง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 ลำดับการเกิดส่วนใหญ่ เป็นลูกคนที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 56.4 สถานภาพสมรสของบิดามารดาส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 73.4 มีรายได้ของครอบครัวอยู่ในช่วง น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 คิดเป็นร้อยละ 39.0 อาชีพของบิดาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.5 อาชีพของมารดาส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างหรือพนักงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 34.1 ระดับการศึกษาของบิดาส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.3 และ ระดับการศึกษาของมารดา คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.9

2. การทำหน้าที่ของครอบครัว

การทำหน้าที่ของครอบครัวของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า การรับรู้ของวัยรุ่นจิตอาสาเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่า การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ใน

ระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.21$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด คือ การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.80$) แต่ในระดับการรับรู้ที่อยู่ในระดับสูง

3. ความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า วัยรุ่นจิตอาสา มีระดับความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อพิจารณาระดับความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน พบว่าด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) และด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง ($\bar{X} = 3.50$) น้อยที่สุด แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

4. การสนับสนุนทางสังคม

ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางด้านสิ่งของและการสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมิน ผู้วิจัยได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคม เป็น 2 แหล่ง จากการให้การสนับสนุนทางสังคม คือ การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน และการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล ดังนี้

การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคม โดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาตามแหล่งของการให้การสนับสนุน พบว่า วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนในแต่ละด้านพบว่า การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.30$) และการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียนน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

วัยรุ่นจิตอาสาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล โดยรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.07$) และเมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล ในแต่ละด้าน พบว่าการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและบริการจากโรงพยาบาล การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมินจากโรงพยาบาล มากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) และการสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล อยู่ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.01$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

5. พฤติกรรมการช่วยเหลือ

พฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า วัยรุ่นจิตอาสา มีระดับพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการช่วยเหลือในแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.32$) ส่วนพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.00$) แต่มีระดับการรับรู้อยู่ในระดับสูง

6. การทดสอบสมมติฐาน

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมของวัยรุ่นจิตอาสา พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัว ด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากโรงเรียน จำนวนพี่น้องและระดับการศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 65.2

6.2 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกาย โดยความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรม ของสมาชิกในครอบครัว มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ระดับการศึกษาและความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 45.5

6.3 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจา โดยความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก การสนับสนุนทางสังคมจากด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์กับตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ส่วนรายได้ของครอบครัว มีอิทธิพลในเชิงลบต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 58.6

6.4 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา โดยความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว และความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางสติปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 47.0

6.5 ปัจจัยส่วนบุคคล การทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจ โดยการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากและบริการโรงพยาบาล มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การสนับสนุนด้านการประเมินจากโรงเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและระดับการศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลในเชิงลบต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางใจได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 49.5

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องอิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา ในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอข้อคิดเห็นที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์

จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาความฉลาดทางอารมณ์ตามระดับคะแนนนั้น พบว่าความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในระดับสูงทั้งหมดและพบว่าความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อาจถือได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีส่วนช่วยในการพัฒนาคนหรือบุคคลให้มีพฤติกรรม การช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น ในการที่จะส่งเสริมหรือการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ไม่ว่าจะนำไป พัฒนาหรือส่งเสริมให้กับช่วงวัยใดควรที่จะมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ครบทุกองค์ประกอบของ ความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเอื้อให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หาก พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง อาจจะไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนา ความฉลาดทางอารมณ์เท่าที่ควร เช่น การที่บุคคลมีความเข้าใจในผู้อื่น แต่อาจไม่เข้าใจในอารมณ์ ของตนเองและไม่สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ และหากคนที่มีความเข้าใจในตัวเอง อาจ เป็นคนที่ชอบเก็บตัวและไม่ชอบเข้าสังคมและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้นควรมีการ พัฒนาและส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ในทุกองค์ประกอบไปพร้อมๆกัน และเมื่อบุคคลมีความ ฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวกอย่างเช่นพฤติกรรมการช่วยเหลือให้ เกิดขึ้นได้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีดังนี้

1. พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ครูอาจารย์ สามารถส่งเสริมให้วัยรุ่นได้มีความฉลาดทาง อารมณ์ โดยเริ่มจากฝึกเป็นรายบุคคลโดยเริ่มจากการแสดงออกง่ายๆ เช่น การยิ้มแย้มทักทายผู้อื่น การสบตาการเรียกชื่อ การพูดคุย การกล่าวคำชมเชย ขอโทษ ขอบคุณ การเผยความรู้สึก

การควบคุมอารมณ์โกรธ การแสดงความรู้สึก รับฟัง การเอื้ออาทรช่วยเหลือคนอื่น เป็นต้น ซึ่งในการแสดงออกเหล่านี้ควรแสดงออกผ่านเกมส์กิจกรรม เช่น กลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มสนทนา การละลายพฤติกรรม การแสดงละคร การสวมบทบาทสมมติ เป็นต้น

2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนในทุกระดับชั้นและอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะชีวิต ทักษะในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนวัยรุ่น เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาความรัก ปัญหาเรื่องเพศ ปัญหาครอบครัว และปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งในจิตใจ กิจกรรมดังกล่าว อาจทำในช่วงโฮมรูมหรือช่วงโฮมแอนด์แวนว

3. ควรส่งเสริมให้ความรู้แก่พ่อแม่มือใหม่ ให้ทราบถึงประโยชน์ของการนำความฉลาดทางอารมณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมให้กับสมาชิกในครอบครัว เช่น ให้ความรู้ขณะที่คู่สามีภรรยาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดีในการส่งเสริมให้ลูกเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ควบคู่กันไป

2. การทำหน้าที่ของครอบครัว

จากผลการวิจัยพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวเมื่อพิจารณาตามระดับคะแนนของการทำหน้าที่ของครอบครัวนั้นพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในระดับสูงทั้งหมด และพบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมและรายด้าน

ทุกด้านของพฤติกรรมความช่วยเหลือ ส่วนการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจเท่านั้น การทำหน้าที่ของครอบครัวด้านอื่นๆ คือ ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว ด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว และด้านความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความช่วยเหลือทั้งโดยรวมและรายด้านของพฤติกรรมความช่วยเหลือ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีดังนี้

1. จัดอบรมให้กับพ่อแม่มีเอใหม่ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำหน้าที่ของครอบครัว เพื่อให้มีการทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะด้านการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

2. ให้ความรู้แก่เยาวชน วัยรุ่นในเรื่องเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของครอบครัว โดยจัดเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น วิชาสุขศึกษา วิชาเกี่ยวกับทักษะชีวิต หรือวิชาแนะแนว

3. โรงเรียนจัดกิจกรรมที่สานสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ในวาระวันหยุดและเทศกาลต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก และ งานกีฬาของโรงเรียน โดยให้มีผู้ปกครองของนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วย หรือให้นักเรียนเขียนการ์ดอวยพรแสดงความรู้สึกที่ดีๆ ให้กับคนในครอบครัวตามโอกาสพิเศษต่างๆ

4. ผู้ที่เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ควรหาเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุตรหลาน เพื่อเสริมสร้างความรัก ความผูกพันกัน ความเข้าใจอันดีในครอบครัวและสามารถส่งเสริมให้บุคคลในครอบครัวได้ทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างราบรื่นอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจกันเอื้ออาทรต่อกัน

5. หากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ควรจัดสรรเวลาใน 1 สัปดาห์ให้มีอย่างน้อย 1 วัน เป็นวันที่ใช้เวลาด้วยกันในครอบครัว เช่น รับประทานอาหารร่วมกัน อากาศแบบไปปิกนิก หรือทำงานบ้านร่วมกันเพื่อแสดงถึงการช่วยเหลือกันในครอบครัว

3. การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนเมื่อพิจารณาตามระดับคะแนนของการการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนนั้นพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสา อยู่ในระดับสูงทั้งหมด ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านสนองตอบอารมณ์และด้านให้ข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโดยรวม การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางกาย ส่วนการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนด้านการยอมรับ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมช่วยเหลือทางใจ ดังนั้น จะเห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารและ

การตอบสนองด้านอารมณ์จากโรงเรียน มีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ หากว่าโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีเป็นคนดี มีพฤติกรรมที่ดี เช่น พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นนั้น ควรที่จะส่งเสริมและจูงใจให้วัยรุ่นได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสาหลายๆ ช่องทาง ดังนี้

1. การให้ข้อมูลทางด้านบอร์ดประกาศข่าว เสียงตามสาย และแม้กระทั่งครูผู้สอนในโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนก็มีส่วนช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับจิตอาสาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมจิตอาสา
2. ครู อาจารย์ มีส่วนสนับสนุนดูแล เอาใจใส่ทางด้านอารมณ์ให้กับวัยรุ่นจิตอาสาทั้งให้การปรึกษา คำแนะนำ และชื่นชมให้กำลังใจเมื่อทำความดี การสนับสนุนด้านอารมณ์เช่นนี้เป็นแรงเสริมทางบวกที่ทำให้วัยรุ่นจิตอาสาเกิดความพึงพอใจ สบายใจ มีความอ่อนใจและมั่นใจในการทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมตามที่สังคม ค่านิยม วัฒนธรรมไทยยอมรับว่าการมีพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ดีงาม
3. จัดตั้งชมรมจิตอาสาในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษานั้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมหรือการเป็นอาสาสมัครมากขึ้น
4. โรงเรียนประสานความร่วมมือกับครอบครัว องค์กรต่างๆ ในชุมชนในการสนับสนุนให้เยาวชนและวัยรุ่นได้มีโอกาสทำกิจกรรมจิตอาสาในรูปแบบต่างๆ ตามบริบทของชุมชน และให้การยกย่องชื่นชม อาจมีการมอบประกาศเกียรติคุณเพื่อเป็นการส่งเสริมค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นกับวัยรุ่นต่อไป
5. หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ หรือทบวงมหาวิทยาลัย ควรขยายโอกาสในโครงการ “ทำดีเรียนได้” ในการพิจารณานักเรียนที่มีประสบการณ์ในการเป็นอาสาสมัครทำดีประพฤติดีเป็นแบบอย่างเพื่อผู้อื่นและสังคม ให้สามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงให้มากยิ่งขึ้นกว่านี้

4. การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาล

จากผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลเมื่อพิจารณาตามระดับคะแนนของการการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลนั้นพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นจิตอาสาอยู่ในระดับสูงทั้งหมด และพบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาและทางใจ ส่วนการสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลด้านอื่นๆไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล มีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือทางวาจาและทางใจได้ อาจเนื่องมาจากโรงพยาบาลได้มีการสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆและสถานที่ของโรงพยาบาลให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้ที่มาใช้บริการ ทำให้วัยรุ่นจิตอาสาได้เห็นสภาพผู้ป่วยที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วย อาจเกิดความเห็นอกเห็นใจ สงสารอยากเข้าไปช่วยเหลือ เข้าไปถามไถ่อาการ พุดให้กำลังใจ สร้างความสบายใจให้กับผู้ป่วย เป็นต้น ดังนั้น หากหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีของวัยรุ่นควรมีการสนับสนุน ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้าไปสัมผัสบรรยากาศโดยเฉพาะโรงพยาบาล สถานสงเคราะห์และองค์กรเอกชนต่างๆ ที่ทำงานด้านสาธารณะประโยชน์
2. ให้การสนับสนุนสิ่งของต่างๆ เพื่ออื้อต่อบุคคลนั้นให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆตามความเหมาะสมกับบริบทที่เป็นอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นจิตอาสาและกลุ่มที่ไม่ใช่จิตอาสาเพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มจิตอาสาที่มีภูมิลำเนาหรือที่อยู่อาศัยในสังคมเมืองและสังคมชนบท และต่างวัฒนธรรม เช่น ภาคเหนือกับภาคใต้มีพฤติกรรมการช่วยเหลือต่างกันอย่างไรบ้างที่มีส่วนช่วยให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือขึ้น

3. ควรมีการศึกษาตัวแปรทางด้านจิตวิทยาอื่นๆที่อาจจะมีผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือ เช่น จริยธรรมคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม จิตสาธารณะ การเห็นคุณค่าในตัวเอง ภาวะผู้นำ ความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค เป็นต้น
4. ควรมีการศึกษากลุ่มประชากรที่ทำงานอาสาสมัครในองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มที่ทำงานเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์กรที่ช่วยเหลือเด็ก กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ป่วย/ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุ กลุ่มที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น ว่ามีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกันต่อการมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ
5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเชิงลึกในมิติของสังคม มิติทางด้านจิตใญ่มากยิ่งขึ้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. 2521. **ศีลธรรมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร:
กรมการศาสนา.

กรมสุขภาพจิต. 2543. **คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู**. นนทบุรี :
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กองการวิจัยทางการศึกษา. 2542. **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยในด้าน
การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา**. กองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. 2535. “การวัดแรงสนับสนุนทางสังคม.” **วารสารสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์**. 7 (1): 170-177.

คณะอนุกรรมการการศึกษาแนวทางการศึกษาคุณธรรมใน โครงการการพัฒนาการศึกษาอบรม
และเลี้ยงดูเด็ก. 2535. **แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ห.จ.ก.
โรงพิมพ์อักษรไทย.

คณะอนุกรรมการการพัฒนาวิชาการ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2544.
2546. **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงศึกษาธิการ.

เครือข่ายจิตอาสา. 2550. **แผนที่ทำดี ค้นพบความดีในใจคุณ**. (ฉบับปรับปรุง 2007).
กรุงเทพมหานคร.

งานส่งเสริมสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. 2550. **ผลการดำเนินงานกิจกรรม
จิตอาสา**. 25 มกราคม พ.ศ. 2550. (อัดสำเนา).

จงกล นันทพล. 2535. การสังเกตพฤติกรรมการช่วยเหลือจากการเล่นบทบาทสมมติในศูนย์
บ้านเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จอม ชุมช่วย. 2540. เอกสารประกอบคำบรรยาย: พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้ลูกศิษย์ได้
อย่างไร. (อัครสำเน).

จำรอง เงินดี. 2550. จิตวิทยาสังคม. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. (อัครสำเน).

ชนมน สุขวงศ์. 2543. ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของ
วัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาให้คำปรึกษาและการ
แนะแนว, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชม ภูมิภาค. 2523. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพานิช.

ชมรมสุขภาพวัยรุ่นราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. 2549. รู้ทันปัญหาวัยรุ่นยุคใหม่.
กรุงเทพมหานคร: ชมรมสุขภาพวัยรุ่น

ชลาทิพย์ ปุณณะบุตร. 2524. ชีวิตครอบครัวในแหล่งเสื่อมโทรม: กรณีศึกษาเฉพาะครอบครัวที่
ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลิตา สุขวรรณ. 2541. พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นและความเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครการ
วิจัยทางการแพทย์ในมนุษย์ของนักศึกษาแพทย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. จิตวิทยาสังคมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิช.

ดวงเดือน มูลประดับ. 2541. **แรงสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

เทอดศักดิ์ เดชคง. 2538. “EQ มาตรการอารมณ์อัจฉริยะ.” **วารสาร Update 10: 55-61.**

_____. 2542. **ความฉลาดทางอารมณ์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

_____. 2545. **ความฉลาดทางอารมณ์ผู้สติและปัญญา.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ทศพร ประเสริฐสุข. 2542. “ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา.” **วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 5 (1): 19-35.**

ธงชัย สันติวงษ์ และ ชัยยศ สันติวงษ์. 2535. **พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิเคราะห์ธุรกิจและการจัดการจำกัด.

ธีระพร อูวรรณโณ. 2529. **จิตวิทยาสังคม. โครงการตำราและเอกสารวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. 2539. **รูปแบบของครุครวัไทยในสังคมสมัยใหม่: แนวโน้มในอนาคต.** (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บรรทม มณีโชติ. 2530. **ศึกษารูปแบบข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิด ข้อความและชนิดสถานการณ์ที่มีต่อคุณภาพของแบบสอบถาม.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาให้การปรึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ปิยะวดี สิงห์พันธ์. 2545. แนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการสร้างเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประมะ สตะเวทิน. 2546. หลักนิเทศศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- ประดัด เรื่องมาลัย. 2532. จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสงค์ สังข์ไชย. 2546. การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: โคราชปรินติ้ง.
- ประเวศ วสี. 2537. การพัฒนาการศึกษามอนาคต ในแนวทางการพัฒนาการศึกษาในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ปริญญา ฤกษ์อรุณ. 2548. ลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ ทองอยู่. 2547. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. 2546. ธรรมนุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. นครปฐม.
- พรรณพร เรื่องศรี. 2548. การพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาขาการวัดและการประเมินผลการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรรณี บุญประกอบ. 2542. “อีคิวในแนวพุทธศาสนา.” วารสารพฤติกรรมศาสตร์.
5 (1): 7-13.
- เพ็ญภา กุลนภาดล. 2547. การศึกษาและการพัฒนา การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว
ของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาให้
คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญศรี วรสัมปติ. 2537. ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดสติปัญญาและการสนับสนุนทาง
สังคมกับพฤติกรรมการเผชิญความเครียดในวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์การศึกษ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____. 2550. “มติคณะรัฐมนตรี: การให้และการอาสา.” (Online). www.volunteerspirit.com
2 มิถุนายน 2550.
- โยธิน ศาสนยุทธ และ จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2524. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- รัตใจ เปี้ยแก้ว. 2545. ปัจจัยทางครอบครัวที่มีผลต่อความสามารถทางอารมณ์ของวัยรุ่น
ตอนต้น. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบาย
สวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา บำรุงญาติ. 2532. ผลการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 2 โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และแถบเสียงเล่านิทาน. วิทยานิพนธ์การศึกษ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537. ผลของการใช้บทบาทหน้าที่สมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี .
วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาให้คำปรึกษา, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

- รุ่งอรุณ เศรษฐบุตร. 2548. ความเครียดและการสนับสนุนทางสังคมของศูนย์คู่มือสตรีที่มีบุตรยาก. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. 2539. จิตวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินติ้ง.
- วินิรณี ทักษะเทพ. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนิษา เรช. 2550. อัจฉริยะสร้างได้. พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี: บริษัทอัจฉริยะสร้างได้.
- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ . 2517. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและแบบควบคุมความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิภาพรรณ จีระชัยญาติกุล. 2538. การทดลองภาคสนามเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศในพฤติกรรมความช่วยเหลือ. เอกสารการบรรยายในการประชุมวิชาการ เรื่อง กระบวนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ ครั้งที่ 1-5 โดยสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับคณะสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิระวรรณ อุประมาณ. 2538. การทำหน้าที่ของครอบครัวของเด็กที่มีภาวะซึมเศร้าและไม่มีความซึมเศร้า. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542. เซาวน์ EQ. ดัชนีความสุขและความสำเร็จในชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็กเปอร์เน็ท จำกัด.
- _____. 2545. เซาวน์อารมณ์ (EQ). ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จในชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอร์เน็ท.

- ศักดิ์ชัย นิรัญทิวี. 2532. ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูในสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภกุล เกียรติสุนทร. 2532. การศึกษาการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนกับพฤติกรรมความช่วยเหลือของเด็กอนุบาลปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลและห้องสมุดสถาบันเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. 2546. “เด็กไทยยุคใหม่ไร้น้ำใจ ไม่รู้จักพอมุ่งหาความสุขใส่ตัว”. (online). <http://library.icamtalk.com/DbarticleNews/show.php3?Category=&No=5>.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2543. พฤติกรรมการพัฒนาตนเอง. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์สุวิทย์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2547. รายงานการศึกษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐานของเด็กไทยที่สังคมต้องการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2549. รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักพัฒนาสุขภาพจิต. 2548. รายงานกรอบการวิจัยสุขภาพจิต พ.ศ. 2548 - 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- _____. 2550. “สอนเด็กให้มีจิตอาสา.” (Online). www.thaimental.com, 10 กันยายน 2550.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2525. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร.

สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2546. **จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สุชา จันทร์เอม. 2524. **จิตวิทยาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. **เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา.

_____. 2548. **เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: หจก. สามลดา.

สุพัตรา สุภาพ. 2536. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2545. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนูรีย์ แก้วแว่น้อย. 2548. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัททริบเปิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

อารีย์ ศรีพุฒตาล. 2547. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2537. **จิตบำบัดครอบครัว ; แนวคิดและวิธีการ** (ฉบับร่าง). ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ, (อัดสำเนา).

_____. 2544. **จิตบำบัดและการให้การปรึกษาครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.

อุมพร ตรังคสมบัติ. 2549. ความรุนแรงในวัยรุ่นไทย: รายงานการทบทวนองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

อำไพรัตน์ อักษรพรหม. 2537. การศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยด้วยเครื่องมือวัดความสัมพันธ์ของครอบครัวโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา. กรมสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุข.

อัญชลี ศิลาเกษ, กัลยา อันชื่น และวัชรภรณ์ ลือโรสงศ์. 2539. ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมในเขตเมืองอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2548. “สร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณผ่านงานอาสาสมัคร” วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 2-3.

Aronfreed, J. 1965. **Aultruism and the Condition of Positive Effect**. Unpublished Manuscript, University of Pennsylvania.

Baron, R. 1997. **Baron Emotional Quotient of inventory: A measure emotional intelligence**. (Technical manual) Toronto: Multi-Health System. 1997.

Berkowitz, J. 1963. Responsibility and Dependency. **Journal of Abnormal and Social Psychology**. 66: 429-436.

Bierhoff, H. W. and R. Klien, 1990. Procail Behavior. In M. Hewstone. **Introduction to social psychology**. (1) 243-262.

Bond, M. 1969. **Correlate of Aultruism in Elementary School Children**. Dissertation Abstract.

Brehm, S. S. and S. M. Kassin. 1977. **Social Psychology**. Boston: Houghton Mifflin.

- Broverman, R. 1972. "Psychological Androgyny and College student's judgment of mental health." **Sex Roles Journal** 6 (4): 575-580.
- Cattle, R. and J. Horowitz. 1952. Objective Personality Tests Investigating the Structure of Altruism Relation to Source traits, **Journal of Personality**. 2: 103-117.
- Cobb, S. 1976. "Social Support as a Moderator of life stress." **Psychosomatic Medicine**. 38 (1): 300-313.
- Epstein, N.B., D.S. Bishop. and L.M. Baldwin. 1982. **McMaster Model of the Family Functioning**. A view of the normal family. In. F. Walsh ed. Normal Family Processes, 1st ed. New York: Guilford.
- Friedrichs, R.W. 1960. "Alter Versus Ego: An Exploratory Assessment of Altruism." **American Sociological Research**. 25: 496-508.
- Goleman, D. 1995. **Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ**. New York: Bantam Books.
- _____. 1998. **Working with emotional intelligence**. New York: Bantam Books.33.
- Gottlieb, B.H. 1985. **Social Support Strategies**. 2nd ed. Beverly Hills: California Sage Periodication.
- Greenberg, J. 1960 a. **Situational Determinants of Altruistic Behavior**. Dissertation Abstracts. 29: December 1960 a.
- Hewstone, M., W. Strobe., J. Codol and G. M. Stephenson. 1994. **Introduction to social psychology**. MA: Blackwell.

- Jacob, C. 1988. **Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences**. Larence Erlbaum Associates. New Jersey: Hillsdale.
- Kahn, R.L. 1979. Aging and Social Support. **Aging from Birth to Death: Interdisciplinary Perspective**. Colorado: Westview press.
- Kingsley, D. 1965. **Human Society**. 7th ed. New York. The Mac million Company.
- Luthans, Fred. 2005. **Organization Behavior**. 10 ed. New York: Mc Graw-Hill, Inc.
- Mayer, D. G. 1993. **Social Psychology** 4th ed. Mc Graw-Hill Book Company.
- _____. 1999. **Social psychology** 6th ed. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Muguire, L. 1983. **Understanding Social Network**. Beverly Hills: Sage publication.
- Norbeck, J.S. 1981. "Social Support: A model for clinical research and application." **Advance in Nursing Science**. 81: 43-58.
- Richard, E. 1966. "Reciiprocity and Responsibility Reaction to Prior Help". **Journal Of Personality and Social Psychology**. 3(2): 227-232
- Ritter, M. 1988. Health Behaveiors: **Emerging Research Respective**. London: Plennem Press.
- Rosenhan, D. L., P. Salovey and K. Hargis. 1981. The joy of helping: Focus of attention mediates the impact of positive affect on altruism. **Journal of Personality and Socail Psychology**. 132 : 131-132.
- Salovey, P. and J.D. Mayer. 1990. **Emaotional intelligence, Imagination, Cognition and Personality**. 9: 185-211.

Schermerborn, J. R., Hunt J.G. and Osborn R.N. 1991. **Managing Organizational Behavior.**

New York: John Wiley & Sons, Inc.

Turner, W. D. 1948. Altruism and It's Measurement in Children. **Journal of Abnormal and Social Psychology.** 43: 502-516

Weisinger, H. 1998. **Emotional intelligence at work : The untapped edge for success.**

SanFrancisco: Jossey-Bass. 1998.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

สำหรับการวิจัย เรื่อง อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์
การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา
โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

ข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อความเกี่ยวกับสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
โปรดอ่านแต่ละข้อโดยละเอียด กรุณาตอบคำถามทุกข้อ และเลือกคำตอบ ที่ตรงกับสภาพความ
เป็นจริงมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว คำตอบมีให้เลือก 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก
จริงปานกลาง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด โปรดใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับตัวท่าน
มากที่สุด

หมายเหตุ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ ผลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเพื่อทำการ
วิจัยโดยภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเป็นรายบุคคล

ผู้วิจัย

นางสาววรรณภา สาโรจน์

ชื่อ-สกุลผู้ตอบแบบสอบถาม.....

ข้าพเจ้ายินดีที่จะให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

แบบสอบถาม

เรื่อง : อิทธิพลของการทำหน้าที่ของครอบครัว ความฉลาดทางอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคม
มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือของวัยรุ่นจิตอาสา
โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () เพียง 1 คำตอบ ใน 1 ข้อ หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่เว้นไว้ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อคำถาม

ลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ () 1.ชาย () 2.หญิง
2. อายุ.....ปี.....เดือน
3. ระดับการศึกษาปัจจุบัน.....
4. ผลการเรียนปัจจุบันได้เกรดเฉลี่ยรวม.....
5. ท่านมีพี่น้องทั้งหมด.....คน
6. ท่านเป็นลูกคนที่.....
7. สถานภาพสมรสของบิดามารดา
 () บิดามารดาอยู่ร่วมกัน () บิดามารดาแยกกันอยู่/หย่าร้าง () หม้าย
8. รายได้เฉลี่ยของครอบครัว.....บาท/เดือน

9.อาชีพของบิดา

☐ 1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐ 2. รับจ้างทั่วไป
☐ 3. พนักงานทั่วไป	☐ 4. เกษตรกร
☐ 5. ค้าขาย	☐ 6. เจ้าของกิจการ
☐ 7. ข้าราชการ	☐ 8. รัฐวิสาหกิจ
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ).....	

10.อาชีพของมารดา

☐ 1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ	☐ 2. รับจ้างทั่วไป
☐ 3. พนักงานทั่วไป	☐ 4. เกษตรกร
☐ 5. ค้าขาย	☐ 6. เจ้าของกิจการ
☐ 7. ข้าราชการ	☐ 8. รัฐวิสาหกิจ
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ).....	

11.การศึกษาของบิดา

☐ 1. ไม่ได้เรียน	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
☐ 5. อนุปริญญา/ปวส.	☐ 6.ปริญญาตรี
☐ 7.ปริญญาโท	☐ 8.ปริญญาเอก
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ).....	

12.การศึกษาของมารดา

☐ 1. ไม่ได้เรียน	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
☐ 5. อนุปริญญา/ปวส.	☐ 6.ปริญญาตรี
☐ 7.ปริญญาโท	☐ 8.ปริญญาเอก
☐ 9. อื่นๆ (ระบุ).....	

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () เพียง 1 คำตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1. เมื่อมีปัญหา ครอบครัวของฉันจะปรึกษากันถึงวิธีแก้ปัญหา					
2. เมื่อมีปัญหา ครอบครัวของฉันร่วมมือกันแก้ปัญหาจนสำเร็จ					
3. ครอบครัวของฉันมักจะถามถึงผลการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว					
4. ครอบครัวของฉันเชื่อว่า ถ้าช่วยกันแก้ปัญหาก็จะประสบความสำเร็จได้					
5. เมื่อมีความขัดแย้ง ครอบครัวของฉันจะใช้วิธีการพูดคุยตกลงกันได้					
6. ฉันสามารถพูดถึงเรื่องที่ไม่สบายใจของฉันกับพ่อแม่/ผู้ปกครองได้อย่างเปิดเผย					
7. ฉันสามารถบอกสมาชิกในครอบครัวได้ เมื่อเขาทำในสิ่งที่ฉันไม่ชอบ					
8. เมื่อสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีปัญหาส่วนตัวจะมีการปรึกษากันถึงปัญหา					
9. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีงานบ้านที่ต้องรับผิดชอบกันทุกคน					
10. ฉันสามารถเลือกงานบ้านที่ต้องการทำได้					
11. เมื่อนั้นทำการบ้านเสร็จแล้ว ฉันจะช่วยพ่อแม่ / ผู้ปกครองทำงาน					
12. สมาชิกในครอบครัวของฉัน ทำงานแทนกันได้					
13. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีความรักใคร่ช่วยเหลือกันดี					
14. ฉันรับรู้ถึงความรักของพ่อแม่ / ผู้ปกครองที่มีต่อฉัน					
15. สมาชิกในครอบครัวของฉันเข้าอกเข้าใจกัน					
16. เมื่อนั้นไม่สบายใจฉันสามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผยในครอบครัว					
17. ในยามวิกฤติ ครอบครัวฉันสามารถพึ่งพากันได้					
18. เมื่อนั้นเสียใจ ฉันรู้ว่าพ่อแม่เสียใจเหมือนกับฉัน					
19. ครอบครัวของฉันแสดงความรักต่อกันเมื่อมีโอกาส					
20. ฉันมีความสุขเมื่อได้อยู่ร่วมกันกับทุกคนในครอบครัว					
21. พ่อและแม่ / ผู้ปกครอง ให้ความใส่ใจกับความรู้สึกของทุกคนในครอบครัว					
22. ครอบครัวของฉันรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน					
23. เมื่อนั้นเกิดความท้อใจ สมาชิกในครอบครัวจะคอยให้กำลังใจ					
24. เมื่อคนในครอบครัวป่วย คนอื่นในครอบครัวจะให้การดูแล					

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
25. ครอบครัวของฉันมีการตักเตือน หากฉันประพฤติตัวไม่ดี					
26. เมื่อคนในครอบครัวทำผิด ฉันจะได้รับคำறி / ลงโทษตามความเหมาะสม					
27. มีการตั้งกฎเกณฑ์ภายในครอบครัวของฉันอย่างเคร่งครัด					
28. ทุกคนในครอบครัวปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ครอบครัวได้ตั้งไว้					
29. เมื่อพ่อแม่ / ผู้ปกครองอบรมสั่งสอน ฉันมักจะปฏิบัติตาม					
30. เมื่อฉันไปเที่ยวกับเพื่อน ฉันต้องขออนุญาตพ่อแม่/ ผู้ปกครอง					

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () เพียง 1 คำตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1. ฉันเป็นคนอารมณ์ดี					
2. ฉันรู้ว่าถ้าเมื่อฉันหงุดหงิด ฉันจะทำสิ่งต่างๆได้ไม่ค่อยดี					
3. ฉันรู้ว่าอะไรที่ทำให้ฉันมีความสุข					
4. ฉันบอกได้ว่าอะไรที่ทำให้ฉันโกรธ					
5. ฉันรู้ว่าตัวเองต้องทำอะไร ถึงจะอารมณ์ดี					
6. ฉันรู้ว่าทำไมอารมณ์ของฉันจึงเปลี่ยนแปลง					
7. เมื่อฉันรู้สึกเสียใจอย่างมาก ฉันอยากจะร้องไห้ออกมา					
8. เมื่อฉันอารมณ์ดี ฉันจะทำสิ่งต่างๆได้ดี					
9. ฉันชอบหากิจกรรมที่ทำให้ตนเองมีความสุข					
10. เมื่อฉันอารมณ์ไม่ดี ฉันพยายามทำกิจกรรมอื่นเพื่อให้อารมณ์ดีขึ้น					
11. เมื่อฉันมีเรื่องไม่สบายใจฉันจะพูดระบายให้เพื่อนฟัง					
12. เมื่อต้องพูดต่อหน้าคนอื่นฉันรู้วิธีที่ทำให้หายตื่นเต้น					
13. เมื่อฉันผิดหวังฉันจะให้กำลังใจตัวเอง					
14. ถึงแม้ฉันทำงานบางอย่างไม่สำเร็จ ฉันก็ไม่รู้สึกท้อถอย					
15. ฉันมองว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่ท้าทายทำให้เราเก่งขึ้น					
16. ฉันคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ฉันเข้มแข็ง					
17. ฉันเป็นคนชอบคิดอะไรที่แปลกใหม่					

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
18.ฉันคิดว่าไม่มีอะไรเกินความสามารถหากเรามีความพยายาม					
19.ฉันเข้าใจว่าทุกคนมีโอกาสทำผิดพลาดได้					
20.เมื่อฉันมีปัญหา ฉันเชื่อมั่นว่าจะสามารถแก้ปัญหา นั้นได้					
21.ฉันมีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่าผลการเรียนของตนเองไม่ค่อยดี					
22.เมื่อฉันอยากได้ของบางอย่าง ฉันจะพยายามเก็บเงินให้ครบเพื่อซื้อ ของด้วยตนเอง					
23.เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งใดสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปจนสำเร็จ					
24.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตท่าทางที่แสดงออกมา					
25.ฉันรู้ว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร โดยการสังเกตน้ำเสียงของเขา					
26.ฉันรู้สึกสงสาร เมื่อเห็นคนพิการนั่งขอทาน					
27.ฉันรู้สึกเห็นใจเมื่อเพื่อนเกิดความทุกข์					
28.ฉันรู้สึกชื่นชม เมื่อเห็นคนอื่นทำสิ่งต่างๆ ได้ดี					
29.เมื่อฉันรู้สึกโกรธ ฉันพยายามทำให้ตัวเองอารมณ์ดีโดยเร็ว					
30.ฉันไม่ตื่นเต้น เมื่อต้องพูดต่อหน้าคนมากมาย					
31.ฉันยินดีรับฟังคำติชมจากคนอื่น					
32.ฉันสามารถพูดชักชวนเพื่อนให้เข้ามาทำงานร่วมกันได้					
33.ฉันมีความสุขที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น					
34. ฉันช่วยให้เพื่อนรู้สึกดีขึ้นได้เมื่อเพื่อนรู้สึกไม่สบายใจ					
35.ฉันสามารถเกลี้ยกล่อมให้เพื่อนคืนดีกันได้					
36.เมื่อเพื่อน โกรธฉัน ฉันจะปรับความเข้าใจกับเพื่อนโดยเร็ว					
37.เมื่อทำงานผิดพลาด ฉันพยายามแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น					
38.ฉันสามารถบอกความรู้สึกของฉันให้เพื่อนเข้าใจได้					
39.เมื่อเพื่อนรู้สึกท้อใจ ฉันจะพูดให้กำลังใจเพื่อน					

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () เพียง 1 คำตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1. โรงเรียนของฉันให้การสนับสนุนและยกย่องคนที่ทำความดี					
2. เพื่อนๆชื่นชม เมื่อฉันทำความดี					
3. ฉันรู้สึกว่เพื่อนๆมีความจริงใจต่อฉัน					
4. ฉันรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน					
5. เมื่อฉันขาดเรียน อาจารย์จะถามถึงด้วยความเป็นห่วง					
6. เพื่อนจะให้กำลังใจ ฉันเมื่อฉันมีปัญหา					
7. อาจารย์ได้แนะนำถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา					
8. โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ถึง โครงการจิตอาสา					
9. ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจากโรงเรียน					
10. โรงเรียนของฉันมีอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโครงการจิตอาสา					
11. อาจารย์สามารถให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจิตอาสาได้					
12. ฉันสามารถติดตามข่าวโครงการจิตอาสาจากโรงเรียนได้					
13. ฉันยินยอมอุทิศจากโรงเรียนในการทำจิตอาสาได้ เช่น เครื่องแต่งกาย					
14. โรงเรียนอนุญาตให้มีวันและเวลากับนักเรียนไปทำกิจกรรมจิตอาสา					
15. ถ้าฉันขอรับบริจาคเงินในการทำกิจกรรมจิตอาสา อาจารย์ยินดีที่จะร่วมบริจาค					
16. อาจารย์ให้การสนับสนุนที่จะพาฉันไปโรงพยาบาลเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสา เมื่อฉันร้องขอ					
17. เมื่อฉันประพฤติตัวดีจะได้รับชมเชยจากอาจารย์					
18. อาจารย์สนับสนุนให้ฉัน ได้แสดงความสามารถ					
19. เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม ฉันมีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษของตนเอง					
20. อาจารย์มักจะดักเตือนฉัน เมื่อทำผิดกฎระเบียบ					
21. เพื่อนจะเตือนฉันไม่ให้ทำผิดระเบียบของโรงเรียน					
22. ฉันจะปรับปรุงพฤติกรรม หากได้รับการดักเตือน					
23. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้เกียรติฉันในการทำกิจกรรมจิตอาสา					
24. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลชื่นชมฉันเมื่อช่วยได้ช่วยเหลือผู้ป่วย					
25. ฉันรู้สึกว่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลแสดงความจริงใจต่อฉัน					
26. ฉันรู้สึกผูกพันกับโรงพยาบาล					
27. เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลให้ความเอาใจใส่ต่อฉันในการทำกิจกรรมจิตอาสา					

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
28. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมจิตอาสา เมื่อฉันมี ปัญหาได้					
29. โรงพยาบาลมีการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย ก่อนเข้าโครงการ จิตอาสา					
30. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจัดประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนเกี่ยวกับ โครงการ จิตอาสา					
31. ฉันได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆจากโรงพยาบาล					
32. ที่โรงพยาบาลมีการประชาสัมพันธ์ถึงโครงการจิตอาสา					
33. ฉันทราบวิธีการดูแลตนเองจากโรงพยาบาล					
34. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลได้จัดบริการ อาหาร เครื่องดื่มให้กับฉันเมื่อไปทำ กิจกรรมจิตอาสา					
35. ฉันได้รับความสะดวกจากโรงพยาบาลในการทำกิจกรรมจิตอาสา					
36. ฉันได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ในแผนกที่ฉันไปทำกิจกรรมจิตอาสา					
37. ฉันได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอย่างดีในการทำกิจกรรม จิตอาสา					
38. โรงพยาบาลให้ยืมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมจิตอาสา					
39. โรงพยาบาลจัดสถานที่ ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมจิตอาสา					
40. โรงพยาบาลสนับสนุนให้ฉัน ได้แสดงความสามารถ					
41. เมื่อฉันประพฤติตัวดีจะได้รับชมเชยจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล					
42. ผู้ป่วยที่โรงพยาบาลชื่นชมในความมีน้ำใจของฉัน					
43. ฉันนำมาปฏิบัติตามคำแนะนำเรื่องจิตอาสา จากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล					

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงใน () เพียง 1 คำตอบ ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อความ	จริง มาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
1. เมื่อเห็นคนทำสิ่งของหล่น ฉันจะเข้าไปช่วยเก็บ					
2. เมื่อเห็นคนถือของหนักบนรถเมล์ ฉันมักจะอาสาช่วยถือของ					
3. เมื่ออาจารย์ต้องการคนช่วยงาน ฉันอาสาช่วยงานทันที					
4. เมื่อฉันเด็ก คนชราและคนพิการข้ามถนน ฉันจะเข้าไปช่วยเหลือ					
5. ฉันสละที่นั่งแก่เด็กและคนชรา เมื่ออยู่บนรถเมล์					
6. ฉันเต็มใจที่จะช่วยงาน เมื่อเพื่อนขอร้อง					
7. เมื่อเห็นคนถือของหนัก ฉันมักเข้าไปช่วยเหลือ					
8. เมื่อเพื่อนทำการบ้านไม่ได้ ฉันจะช่วยสอนการบ้าน					
9. เมื่อเพื่อนมาขอคำแนะนำจากฉัน ฉันจะให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์					
10. เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ฉันจะพูดปลอบใจเพื่อน					
11. เมื่อฉันเห็นคนรอบข้างท้อใจ ฉันจะพูดให้กำลังใจ					
12. เมื่อเห็นเพื่อนลืมน้ำของ ฉันจะพูดเตือนเพื่อนไม่ให้ลืมน้ำ					
13. ฉันจะพูดขอโทษ เมื่อฉันทำผิด					
14. เมื่อเพื่อนไม่สบาย ฉันจะเข้าไปถามไถ่ถึงอาการไม่สบาย					
15. เมื่อเพื่อนมีเรื่องไม่เข้าใจกัน ฉันจะพูดเกลี้ยกล่อมให้เพื่อนเข้าใจกัน					
16. ฉันจะพูดขอบคุณ เมื่อมีคนให้ความช่วยเหลือฉัน					
17. เมื่อเพื่อนมีผลการเรียนไม่ดี ฉันจะช่วยเหลือให้เขาเรียนดีขึ้น					
18. เมื่อมีคนมาปรึกษาเกี่ยวกับฉัน ฉันจะช่วยคิดหาทางแก้ไขปัญหา					
19. เมื่อทำงานกลุ่ม ฉันจะเสนอความคิดเห็นเพื่อเป็นการช่วยเหลือกลุ่ม					
20. เมื่อเพื่อนทำสิ่งไม่ดี ฉันจะพูดเตือนเพื่อน					
21. ฉันรู้สึกมีความสุข เมื่อได้ช่วยเหลือคนอื่น					
22. ฉันรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เมื่อพบคนป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้					
23. ฉันอยากช่วยเหลือเมื่อเห็นคนที่เจ็บป่วย					
24. ฉันให้ออกาสกับคนที่เคยทำผิดพลาด					
25. ฉันยินดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีปัญหา					
26. ฉันรู้สึกชื่นชม คนที่ให้การช่วยเหลือคนอื่น					
27. เมื่อฉันเห็นขอทานตามที่ต่างๆ ฉันรู้สึกสงสาร					
28. ฉันเห็นว่าความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ					
29. ฉันเชื่อว่าสังคมจะนำอยู่ หากคนในสังคมช่วยเหลือกัน					
30. ฉันคิดว่าการทรมาณสัตว์ เป็นสิ่งที่ไม่ดี					
31. ฉันให้อภัยได้ กับคนที่เคยทำไม่ดีกับฉัน					

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายชื่อของแบบสอบถาม
การทำหน้าที่ของครอบครัว

การทำหน้าที่ของครอบครัว	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
ด้านการแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	1	.7741	.9368
	2	.7681	.9369
	3	.5240	.9394
	4	.6914	.9377
ด้านการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	5	.5649	.9389
	6	.5859	.9388
	7	.5652	.9390
	8	.7631	.9365
ด้านบทบาทของสมาชิกในครอบครัว	9	.8425	.9354
	10	.3583	.9423
	11	.5722	.9389
	12	.4266	.9402
ด้านการตอบสนองอารมณ์ของสมาชิกครอบครัว	13	.5833	.9389
	14	.6623	.9380
	15	.8167	.9368
	16	.7222	.9370
	17	.7146	.9328
	18	.5327	.9394
ด้านผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	19	.6247	.9383
	20	.5675	.9393
	21	.6731	.9379
	22	.6369	.9458
	23	.7226	.9322
	24	.8352	.9361
ด้านควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	25	.7333	.9319
	26	.5198	.9393
	27	.5242	.9400
	28	.7248	.9370
	29	.6800	.9377
	30	.1835	.9423
Alpha = .9408			

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (r) รายข้อของแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	1	.4036	.9633
	2	.4829	.9628
	3	.6740	.9619
	4	.7764	.9611
	5	.7258	.9614
	6	.6767	.9617
	7	.1157	.9656
	8	.7948	.9610
ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง	9	.5810	.9622
	10	.4362	.9628
	11	.6180	.9620
	12	.4868	.9626
	13	.7519	.9612
	14	.5310	.9624
	15	.6580	.9618
ด้านการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง	16	.7800	.9611
	17	.6357	.9619
	18	.7081	.9615
	19	.7291	.9614
	20	.7871	.9612
	21	.6162	.9621
	22	.7556	.9612
	23	.8253	.9609
ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	24	.8113	.9609
	25	.7703	.9613
	26	.6807	.9617
	27	.6998	.9616
	28	.7688	.9613
	29	.6773	.9617
Alpha = .9629			

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

ความฉลาดทางอารมณ์	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
	30	.0476	.9656
	31	.9090	.9606
ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับสัมพันธ์กับผู้อื่น	32	.7283	.9615
	33	.5200	.9625
	34	.6742	.9617
	35	.4859	.9626
	36	.2237	.9639
	37	.7926	.9612
	38	.6460	.9619
	39	.7306	.9615
Alpha = .9629			

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา(r) รายชื่อของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
ด้านอารมณ์จากโรงเรียน	1	.4259	.9561
	2	.5895	.9552
	3	.4850	.9558
	4	.4935	.9558
	5	.6507	.9549
	6	.5138	.9557
ด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน	7	.6713	.9550
	8	.3348	.9565
	9	.3223	.9567
	10	.1925	.9568
	11	.3205	.9564
	12	.5315	.9555
ด้านสิ่งของและบริการจากโรงเรียน	13	.5547	.9554
	14	.3112	.9568
	15	.5270	.9556
	16	.4613	.9559
ด้านการประเมินจากโรงเรียน	17	.5627	.9554
	18	.5451	.9555
	19	.4646	.9560
	20	.3588	.5964
	21	.6119	.9551
	22	.5888	.9552
ด้านอารมณ์จากโรงพยาบาล	23	.6193	.9553
	24	.7686	.9541
	25	.7202	.9544
	26	.6731	.9548
	27	.6557	.9548

ตารางภาคผนวกที่ 3 (ต่อ)

การสนับสนุนทางสังคม	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
ด้านข้อมูลข่าวสารจากโรงพยาบาล	28	.4666	.9559
	29	.4827	.9560
	30	.6471	.9549
	31	.5249	.9557
	32	.6916	.9548
	33	.8172	.9541
ด้านสิ่งของจากโรงพยาบาล	34	.6155	.9552
	35	.6991	.9547
	36	.6371	.9551
	37	.7459	.9546
	38	.5655	.9555
	39	.6748	.9551
ด้านการประเมินจากโรงพยาบาล	40	.7678	.9545
	41	.7980	.9543
	42	.7929	.9541
	43	.7919	.9541
Alpha = .9563			

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) รายข้อของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ

พฤติกรรมกรรมการช่วยเหลือ	ข้อที่	Item-Total correlation	Alpha if Deleted
การช่วยเหลือทางกาย	1	.6434	.9681
	2	.4011	.9694
	3	.7563	.9675
	4	.6949	.9677
	5	.7461	.9676
	6	.8575	.9670
	7	.6787	.9678
การช่วยเหลือทางวาจา	8	.7599	.9673
	9	.8456	.9668
	10	.6500	.9681
	11	.6832	.9680
	12	.7522	.9674
	13	.7594	.9673
	14	.6600	.9679
	15	.3491	.9699
การช่วยเหลือทางสติปัญญา	16	.8515	.9669
	17	.7377	.9676
	18	.8648	.9666
	19	.7983	.9671
การช่วยเหลือทางใจ	20	.8089	.9670
	21	.7509	.9674
	22	.8413	.9668
	23	.8294	.9670
	24	.7957	.9672
	25	.6536	.9680
	26	.7648	.9673
	27	.7396	.9675
	28	.7035	.9677
	29	.5164	.9687
	30	.4419	.9691
	31	.4056	.9695
Alpha = .9682			

ตารางภาคผนวกที่ 5 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการทำหน้าที่ของครอบครัว
โดยรวมและรายด้าน

การทำหน้าที่ของครอบครัว	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
การทำหน้าที่ของครอบครัวโดยรวม	.9408
-การแก้ปัญหาของสมาชิกในครอบครัว	.9217
-การสื่อสารของสมาชิกในครอบครัว	.7971
-บทบาทของสมาชิกในครอบครัว	.6844
-การตอบสนองทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	.8245
-ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัว	.7033
-การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว	.7636

ตารางภาคผนวกที่ 6 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวม	.9629
- การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง	.8342
- การบริหารจัดการอารมณ์ของตนเอง	.8238
- การสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง	.9176
- การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น	.8576
- การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น	.8844

ตารางภาคผนวกที่ 7 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมและรายด้าน

การสนับสนุนทางสังคม	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
- การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	.7992
- การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร	.7814
- การสนับสนุนทางด้านสิ่งของ	.7351
- การสนับสนุนด้านการประเมิน	.7774
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนโดยรวม	.9007
- การสนับสนุนทางด้านอารมณ์	.8760
- การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร	.8252
- การสนับสนุนทางด้านสิ่งของ	.8544
- การสนับสนุนด้านการประเมิน	.9028
การสนับสนุนทางสังคมจากโรงพยาบาลโดยรวม	.9507
การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	.9563

ตารางภาคผนวกที่ 8 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามพฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวมและรายด้าน

การสนับสนุนทางสังคม	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
พฤติกรรมความช่วยเหลือโดยรวม	.9687
-พฤติกรรมความช่วยเหลือทางกาย	.9169
-พฤติกรรมความช่วยเหลือทางวาจา	.9337
-พฤติกรรมความช่วยเหลือทางสติปัญญา	.9038
--พฤติกรรมความช่วยเหลือทางใจ	.9421

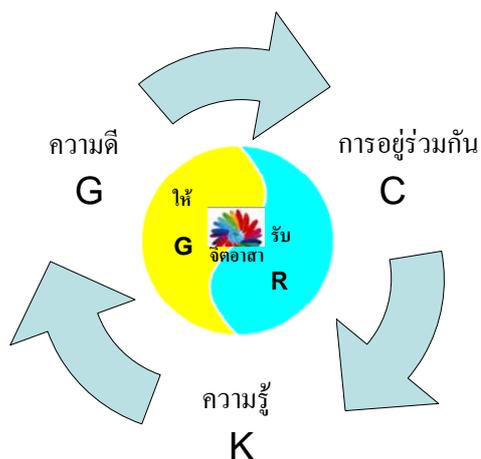
ภาคผนวก ก
ข้อมูลเกี่ยวกับจิตอาสา

จิตอาสา Volunteer Spirit

ความหมาย

จิตอาสา หมายถึง จิตที่พร้อมที่สละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูคายนั่งเฉยเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นจิตที่เต็มไปด้วยบุญ คือ ความสงบเย็นแห่งความดีโดยเป็นเชื้อเฉพาะที่เครือข่ายจิตอาสาได้กำหนดขึ้นเรียกคุณลักษณะของอาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือสังคม ที่มา: เครือข่ายจิตอาสา (2550: 53)

แนวคิด

ที่มา

จิตอาสา เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนทำงานระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคมที่เห็นความสำคัญของงานอาสาสมัคร และต้องการสืบสานกระแสพลังน้ำใจที่มีอาสาสมัครจำนวนมาก เดินทางไปช่วยผู้ประสบภัยสึนามิ พ.ศ. 2547 โดยเครือข่ายมุ่งประสานความร่วมมือ และเสริมพลังการทำงานขององค์กรในการช่วยเหลือกันและเป็นประโยชน์ร่วมกัน ทั้งต่อผู้กระทำและผู้อื่น โดยที่เน้นคุณค่าของความสามัคคี การมีส่วนร่วม และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขในสังคม เพื่อรองรับกับรูปแบบงานอาสาสมัครที่หลากหลาย นับตั้งแต่แบบพึ่งพาตนเองในชุมชน จนไปถึงการช่วยเหลือผู้คนที่อ่อนแอทั่วโลกจึงได้มีการร่วมมือกันเป็น เครือข่ายจิตอาสาเพื่อให้กระแสอาสาสมัครในสังคมไทยนั้นเป็นไปอย่าง มั่นคงและยั่งยืน เพื่อเสริมพลังจิตสาธารณะและพลังปัญญาของอาสาสมัครให้เข้มแข็งสู่สังคมที่มีความสงบสุข

วัตถุประสงค์: JAI

1. Job Placement: เป็นศูนย์เชื่อมประสานข้อมูลระหว่างอาสาสมัครองค์กรด้านอาสาสมัครและสังคม
2. Advocacy: ร่วมกำหนดวาระสาธารณะและขับเคลื่อนกระแสอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง
3. Improvement: พัฒนาศักยภาพการจัดการอาสาสมัครอย่างรอบด้านทั้งเป็นแหล่งรวบรวมและสร้างความรู้ในการส่งเสริมจิตสาธารณะ

การดำเนินงานจิตอาสาในประเทศไทย ปัจจุบันเครือข่ายจิตอาสาได้รับการสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรม และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการดำเนินงาน โดยร่วมมือกับองค์กรในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ดังนี้

- มูลนิธิศูนย์ฮอตไลน์ให้บริการปรึกษาแนะนำทางโทรศัพท์โดยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ
- มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ช่วยเหลือเด็กยากจนในชนบท ให้มีอาหาร/ที่อยู่/ที่เรียน
- ศูนย์ส่งเสริมการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
- โครงการส่งเสริมการให้เพื่อสังคม มูลนิธิกองทุนไทย
- ไทยเอ็นจีโอ
- คนบ้านนอก
- คนอาสา มูลนิธิกระจกเงา
- เครือข่ายพุทธิกา
- มูลนิธิสุขภาพไทย
- บากกอกฟอรั่ม
- Greenpeace
- Budpage
- Youth Voluteer เยาวชนอาสาสมัคร กลุ่มนวัตกรรมเยาวชนเพื่อสังคม (YIY)
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร
- กลุ่มละครมะขามป้อม
- มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย
- มูลนิธิเด็ก
- ActionAid
- มูลนิธิโลกสีเขียว
- มูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์
- บ้านครูน้อย
- กลุ่มรองเท้าแตะ
- มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ
- มูลนิธิเพื่อพัฒนาการเด็ก

- สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย
- สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
- สำนักงานกองทุนส่งเสริมการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- ศูนย์คุณธรรม
- โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

กิจกรรมของเครือข่ายจิตอาสาในประเทศไทยที่กำลังดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2548

- กิจกรรมฉลาดทำบุญ 2548
- อาสาเพื่อในหลวง

พ.ศ. 2549

- ฉลาดทำบุญ
- อาสาข้างเตียง
- อาสาฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม

พ.ศ. 2550

- ทำดีเพื่อพ่อ

พ.ศ. 2551

- กิจกรรมปลูกป่าปะการัง ปีที่ 2
- กิจกรรมสร้างบ้านดินให้คนยากไร้
- อาสาช่วยทำเพื่อการเรียนรู้

สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครือข่ายจิตอาสาได้ที่ www.volunteerspirit.org

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาววรรณภา สาโรจน์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	8 เมษายน พ.ศ. 2519
สถานที่เกิด	จังหวัดชัยภูมิ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปริญญาโทวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักสังคมสงเคราะห์ 6 ว.
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	รพ.จิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์